

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΝΕΑΠΟΛΙΣ
ΠΑΦΟΥ**

Καθηγητής: Κωνσταντίνος Αθανασόπουλος

**Διπλωματική Εργασία: Εσωτερική πολιτική,
εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας της Ε.Ε.**

**Μεταπτυχιακό πρόγραμμα στο Διεθνές και
Ευρωπαϊκό Οικονομικό Δίκαιο**

Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια: Ξένια Ξενοφώντος

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Εισαγωγή	Σελ. 4
	ΕΝΟΤΗΤΑ 1 - Εσωτερικές Πολιτικές	Σελ. 6
	Κεφάλαιο 1.	Σελ. 6
1	Εγκαθίδρυση της εσωτερικής αγοράς	
1.1	Το Κοινό Δασμολόγιο	Σελ. 7
1.2	Η ελεύθερη κυκλοφορία εμπορευμάτων, προσώπων, υπηρεσιών κεφαλαίων	Σελ. 8
1.3	Η προσέγγιση των νομοθεσιών και η αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης	Σελ. 10
1.4	Πολιτική ανταγωνισμού	Σελ. 10
1.5	Προβλήματα στην ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς	Σελ. 11
	Κεφάλαιο 2.	Σελ. 13
2	Μακροοικονομικές και χρηματοοικονομικές πολιτικές	
2.1	Ιστορικό και δημιουργία της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης	Σελ. 13
2.1.1	Η φύση της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης	Σελ. 14
2.1.2	Η σημασία της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης	Σελ. 16
	Κεφάλαιο 3.	Σελ. 18
3	Λειτουργικές Πολιτικές	
3.1	Πολιτικές Χώρου Ελευθερίας ασφάλειας και Δικαιοσύνης	Σελ. 18
3.2	Πολιτική συνοχή	Σελ. 20
3.2.1	Λειτουργικές ενότητες της πολιτικής συνοχής	Σελ. 21
3.2.2	Κοινωνική πολιτική απασχόλησης και πολιτική οικονομική ανάπτυξη	Σελ. 22
3.3	Ενεργειακή πολιτική	Σελ. 24
3.3.1	Λόγοι για το αυξημένο ενδιαφέρον ανάπτυξης ενεργειακής πολιτικής της Ε.Ε.	Σελ. 25
3.4	Πολιτική έρευνας και καινοτομίας	Σελ. 26
3.5	Περιβαλλοντική πολιτική	Σελ. 28
		Σελ. 30
	Κεφάλαιο 4	
4	Τομειακές Πολιτικές	
4.1	Αλιεία	Σελ. 30
4.1	Οι κύριοι πυλώνες της Κοινής Αλιευτικής Πολιτικής	Σελ. 30

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

4.2	Ναυπηγική Βιομηχανία	Σελ. 32
4.3	Γεωργική πολιτική	Σελ. 33
4.3.1	Λόγοι της ιδιαίτερης μεταχείρισης της Γεωργίας	Σελ. 33
4.3.2	Οι βάσεις και οι μεταρρυθμίσεις της Κ.Γ.Π.	Σελ. 34
4.3.3	Χρηματοδότηση της Κ.Γ.Π.	Σελ. 35
4.3.4	Οι αρχές της Κ.Γ.Π.	Σελ. 36
	ΕΝΟΤΗΤΑ 2 – Εξωτερική Πολιτική	Σελ. 38
	Κεφάλαιο 5	Σελ. 38
5	Εμπορική Πολιτική	
5.1	Τα μέσα της εμπορικής πολιτικής	Σελ. 38
5.1.1	Κοινό καθεστώς εισαγωγών	Σελ. 40
5.1.2	Κοινό καθεστώς εξαγωγών	Σελ. 41
	Κεφάλαιο 6	Σελ. 42
6	Πολιτική ενίσχυση της ανάπτυξης	
	Κεφάλαιο 7	Σελ. 47
7	Εξωτερικές σχέσεις	
7.1	Χώρες υποψήφιος για ένταξη	Σελ. 47
7.2	Βαλκανικές χώρες	Σελ. 48
7.3	Ευρωπαϊκή Πολιτική Γειτονίας	Σελ. 48
7.4	Μεσόγειος και Μέση Ανατολή	Σελ. 49
7.5	Ασιατικές χώρες και Ωκεανία	Σελ. 50
7.6	Χώρες της Βόρειας Αμερικής	Σελ. 50
7.7	Χώρες της Λατινικής Αμερικής	Σελ. 50
	Κεφάλαιο 8	Σελ. 52
8	Κοινή πολιτική ασφάλειας και άμυνας	
	Τελικά Συμπεράσματα - Διαπιστώσεις	Σελ. 64

Εισαγωγή

Από Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο και μετά η παγκόσμια πολιτική γνώρισε ένα νέο πολιτικό φαινόμενο τη συνεργασία και την ολοκλήρωση κρατών σε περιφερειακό επίπεδο.

Κυρίαρχο παράδειγμα περιφερειακής συσπείρωσης είναι η Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.) σε ολόκληρη όμως την υφήλιο υπάρχουν κράτη που επιδιώκουν τη θεσμοθέτηση της συνεργασίας τους με διάφορους τρόπους. Από την άποψη αυτή, η Ε.Ε. αποτελεί ξεχωριστή περίπτωση όχι μόνο επειδή υπήρξε πρωτοπόρος αλλά διότι έχει κάνει τα περισσότερα βήματα όσο αφορά τη μεταβίβαση εξουσίας από τα κράτη μέλη στα κεντρικά θεσμικά της όργανα. Σε αντίθεση με την Ευρώπη οι μορφές περιφερειακής συνεργασίας άλλων κρατών εξακολουθούν να αποσκοπούν περισσότερο στην μεταξύ τους συνεργασία παρά στην ολοκλήρωση και τη συνακόλουθη δημιουργία ενός νέου τύπου πολιτείας.

Στο πυρήνα της Ε.Ε. βρίσκονται τα κράτη μέλη-οι 28 χώρες που ανήκουν στην Ένωση και οι πολίτες τους. Η ιδιαιτερότητα της Ε.Ε. είναι ότι παρά το γεγονός ότι όλα τα κράτη μέλη είναι χώρες που διατηρούν την κυριαρχία και την ανεξαρτησία τους έχουν εκχωρήσει ένα μέρος της κυριαρχίας τους ώστε να αποκτήσουν δύναμη και να επωφεληθούν από τα πλεονεκτήματα κλίμακας.

Η εκχώρηση της εθνικής κυριαρχίας σημαίνει στην πράξη ότι τα κράτη μέλη μεταβιβάζουν ορισμένες εξουσίες λήψης αποφάσεων που διαθέτουν στα κοινά θεσμικά όργανα τα οποία έχουν συστήσει τα ίδια ούτως ώστε οι αποφάσεις για συγκεκριμένα θέματα κοινού ενδιαφέροντος να μπορούν να λαμβάνονται δημοκρατικά σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Η Ευρωπαϊκή ένωση έχει ιδιαίτερη αποστολή αξίες και στόχους για επίτευξη των οποίων έχει ιδιαίτερο θεσμικό πλαίσιο αποτελούμενο από όργανα, διακεκριμένα από τα όργανα των κρατών μελών. Τα όργανα αυτά κατά την επιδίωξη του ενωτικού σκοπού είναι επιφορτισμένα με συγκεκριμένα καθήκοντα και έχουν σημαντικές αρμοδιότητες.

Η υπογραφή της Συνθήκης της Λισαβόνας στις 13 Δεκεμβρίου 2007 η οποία τέθηκε σε ισχύ την 1^η Δεκεμβρίου του 2009 ήταν μια προσπάθεια ενίσχυσης των θεσμών και των δομών της διευρυμένης ένωσης. Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει πλέον ενιαία νομική προσωπικότητα με την οποία διαπραγματεύεται, υπογράφει και εφαρμόζει όλες τις εξωτερικές υποχρεώσεις, πολιτικές και δραστηριότητες που περιλαμβάνουν την εμπορική πολιτική, την ενίσχυση στην ανάπτυξη, την εκπροσώπηση σε τρίτες χώρες και σε διεθνείς οργανισμούς ως επίσης και στην εξωτερική πολιτική, άμυνα και ασφάλεια.

Η δράση της ένωσης στην διεθνή σκηνή το πλαίσιο της άσκησης της εσωτερικής και εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφαλείας είναι να προωθήσει στο ευρύτερο παγκόσμιο πλαίσιο τις αρχές που έχουν εμπνεύσει τη δημιουργία, την ανάπτυξη και την διεύρυνση της. Αυτές οι αρχές είναι η δημοκρατία, το κράτος δικαίου, η οικουμενικότητα, το αδιαίρετο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών, ο σεβασμός της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, οι αρχές της ισότητας και της αλληλεγγύης ως επίσης και ο σεβασμός των αρχών του καταστατικού χάρτη των Ηνωμένων Εθνών και του διεθνούς δικαίου.

Πολλές από τις πολιτικές και τις νομοθεσίες της Ε.Ε. επικεντρώνονται στην προώθηση και την υπεράσπιση μιας εσωτερικά ελεύθερης και εξωτερικά προστατευμένης αγοράς. Υπάρχουν λοιπόν πολιτικές σχεδιασμένες για την ενθάρρυνση της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων, των προσώπων, των υπηρεσιών και των κεφαλαίων. Υπάρχει η πολιτική ανταγωνισμού σκοπός της οποίας είναι να διευκολύνει τον θεμιτό και ελεύθερο ανταγωνισμό εντός και εκτός των συνόρων των κρατών μελών. Υπάρχει το κοινό εξωτερικό δασμολόγιο και η κοινή εμπορική πολιτική. Η Ε.Ε. έχει αναπτύξει πολιτικές που όχι μόνο δεν επικεντρώνονται στην αγορά αλλά δεν επικεντρώνονται ούτε και στην οικονομία. Από αυτές οι πιο χαρακτηριστικές είναι εκείνες στις οποίες τα κράτη μέλη διαβουλεύονται και καταβάλλουν προσπάθειες προκειμένου να συντονίσουν τις θέσεις τους σε βασικά ζητήματα εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής άμυνας. Εκτός όμως από αυτόν υπάρχουν πολλοί άλλοι μη οικονομικοί τομείς πολιτικής όπως η δημόσια υγεία, η καταπολέμηση του εγκλήματος, η προστασία του περιβάλλοντος κτλ. Επομένως το χαρτοφυλάκιο των πολιτικών της Ε.Ε. έχει πολύ μεγάλο εύρος. Τα κύρια ενδιαφέροντα και οι αρμοδιότητες της Ε.Ε. στους τομείς των πολιτικών μπορούν να ομαδοποιηθούν σε γενικές κατηγορίες: εγκαθίδρυση της εσωτερικής αγοράς, μακροοικονομικές και χρηματοοικονομικές, λειτουργικές πολιτικές, τομεακές πολιτικές και εξωτερικές πολιτικές.

Η έκταση της αρμοδιότητας της Ε.Ε. για την χάραξη πολιτικής και τη διαχείριση των πολιτικών διαφέρει σε μεγάλο βαθμό μεταξύ των τομέων της πολιτικής. Κυμαίνεται από πολύ εκτενή ανάμειξη σε μερικούς τομείς έως πολύ οριακή ανάμειξη σε άλλους.

ΕΝΟΤΗΤΑ 1 - ΕΣΩΤΕΡΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ

Τα κύρια συμφέροντα και οι αρμοδιότητες της Ε.Ε. σε θέματα εσωτερικής πολιτικής μπορούν να ομαδοποιηθούν σε τέσσερις κατηγορίες: εγκαθίδρυση της εσωτερικής αγοράς, μακροοικονομικές και χρηματοοικονομικές πολιτικές, λειτουργικές πολιτικές και τομεακές πολιτικές.

Κεφάλαιο 1

1. Εγκαθίδρυση της εσωτερικής αγοράς

Η δημιουργία μιας ανοιχτής Ευρωπαϊκής αγοράς βασισμένης σε ελεύθερο και θεμιτό ανταγωνισμό βρίσκεται στο επίκεντρο των στόχων πολιτικής της Ε.Ε. από τις πρώτες μέρες της διαδικασίας ολοκλήρωσης. Επιπλέον η συλλογιστική για την δημιουργία μιας τέτοιας αγοράς παρέμεινε ουσιαστικά αμετάβλητη με την πάροδο του χρόνου και ο κεντρικός σκοπός μιας ανοιχτής ευρωπαϊκής αγοράς θεωρείται πάντοτε ότι είναι να συμβάλει στην οικονομική ανάπτυξη και ως εκ τούτου να προωθήσει την απασχόληση και την ευημερία. “Η συλλογιστική της εσωτερικής αγοράς είναι ότι μια ενιαία αγορά που λειτουργεί ομαλά είναι ουσιαστικής σημασίας για τη δημιουργία θέσεων απασχόλησης και ανάπτυξης καθώς και για την προώθηση της οικονομικής σταθερότητας. Όσο πιο αποτελεσματική είναι η ενιαία αγορά τόσο περισσότερο θα βελτιώνεται το επιχειρηματικό περιβάλλον ενθαρρύνοντας κατά συνέπεια τις επιχειρήσεις να επενδύουν και να δημιουργούν θέσεις εργασίας ενώ θα αυξάνεται περισσότερο η εμπιστοσύνη των καταναλωτών και η ζήτηση”.¹

Ωστόσο παρότι προβλέπονταν στην Συνθήκη ΕΟΚ η δημιουργία μιας εσωτερικής αγοράς η κοινή αγορά όπως ονομάζονταν τότε αυτή αναπτύχθηκε με αργό ρυθμό και για πολλά χρόνια η πρόοδος που σημειώνονταν ήταν περιορισμένη. Στις αρχές της δεκαετίας του 1980, ο συνδυασμός διαφόρων παραγόντων έπεισε τις κυβερνήσεις των κρατών-μελών ότι απαιτούνταν μεγαλύτερη ώθηση. Η κοινότητα υστερούσε σαφώς σε σχέση με τους ανταγωνιστές της (συγκεκριμένα την Ιαπωνία και τις Ηνωμένες Πολιτείες) στις νέες τεχνολογίες και διευρυνόταν η εκτίμηση ότι η συνέχιση της ύπαρξης ουσιαστικά κατακερματισμένων ακόμη εθνικών αγορών είχε επιζήμιες συνέπειες στις οικονομικές επιδόσεις των κρατών μελών της Ε.Ε.

1) Πολιτική και διακυβέρνηση στην Ευρωπαϊκή Ένωση
Ιστορία, θεσμοί πολιτικές. NEILL NUGENT, εκδόσεις Σαββάλας.

Στο πλαίσιο αυτό τον Απρίλιο του 1985 η Επιτροπή δημοσίευσε μια Λευκή Βίβλο με τίτλο "η ολοκλήρωση της Ευρωπαϊκής αγοράς (European Commission 1985). Σε αυτήν προσδιορίζονται περίπου 300 μέτρα τα οποία έπρεπε να ληφθούν για να ολοκληρωθεί η εσωτερική αγορά και προτείνεται η 31^η Δεκεμβρίου 1992 ως καταληκτική ημερομηνία για την θέσπιση μέτρων.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στη Σύνοδο του, που πραγματοποιήθηκε τον Ιούνιο του 1985 στο Μιλάνο αποδέχθηκε τη Λευκή Βίβλο και στη Σύνοδο του, το Δεκέμβριο του 1985 στο Λουξεμβούργο συμφώνησε να περιληφθούν στην Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη τόσο ο στόχος της εσωτερικής αγοράς όσο και η καταληκτική ημερομηνία του 1992. Καθοριστικό είναι το γεγονός ότι η συμπερίληψη των δύο αυτών στοιχείων στην ΕΕΠ συνεπάγονταν προσθήκες και τροποποιήσεις στην Συνθήκη της ΕΟΚ. Το άρθρο 13 της ΕΕΠ, το οποίο ενσωμάτωσε το νέο άρθρο 8Α στην Συνθήκη ΕΟΚ ήταν ιδιαίτερα σημαντικό.

"Η Κοινότητα εκδίδει τα μέτρα για την προοδευτική εγκαθίδρυση της εσωτερικής αγοράς κατά την διάρκεια χρονικής περιόδου η οποία λήγει την 31^η Δεκεμβρίου 1992. Η εσωτερική αγορά περιλαμβάνει ένα χώρο χωρίς εσωτερικά σύνορα μέσα στο οποίο εξασφαλίζεται η ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων των προσώπων, των υπηρεσιών και των κεφαλαίων σύμφωνα με τις διατάξεις της παρούσας Συνθήκης [ΕΟΚ].

Η εσωτερική αγορά της Ε.Ε. στηρίζεται σε τέσσερις κύριους πυλώνες:

1.1 Το Κοινό Δασμολόγιο

Σκοπός του κοινού Δασμολογίου (ΚΔ) είναι η προώθηση των θεμιτών και ισότιμων εμπορικών συναλλαγών, περιβάλλοντας όλα τα κράτη μέλη με κοινούς εμπορικούς φραγμούς ώστε τα εμπορεύματα που εισέρχονται στην Ε.Ε. μέσω λόγου χάρη των λιμένων του Λίβερπουλ ή Ρότερνταμ, να εισέρχονται υπό τους ίδιους ακριβώς όρους με εκείνα που εισέρχονται στην Ε.Ε. μέσω των αερολιμένων του Ταλίν ή της Πράγας. Έτσι κανένα κράτος-μέλος δεν μπορεί να αποκτήσει ανταγωνιστικό πλεονέκτημα έχοντας πρόσβαση σε φθηνότερες πρώτες ύλες και κανένα δεν μπορεί να αποκομίσει κέρδος από την εξαγωγή, εισαγωγή εισαγόμενων εμπορευμάτων σε εταίρο του στην Ε.Ε.

Με το Κ.Δ. η Ε.Ε. παύει να είναι απλώς μια ζώνη ελεύθερων συναλλαγών όπου στην καλύτερη περίπτωση υπάρχει μόνο προσέγγιση των εξωτερικών δασμών και καθίσταται τελωνειακή ένωση.

Οι όροι των εμπορικών συναλλαγών των κρατών-μελών θεσπίζονται και αποτελούν αντικείμενο διαπραγμάτευσης σε επίπεδο Ε.Ε. μέσω της ΚΕΠ. Εάν ένα κράτος μέλος επιθυμεί να εξαιρεθεί από τους εν λόγω όρους των εμπορικών συναλλαγών ή επιθυμεί την τροποποίηση τους πρέπει να κινηθεί η κατάλληλη διαδικασία λήψης αποφάσεων στην Ε.Ε.

Όπως είναι αναμενόμενο υπάρχουν συχνά διαφωνίες μεταξύ των κρατών σχετικά με διάφορες πτυχές του εξωτερικού εμπορίου και του Κ.Δ. και στα θέματα που προκαλούν δυσκολίες περιλαμβάνονται οι συντελεστές των δασμών, τα μέτρα προστασίας του εμπορίου και οι εικαζόμενες πρακτικές ντάμπινγκ αλλά η ύπαρξη ενός σαφούς και δεσμευτικού νομικού πλαισίου διασφαλίζει ότι ως επί το πλείστον το κοινό εξωτερικό μέτωπο θα μπορούσε να ονομαστεί σύστημα προστασίας.

1.2 Η ελεύθερη κυκλοφορία εμπορευμάτων, προσώπων, υπηρεσιών και κεφαλαίων μεταξύ των κρατών-μελών

Από τις τέσσερις αυτές ελευθερίες η πρώτη που τέθηκε ήταν η ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων. Πρόκειται για μια ελευθερία η οποία είναι θεωρητικά σχετικά εύκολο να πραγματοποιηθεί. Όλα τα εμπόδια στις εμπορικές συναλλαγές πρέπει να καταργηθούν σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές της ΣΛΕΕ η οποία ορίζει ότι οι τελωνειακοί δασμοί, οι ποσοτικοί περιορισμοί και τα μέτρα που έχουν ισοδύναμο αποτέλεσμα δεν επιτρέπονται. Επιδιώκοντας να θεσπίσει τις προϋποθέσεις για την ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων, η Συνθήκη περιέχει διατάξεις τόσο για τους μισθωτούς όσο και για τους αυτοαπασχολούμενους. Η ελεύθερη κυκλοφορία των πρώτων πρόκειται να επιτευχθεί με την "κατάργηση κάθε διακρίσεως λόγω ιθαγένειας μεταξύ των εργαζομένων των κρατών-μελών όσο αφορά την απασχόληση, την αμοιβή και τους άλλους όρους εργασίας" (άρθρο 45 ΣΛΕΕ). Η ελεύθερη κυκλοφορία των δεύτερων σχετίζεται κυρίως με το δικαίωμα εγκατάστασης δηλαδή το δικαίωμα φυσικών προσώπων και επιχειρήσεων να εγκαθιδρύουν επιχειρήσεις επικράτεια άλλων κρατών μελών. Όπως και στην περίπτωση της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων, καταβλήθηκε μεγάλη προσπάθεια ώστε η νομοθεσία και οι αποφάσεις των δικαστηρίων να αποσαφηνίσουν και να επεκτείνουν το δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας των προσώπων.

Αυτό έγινε με δύο κυρίως τρόπους. Πρώτον, προβλέποντας την αμοιβαία αναγνώριση πολλών εκπαιδευτικών, επαγγελματικών και τεχνικών προσόντων. Δεύτερον, προβλέποντας βασικούς παράγοντες διευκόλυνσης, ειδικότερα με τη μορφή της καθιέρωσης διάφορων νομικών δικαιωμάτων, ανεξαρτήτως ιθαγένειας και τρόπου διαμονής, στην εκπαίδευση και στην επαγγελματική κατάρτιση, στην υγειονομική περίθαλψη και σε πληρωμές κοινωνικής πρόνοιας.

Μερικά νομοθετήματα και μερικές αποφάσεις των Δικαστηρίων που προώθησαν την ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων και ειδικότερα τα δικαιώματα εγκατάστασης, συνέβαλαν επίσης στην πραγμάτωση της δήλωσης της Συνθήκης για την ελεύθερη κυκλοφορία των υπηρεσιών. Ωστόσο, οι υπηρεσίες, οι οποίες αντιπροσωπεύουν σχεδόν το 70% του ΑΕΠ της Ε.Ε., απέχουν πολύ ακόμη από την πλήρη ελευθέρωση τους, καθώς πολλά εμπόδια δεν επιτρέπουν σε επιχειρήσεις να παρέχουν υπηρεσίες ή να εγκατασταθούν σε άλλα κράτη-μέλη. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο κατέληξαν τελικά σε συμφωνία επί της οδηγίας το Νοέμβριο του 2006, αλλά μόνο αφού το περιεχόμενο της μεταβλήθηκε σημαντικά: η αρχή της χώρας καταγωγής ουσιαστικά εγκαταλείφθηκε και επεκτάθηκε ο αριθμός των υπηρεσιών που αποκλείστηκαν από το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας.

Όσον αφορά τις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες (τράπεζες, ασφάλειες, κινητές αξίες, διαχείριση χαρτοφυλακίου), σημειώθηκε πρόοδος στο άνοιγμα και στην ενίσχυση των αγορών στο πλαίσιο του Προγράμματος Δράσης για τις Χρηματοπιστωτικές Υπηρεσίες (FSAP) 1999-2005. Το Δεκέμβριο του 2005, η Επιτροπή εξέδωσε Λευκή Βίβλο με τον τίτλο Πολιτική για τις Χρηματοπιστωτικές Υπηρεσίες 2005-2010 (European Commission, 2005) στην οποία προσδιόριζε στόχους και πρότεινε δράσεις για την επόμενη πενταετία. Έμφαση δόθηκε κυρίως στην ενοποίηση μεταξύ παροχών υπηρεσιών και στη βελτίωση της εποπτικής συνεργασίας και της σύγκλισης. Ωστόσο, η παγκόσμια χρηματοοικονομική κρίση η οποία ξέσπασε το 2008, είχε αναπόφευκτα ως αποτέλεσμα οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής στην Ε.Ε. να δώσουν πολύ μεγαλύτερη και πολύ πιο επείγουσα έμφαση στην πολιτική για τις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες απ' ό,τι προηγουμένως. Αυτό οδήγησε σε ένα πλήθος νομοθετικών μέτρων και προτάσεων προερχόμενων από την Επιτροπή σε στενή συνεργασία με το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και το ECOFIN με στόχο να καταστεί αυστηρότερο το κανονιστικό πλαίσιο της Ε.Ε. στον χρηματοπιστωτικό τομέα ώστε να δημιουργηθεί μεγαλύτερη σταθερότητα και να τονωθεί η εμπιστοσύνη στις χρηματοπιστωτικές αγορές.

Έως τα τέλη της δεκαετίας του 1980 είχε σημειωθεί περιορισμένη μόνο πρόοδος όσο αφορά την καθιέρωση της ελεύθερης κυκλοφορίας των κεφαλαίων. Για πολλά κράτη ο έλεγχος των κινήσεων των κεφαλαίων αποτελούσε σημαντικό οικονομικό και νομισματικό εργαλείο και προτιμούσαν να παραμείνει σε μεγάλο βαθμό υπό τον έλεγχο τους. Με την επιφύλαξη μερικών παρεκκλίσεων και ορισμένων εθνικών προστατευτικών μέτρων είναι κατά το μάλλον ή ήττον ανοιχτές από το 1990. Ωστόσο αυτό δεν σημαίνει ότι στην πράξη υπάρχει πλήρης ελεύθερη κυκλοφορία των κεφαλαίων καθώς οι φορολογικοί συντελεστές δεν είναι κοινοί και δεν έχουν ακόμη τυποποιηθεί όλοι οι τραπεζικοί κανόνες.

1.3 Η προσέγγιση των νομοθεσιών και η αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης

Το άρθρο 115 ΣΛΕΕ ορίζει ότι το Συμβούλιο "εκδίδει οδηγίες για την προσέγγιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών-μελών, οι οποίες έχουν άμεση επίπτωση στην εγκαθίδρυση ή τη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς". Έως τις αρχές της δεκαετίας του 1980, η "προσέγγιση" ερμηνευόταν συνήθως από τους υπεύθυνους λήψης αποφάσεων στην ΕΚ με τη σημασία της "εναρμόνισης". Ωστόσο, από τις αρχές της δεκαετίας του 1980 αναπτύχθηκε μια πιο ευέλικτη και λιγότερο αυστηρή προσέγγιση απέναντι στις διαφορές στα εθνικά πρότυπα και στις εθνικές απαιτήσεις. Η εξέλιξη αυτή ήταν συνέπεια της καταλυτικής απόφασης στην Υπόθεση Cassis de Dijon το 1979 στην οποία το ΔΕΚ αποφάνθηκε ότι προϊόντα τα οποία συμμορφώνονται προς τα πρότυπα ενός κράτους-μέλους δεν πρέπει να αποκλείονται από τις αγορές άλλων κρατών-μελών, εκτός εάν μπορεί να αποδειχθεί ότι είναι επιζήμια για την υγεία, την ασφάλεια, το περιβάλλον ή άλλες πτυχές δημόσιου ενδιαφέροντος. Η απόφαση αυτή παρέσχε στην Κοινότητα τη δυνατότητα να ασχοληθεί λιγότερο με την τυποποίηση τεχνικών λεπτομερειών και να υιοθετήσει "νέα προσέγγιση", βάσει της οποίας θα εφαρμοστεί μια απλούστερη και ταχύτερη διαδικασία. Οι κύριες πτυχές της διαδικασίας αυτής, η οποία εξακολουθεί να εφαρμόζεται, είναι οι ακόλουθες: (1) όπου αυτό είναι εφικτό, η νομοθεσία δεν επιδιώκει την εναρμόνιση, αλλά μάλλον την προσέγγιση πράγμα που σημαίνει ότι η προσοχή επικεντρώνεται στην θέσπιση των βασικών απαιτήσεων τις οποίες πρέπει να πληρούν τα εθνικά πρότυπα και οι προδιαγραφές (για παράδειγμα σχετικά με τα πρότυπα προϊόντων και τις προϋποθέσεις υγείας και ασφάλειας) (2) εφόσον πληρούνται οι βασικές απαιτήσεις, τα κράτη-μέλη οφείλουν να αναγνωρίζουν αμοιβαία τις προδιαγραφές και τα πρότυπα άλλων κρατών-μελών και (3) οι εθνικές προδιαγραφές και τα εθνικά πρότυπα αντικαθίστανται σταδιακά από ευρωπαϊκές προδιαγραφές και ευρωπαϊκά πρότυπα που καταρτίζονται από ευρωπαϊκούς οργανισμούς τυποποίησης.

1.4 Πολιτική ανταγωνισμού

Οι βασικοί κανόνες για τον ανταγωνισμό περιγράφονται στα άρθρα 101 – 109 ΣΛΕΕ.

Βάσει του άρθρου 101, απαγορεύονται "όλες οι συμφωνίες μεταξύ επιχειρήσεων, όλες οι αποφάσεις ενώσεων επιχειρήσεων και κάθε εναρμονισμένη πρακτική που δύνανται να επηρεάσουν το εμπόριο μεταξύ κρατών-μελών και που έχουν ως αντικείμενο ή ως αποτέλεσμα την παρεμπόδιση, τον περιορισμό ή τη νόθευση του ανταγωνισμού εντός της εσωτερικής αγοράς".

Βάσει του άρθρου 102, "είναι ασυμβίβαστη με την εσωτερική αγορά και απαγορεύεται κατά το μέτρο που δύναται να επηρεάσει το εμπόριο μεταξύ κρατών-μελών, η καταχρηστική εκμετάλλευση από μία ή περισσότερες επιχειρήσεις της δεσπόζουσας θέσης τους εντός της εσωτερικής αγοράς ή σημαντικού τμήματος της".

Βάσει του άρθρου 107, κρατικές ενισχύσεις "που νοθεύουν ή απειλούν να νοθεύσουν τον ανταγωνισμό διά της ευνοϊκής μεταχείρισεως ορισμένων επιχειρήσεων ή ορισμένων κλάδων παραγωγής είναι ασυμβίβαστες με την εσωτερική αγορά, κατά το μέτρο που επηρεάζουν τις μεταξύ κρατών-μελών συναλλαγές".

Όλες οι απαγορεύσεις οι οποίες περιέχονται στη ΣΛΕΕ σχετικά με τις περιοριστικές πρακτικές, τη δεσπόζουσα θέση στις εμπορικές συναλλαγές και τις κρατικές ενισχύσεις έχουν αποσαφηνιστεί με επακόλουθη νομοθεσία της ΕΚ/ΕΕ, με τη μορφή τόσο νομοθετημάτων όσο και δικαστικών αποφάσεων. Για παράδειγμα, έχει καθοριστεί ότι δεν μπορεί να θεωρηθεί πως μια επιχείρηση κατέχει "δεσπόζουσα θέση" βάσει του συνολικού ποσοστού του μεριδίου της στην αγορά, αλλά μόνο σε σχέση με παράγοντες όπως το συγκεκριμένο προϊόν, η δομή της αγοράς και η δυνατότητα υποκατάστασης του προϊόντος. Ομοίως επιβεβαιώθηκε ότι οι εξαιρέσεις από τις απαγορεύσεις που αφορούν τις κρατικές ενισχύσεις, οι οποίες αναφέρονται μόνο γενικά στην Συνθήκη, επιτρέπονται και είναι νόμιμες μόνο εάν προορίζονται για σκοπούς όπως η περιφερειακή ανάπτυξη, ο επαγγελματικός αναπροσανατολισμός, και η δημιουργία θέσεων απασχόλησης σε κλάδους δυνητικής ανάπτυξης.

1.5 Προβλήματα στην ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς

Οπωσδήποτε έχουν επιτευχθεί και εξακολουθούν να επιτυγχάνονται πολλά στην πορεία προς τη δημιουργία της εσωτερικής αγοράς της Ε.Ε. Ωστόσο δεν υπάρχει προοπτική στο εγγύς μέλλον να καταστεί η αγορά της Ε.Ε. τόσο ανοιχτή ή τόσο ολοκληρωμένη όσο οι εθνικές αγορές. Και τούτο επειδή δεν θα αρθούν όλα τα εμπόδια στην ελεύθερη κυκλοφορία και δεν θα καταστούν κοινές όλες οι εθνικές πολιτικές οι οποίες συμβάλλουν στον κατακερματισμό της αγοράς. Τα κύρια εμπόδια στην εγκαθίδρυση μιας πλήρως ανοιχτής και ολοκληρωμένης αγοράς είναι έξι ειδών και είναι αλληλένδετα και επικαλυπτόμενα.

Πρώτον υπάρχουν τα πολύ σημαντικά εμπόδια που ανακύπτουν από τις διαφορετικές ιστορικές εμπειρίες πολιτισμούς, παραδόσεις και γλώσσες. Οπωσδήποτε τα εμπόδια αυτά καταρρίπτονται αλλά με αργό ρυθμό.

Δεύτερο, μέρος της νομοθεσίας που αφορά την εσωτερική αγορά εμφανίζεται αρκετή χαλαρότητα (επειδή κάτι τέτοιο ήταν απαραίτητο για να ξεπεραστούν οι αντιδράσεις στο

Συμβούλιο) ενώ ένα άλλο μέρος εφαρμόζεται πολύ αδύναμο. Στους τομείς των δραστηριοτήτων της αγοράς που επηρεάζονται κατά αυτό τον τρόπο περιλαμβάνονται πτυχές των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, οι κτηνιατρικοί και φυτοϋγειονομικοί έλεγχοι, αναγνώριση πτυχίων κτλ.

Τρίτον υπάρχει αντίσταση από τα κράτη-μέλη στο πλήρες άνοιγμα ορισμένων τομέων της αγοράς οι οποίοι θεωρούνται σχεδόν πάντοτε για λόγους εθνικού προστατευτισμού ή/και δημόσιου συμφέροντος ιδιαίτερα σημαντικοί. Η ενέργεια, οι μεταφορές και η ραδιοηλεκτρονική είναι παραδείγματα τέτοιων τομέων όπως και οι μη οικονομικοί τομείς της υγείας, της εκπαίδευσης και της κοινωνικής πρόνοιας.

Τέταρτο, παρότι οι τέσσερις ελευθερίες κυκλοφορίας των εμπορευμάτων, των υπηρεσιών, των κεφαλαίων και των προσώπων αποτελούν θεμελιώδεις αρχές της Ε.Ε. οι οποίες ερείδονται σαφώς στην ΣΛΕΕ και έχουν αναπτυχθεί σε ένα εκτενές σύνολο νομοθεσίας και νομολογίας της Ε.Ε., η αρμοδιότητα για ορισμένους τομείς πολιτικής που έχουν άμεσο αντίκτυπο στην ύπαρξη των ελευθεριών ανήκει σε μεγάλο βαθμό στις κυβερνήσεις των κρατών-μελών. Αυτό είναι ιδιαίτερα εμφανές στην κοινωνική και εργασιακή πολιτική, αμφότερες εκ των οποίων ελέγχονται σε μεγάλο βαθμό σε εθνικό επίπεδο. Ο καταμερισμός των αρμοδιοτήτων μεταξύ Ε.Ε. και των εθνικών επιπέδων παράγει αναπόφευκτα διαφοροποιήσεις μεταξύ των κρατών-μελών σε ορισμένες πτυχές της λειτουργίας της αγοράς αλλά οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής δεν μπορούν πάντοτε να επιδιώξουν την εξάλειψή τους.

Πέμπτον, υπάρχουν ιδεολογικές διαφορές μεταξύ των υπεύθυνων χάραξης πολιτικής της Ε.Ε. όσον αφορά την κατάλληλη ισορροπία που πρέπει να επιτευχθεί μεταξύ της ρύθμισης και της λειτουργίας μιας ανοιχτής αγοράς.

Έκτον, υπάρχουν προβλήματα σχετικά με την εφαρμογή της πολιτικής. Το κύριο πρόβλημα δεν είναι τόσο η μεταφορά της νομοθεσίας που αφορά την εσωτερική αγορά στο εθνικό δίκαιο αλλά το κύριο πρόβλημα αφορά μάλλον την εφαρμογή στην πράξη των νόμων που αφορούν την εσωτερική αγορά, αφού αποτελεί πρωτίστως ευθύνη των εθνικών οργάνων.

Κεφάλαιο 2

Μακροοικονομικές και χρηματοοικονομικές πολιτικές

2.1 Ιστορικό και δημιουργία της οικονομικής και νομισματικής ένωσης

Ανεξάρτητα από τις διακηρύξεις των Αρχηγών Κυβερνήσεων το 1969 και το 1972 ότι η πρόθεση του ήταν να εγκαθιδρύσουν μια οικονομική και νομισματική ένωση έως το 1980 μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του 1980 η πρόοδος προς την κατεύθυνση της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης (ΟΝΕ) υπήρξε περιορισμένη στην πράξη.

Η δημιουργία το 1979 του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Συστήματος (ΕΝΣ) προσέδωσε στην κοινοτική νομισματική πολιτική κάποια κεντρική δομή και ορισμένες εξουσίες, καθώς στα χαρακτηριστικά του περιλαμβάνονταν: ένα κοινό αποθεματικό ταμείο για παρέμβαση στην αγορά η Ευρωπαϊκή Νομισματική Μονάδα (ΕCΥ) ως αποθεματικό μέσο και ως μέσο διακανονισμού και στο Μηχανισμό Συναλλαγματικών Ισοτιμιών του ΕΝΣ, σταθερές, παρότι προσαρμόσιμες, εφόσον απαιτούνταν, ζώνες συναλλαγματικών ισοτιμιών για τα συμμετέχοντα νομίσματα.

Έτσι, έως τα τέλη της δεκαετίας του 1980, οι μακροοικονομικές πολιτικές της Κοινότητας ήταν συνδεδεμένες μόνο με σχετικά αδύναμα μέσα πολιτικής.

Οι προσπάθειες να ενισχυθούν τα εν λόγω μέσα και να οικοδομηθεί ένα πιο συνεκτικό και αποτελεσματικό πλαίσιο πολιτικής προσέκρουαν σε τέσσερα τουλάχιστον εμπόδια. Πρώτον υπήρχαν διαφωνίες σχετικά με το ποια πτυχή – η οικονομική ή η νομισματική – προηγούνταν και στην οποία άρα έπρεπε να δοθεί προτεραιότητα. Δεύτερον οι μάλλον τμηματοποιημένοι μηχανισμοί χάραξης πολιτικής της Κοινότητας εμποδίζαν μια συνολική και συντονισμένη προσέγγιση. Τρίτον, διαφορετικές πτυχές της οικονομικής και της νομισματικής ολοκλήρωσης είχαν διαφορετικές συνέπειες για τα κράτη, με αποτέλεσμα να αντιμετωπίζονται με διαφορετικό βαθμό ενθουσιασμού. Τέταρτον, για ορισμένα κράτη το ενδεχόμενο να εκχωρήσουν βασικές μακροοικονομικές εξουσίες στην Κοινότητα ήγειρε θεμελιώδη ζητήματα κυριαρχίας.

Ανεξάρτητα όμως από τα πολλά εμπόδια στο δρόμο ανάπτυξης της πολιτικής, πραγματική πρόοδος προς την κατεύθυνση της νομισματικής ολοκλήρωσης άρχισε να σημειώνεται στα τέλη της δεκαετίας του 1980. Η πρόοδος αυτή καθοδηγήθηκε και στην πραγματικότητα καθοδηγείται ακόμη, από δύο βασικές συλλογιστικές των οποίων η σχετική σημασία διαφέρει μεταξύ των φορέων πολιτικής. Αφενός η νομισματική ολοκλήρωση έχει μια πολιτική συλλογιστική, η οποία βασίζεται στην πεποίθηση ότι η νομισματική ολοκλήρωση προωθεί αναπόφευκτα την πολιτική ολοκλήρωση. Αφετέρου υπάρχει μια οικονομική συλλογιστική, η οποία βασίζεται στην πεποίθηση, ότι η

νομισματική ολοκλήρωση συνεπάγεται διάφορα οικονομικά οφέλη, ως εκ τούτου προωθεί την οικονομική ευημερία.

Η Κοινότητα ξεκίνησε επίσημα την πορεία προς την ΟΝΕ περίπου την ίδια εποχή κατά την οποία άρχισε να εφαρμόζεται το πρόγραμμα του Ενιαίου Νομισματικού Συστήματος. Εξακολουθούσαν να υπάρχουν διαφορές μεταξύ των κρατών σχετικά με το τι θα περιλάμβανε ακριβώς η ΟΝΕ και ποιο έπρεπε να είναι το χρονοδιάγραμμα για την πλήρη εφαρμογή της, αλλά όλοι (εκτός του Ηνωμένου Βασιλείου) συμφωνούσαν με τις γενικές γραμμές του σχεδίου που παρουσίασε τον Απρίλιο του 1989 η Επιτροπή Ντελόρ στην Έκθεση της για την Οικονομική και Νομισματική Ένωση, η οποία έθεσε τα θεμέλια για την ΟΝΕ. Η Επιτροπή αποδείχτηκε πρόδρομος της ΔΔ του 1990-91 για την ΟΝΕ, με την έννοια ότι όχι μόνο προετοίμασε σε μεγάλο βαθμό το έδαφος για την εγκαθίδρυση της ΔΔ, αλλά πολλές από τις προτάσεις της, συμπεριλαμβανομένης της αρχής για μια μετάβαση στην ΟΝΕ σε τρία στάδια, έγιναν δεκτές από την ΔΔ και ενσωματώθηκαν στην Συνθήκη του Μάαστριχτ.

Αρκεί να πούμε ότι η Συνθήκη θέσπισε ένα σχέδιο και ένα χρονοδιάγραμμα για την πρόοδο προς την κατεύθυνση της ΟΝΕ. Κύριο χαρακτηριστικό του σχεδίου ήταν η ενίσχυση του συντονισμού και της σύγκλισης των οικονομικών και νομισματικών πολιτικών όλων των κρατών-μελών, η οποία θα οδηγούσε σ' ένα ενιαίο νόμισμα στο οποίο θα υπήρχε κοινή νομισματική πολιτική που επρόκειτο να επιδιωχθεί στο πλαίσιο του ΕΣΚΤ. Κύριο χαρακτηριστικό του χρονοδιαγράμματος ήταν μια μεταβατική διαδικασία τριών σταδίων, η οποία οδηγούσε στην θέσπιση ενιαίου νομίσματος το αργότερο έως τον Ιανουάριο του 1999.

Το ενιαίο νόμισμα τέθηκε σε κυκλοφορία όπως είχε προβλεφθεί, τον Ιανουάριο του 1999, με τη συμμετοχή 11 εκ των 15 κρατών-μελών της Ε.Ε., η Δανία και το Ηνωμένο Βασίλειο επικαλέστηκαν τις ρήτρες εξαίρεσης που τους είχε παράσχει η Συνθήκη του Μάαστριχτ, η Ελλάδα δεν πληρούσε τα απαιτούμενα κριτήρια σύγκλισης, ενώ η Σουηδία επέλεξε να μη συμμετάσχει. Οι 11 έγιναν 12 τον Ιανουάριο του 2001, όταν η Ελλάδα, αφού θεωρήθηκε ότι εκπλήρωσε τα κριτήρια, εντάχθηκε στο σύστημα, του ενιαίου νομίσματος.

2.1.1 Η φύση της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης

Τέσσερα είναι τα κύρια χαρακτηριστικά της ΟΝΕ:

Πρώτον, τα μέλη της Ευρωζώνης δεν έχουν πλέον εθνικά νομίσματα. Από τον Ιανουάριο του 1999, οι συναλλαγματικές ισοτιμίες μεταξύ των ιδρυτικών μελών του ενιαίου νομίσματος καθορίστηκαν αμετάκλητα. Τον Ιανουάριο και το Φεβρουάριο του

2002, τα εθνικά χαρτονομίσματα και νομίσματα των μελών αντικαταστάθηκαν από χαρτονομίσματα και νομίσματα του ευρώ.

Δεύτερον, ως αποτέλεσμα της συμμετοχής σε ένα σύστημα ενιαίου νομίσματος, οι χώρες της Ευρωζώνης δεν μπορούν να λαμβάνουν μεμονωμένες αποφάσεις σχετικά με τις νομισματικές πολιτικές, συμπεριλαμβανομένων των πολιτικών για τα επιτόκια και το συνάλλαγμα, που θα επιδιώκουν. Η Ευρωζώνη έχει κοινές νομισματικές πολιτικές, οι οποίες καθορίζονται μέσω των θεσμικών δομών της Ζώνης, στο επίκεντρο των οποίων βρίσκεται η ΕΚΤ. Οι νομισματικές πολιτικές της Τράπεζας υπακούουν σε ισχυρές αντιπληθωριστικές επιταγές, λαμβάνοντας υπόψη (μολονότι όχι επαρκώς, κατά την άποψη μερικών κυβερνήσεων της Ε.Ε.) τις λοιπές ανάγκες της οικονομίας της Ευρωζώνης.

Τρίτον, οι μακροοικονομικές πολιτικές των χωρών της Ευρωζώνης είναι εναρμονισμένες, αλλά δεν είναι κοινές όπως οι νομισματικές πολιτικές και είναι χαλαρότερες από τις τελευταίες. Το πλαίσιο της εν λόγω εναρμόνισης είναι γνωστό ως Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης (ΣΣΑ), βασίζεται πρωτίστως στα στοιχεία της δημοσιονομικής κατάστασης και του δημόσιου χρέους των κριτηρίων σύγκλισης και υποχρεώνει τα μέλη να εφαρμόζουν συνετές δημοσιονομικές πολιτικές και, ειδικότερα να διατηρούν γενικά ισοσκελισμένους εθνικούς προϋπολογισμούς κατά την διάρκεια του οικονομικού κύκλου. Βασικός κανόνας του ΣΣΑ είναι ότι τα ετήσια δημοσιονομικά ελλείμματα των κρατών της Ευρωζώνης, δεν πρέπει να υπερβαίνουν 3% του εθνικού ΑΕΠ. Η μη συμμόρφωση προς τους όρους του ΣΣΑ μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα την επιβολή οικονομικών κυρώσεων στους παραβάτες: αρχικά, με τη μορφή άτοκης κατάθεσης, και εάν τα υπερβολικά ελλείμματα συνεχιστούν, με την μορφή προστίμου.

Τέταρτον, υπάρχει ένα "σύστημα πολυμερούς εποπτείας", το οποίο αφορά τις οικονομικές όλων των κρατών της Ε.Ε. Στο πλαίσιο του συστήματος αυτού, τα κράτη-μέλη της Ευρωζώνης υποβάλλουν στην Επιτροπή ετήσια προγράμματα σταθερότητας και τα κράτη που δεν είναι μέλη της Ευρωζώνης υποβάλλουν προγράμματα σύγκλισης. Τα εν λόγω προγράμματα σταθερότητας και σύγκλισης εντάσσονται σε ευρύτερα πολυετή προγράμματα και πρέπει θεωρητικά να τηρούν τους πολυετείς γενικούς προσανατολισμούς των οικονομικών πολιτικών, οι οποίοι καταρτίζονται από την Επιτροπή και εγκρίνονται από το ECOFIN. Στις πληροφορίες που πρέπει να παρουσιάζονται στα προγράμματα συγκαταλέγονται: μεσοπρόθεσμοι δημοσιονομικοί στόχοι, οι οποίοι περιγράφουν με ποιον τρόπο θα τηρηθούν ο δημοσιονομικός στόχος του 3% και η μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα των δημόσιων οικονομικών οι υποκείμενες οικονομικές παραδοχές των προγραμμάτων (ιδίως όσον αφορά την ανάπτυξη, τον πληθωρισμό και την ανεργία) και περιγραφή των μέτρων που πρέπει να ληφθούν για να επιτευχθούν οι στόχοι του προγράμματος. Η Επιτροπή μέσω του ECOFIN, αξιολογεί τα προγράμματα και διατυπώνει συστάσεις, ανάλογα με την περίπτωση.

2.1.2 Η σημασία της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης

Αναμφίβολα η καθιέρωση του ενιαίου νομίσματος σηματοδότησε ένα σημαντικό βήμα της διαδικασίας προς την κατεύθυνση της Ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης.

Αφενός είχε σημαντική συμβολική σημασία, λόγω της αντικατάστασης του γαλλικού φράγκου, του γερμανικού μάρκου, της ιταλικής λίρας, της κυπριακής λίρας, και ούτω καθεξής με το ευρώ. Είναι πολύ πιθανό το γεγονός αυτό να δώσει μεγάλη ώθηση στην ανάπτυξη μιας κοινής ευρωπαϊκής ταυτότητας. Αφετέρου τα κράτη του ενιαίου νομίσματος μεταβίβασαν αρμοδιότητες σε θεσμικά όργανα σε ευρωπαϊκό επίπεδο όσον αφορά δύο βασικά μέσα πολιτικής, τα επίπεδα συναλλαγματικών ισοτιμιών και τα επίπεδα επιτοκίων, και αποδέχθηκαν αυστηρούς περιορισμούς σχετικά με το τι μπορούν να πράττουν όσον αφορά τη δημοσιονομική πολιτική.

Παρ' ότι όμως το σύστημα του ενιαίου νομίσματος προάγει την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση, δεν είναι ακόμη βέβαιο εάν θα αξιολογηθεί ως επιτυχημένο. Η συλλογιστική είναι ότι δημιουργώντας ένα σταθερότερο ευρωπαϊκό οικονομικό και νομισματικό περιβάλλον και επομένως παρέχοντας μεγαλύτερη προβλεψιμότητα για τις επενδύσεις και τις αγορές, το ενιαίο νόμισμα θα προωθήσει την ανάπτυξη και την ευημερία. Ωστόσο, έως σήμερα τα ποσοστά ανάπτυξης είναι απογοητευτικά, τα ποσοστά ανεργίας σε αρκετές χώρες της Ευρωζώνης είναι υψηλά, και οι προϋπάρχουσες και σημαντικές διαφοροποιήσεις στις μετρήσεις ανταγωνιστικότητας μεταξύ των κρατών-μελών παραμένουν. Ως εκ τούτου, έχουν ήδη ανακύψει προβλήματα από την κοινή για όλους φύση της ΟΝΕ και είναι εμφανές ότι οι εθνικές οικονομικές των μελών της Ευρωζώνης απαιτούσαν διαφορετικούς συντελεστές νομισματικής πολιτικής σε διαφορετικές χρονικές συγκυρίες.

Η αλήθεια είναι ότι το σύστημα της Ευρωζώνης δεν περιέχει δύο βασικά μέσα, τα οποία ενδεχομένως χρειάζονται τα συστήματα ενιαίου νομίσματος για να αντιμετωπίσουν προβλήματα εσωτερικών διαφοροποιήσεων των οικονομικών επιδόσεων, και συγκεκριμένα κινητικότητα της εργασίας και την ικανότητα του κέντρου να πραγματοποιεί σημαντικές δημοσιονομικές μεταφορές. Οι τελευταίες, φυσικά απαιτούν περισσότερες και πιο ισχυρές μακροοικονομικές πολιτικές².

2) Πολιτική και Διακυβέρνηση στην Ευρωπαϊκή Ένωση
Ιστορία, θεσμοί πολιτικές. NEILL NUGENT, εκδόσεις Σαββάλας.

Όσον αφορά το κατά πόσον το ευρώ μπορεί να αποδειχθεί αντίστοιχο του δολαρίου ως διεθνές νόμισμα, ο δρόμος είναι ακόμα μακρύς. Αναμφισβήτητα υπάρχουν σημαντικές δυνατότητες, καθώς, για παράδειγμα, το ΑΕΠ είναι συγκρίσιμο σε μέγεθος, ο πληθυσμός είναι πολύ μεγαλύτερος και η οικονομία εξαρτάται περισσότερο από το διεθνές εμπόριο από εκείνη των ΗΠΑ. Ωστόσο, πρέπει να συμβούν πολλά προτού, αμφισβητηθεί σοβαρά ο διεθνής ρόλος του δολαρίου.

Κεφάλαιο 3

3. Λειτουργικές Πολιτικές

Η Ε.Ε. έχει συμφέροντα και αρμοδιότητες σε πολλές λειτουργικές πολιτικές οι οποίες έχουν σαφή λειτουργικό σκοπό.

Οι γνωστότερες λειτουργικές πολιτικές της Ε.Ε. είναι οι πολιτικές στον τομέα της Δικαιοσύνης και των εσωτερικών υποθέσεων οι οποίες είναι πλέον γνωστές ως πολιτικές του χώρου, ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης, οι πολιτικές στον τομέα της συνοχής και οι πολιτικές στον τομέα της έρευνας και της τεχνολογικής ανάπτυξης. Επίσης λιγότερο προβεβλημένες είναι οι λειτουργικές πολιτικές στους τομείς της εκπαίδευσης, του πολιτισμού και της προστασίας των καταναλωτών.

3.1 Πολιτικές χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης

Στα μέσα της δεκαετίας του 1970, τα κράτη-μέλη της ΕΚ άρχισαν να ανταλλάσσουν πληροφορίες και να συνεργάζονται μεταξύ τους σε θέματα που αφορούσαν την παρακολούθηση και τον έλεγχο της τρομοκρατίας, των ναρκωτικών και της οργανωμένης εγκληματικότητας. Αναπτύχθηκε μια σειρά μηχανισμών, οι οποίοι λειτουργούσαν εκτός του πλαισίου των Συνθηκών της Κοινότητας και έγιναν γνωστοί ως "διαδικασία Τρέβι". Στο πλαίσιο των μηχανισμών αυτών, αξιωματούχοι των Υπουργείων Εσωτερικών και Δικαιοσύνης, ανώτεροι αξιωματικοί της αστυνομίας και των μυστικών υπηρεσιών και υπουργοί συνεδρίαζαν, συχνά υπό καθεστώς μερικής μυστικότητας. Με την πάροδο του χρόνου, τα ζητήματα που αποτελούσαν αντικείμενο της διαδικασίας Τρέβι αυξήθηκαν σε μεγάλο βαθμό λόγω της αναγκαιότητας να καταργηθούν οι έλεγχοι στα εσωτερικά σύνορα στο πλαίσιο του προγράμματος για την ΕΕΑ και στα τέλη της δεκαετίας του 1980, στις αρχικές "απειλές" της τρομοκρατίας, των ναρκωτικών και της οργανωμένης εγκληματικότητας είχαν προστεθεί διάφορα θέματα σχετικά με την μετανάστευση, τις θεωρήσεις (visa), τη δημόσια τάξη και τους τελωνειακούς ελέγχους.

Η Συνθήκη του Μάαστριχτ συγκέντρωσε και ενίσχυσε αυτό το εύρος ενδιαφερόντων πολιτικής και το πλήθος των ad hoc ρυθμίσεων που αναπτύχθηκαν για το χειρισμό τους. Αυτό συνέβη κυρίως στο πλαίσιο του λεγόμενου τρίτου πυλώνα της Συνθήκης, αντικείμενο του οποίου είναι οι Διατάξεις σχετικά με την Συνεργασία στους Τομείς της Δικαιοσύνης και των Εσωτερικών Υποθέσεων.

Ο Τρίτος πυλώνας που δημιούργησε η Συνθήκη του Μάαστριχτ είχε ως αποτέλεσμα να αναπτυχθεί μεγάλη δραστηριότητα στον τομέα ΔΕΥ, για παράδειγμα με την έκδοση πολλών δηλώσεων και την κατάρτιση συμβάσεων καθώς και την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Αστυνομικής Υπηρεσίας, της Ευρωπόλ (EYROPOL). Η πρόοδος όμως ήταν μέτρια όσον αφορά την ανάληψη δεσμεύσεων από τις κυβερνήσεις για την υιοθέτηση αυστηρών συλλογικών αποκρίσεων στα προβλήματα που αντιμετώπιζαν σε θέματα ΔΕΥ.

Η δυσαρέσκεια σχετικά με τη λειτουργία του τρίτου πυλώνα είχε ως αποτέλεσμα να συζητηθεί ευρέως κατά την ΔΔ του 1996-97 και να αποτελέσει τον τομέα πολιτικής ο οποίος ενισχύθηκε περισσότερο από την Συνθήκη του Άμστερνταμ.

Μετά την Συνθήκη του Μάαστριχτ, και ιδίως μετά την Συνθήκη του Άμστερνταμ, ο τομέας πολιτικής του ΧΕΑΔ σημείωσε ταχεία πρόοδο. Ο ρυθμός επιταχύνθηκε σε μεγάλο βαθμό ως απόκριση σε τρεις εξελίξεις. Η πρώτη αφορά το συνεχιζόμενο άνοιγμα της εσωτερικής αγοράς και τη συναφή μεγαλύτερη ευκολία διέλευσης των εσωτερικών συνόρων. Αυτή η μεγαλύτερη ευκολία διέλευσης των συνόρων προορίζεται φυσικά να επιφέρει οφέλη στους πολίτες, αλλά δημιουργεί επίσης προβλήματα, τα οποία αφορούν, για παράδειγμα τα δικαιώματα των πολιτών, τις αξιώσεις διαμονής μη πολιτών και τη διασυννοριακή εγκληματικότητα, τα οποία τα εθνικά πολιτικά και νομικά συστήματα μπορούν να χειριστούν κατάλληλα ενεργώντας μεμονωμένα.

Η Συνθήκη της Λισαβόνας ολοκλήρωσε την ενσωμάτωση του ΧΕΑΔ στον κορμό της Ε.Ε. μεταφέροντας τα εναπομείναντα στοιχεία του τρίτου πυλώνα τις Διατάξεις για την Αστυνομική και Διακριτική Συνεργασία σε Ποινικές Υποθέσεις, στη ΣΛΕΕ και συγκεντρώνοντας τις περισσότερες πολιτικές του ΧΕΑΔ στον νέο Τίτλο V της ΣΛΕΕ με τον τίτλο "Ο Χώρος Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης". Στο πλαίσιο του Τίτλου V, η "κοινοτική μέθοδος" είναι η συνήθης μέθοδος λήψης αποφάσεων και η ειδική πλειοψηφία είναι διαθέσιμη στο Συμβούλιο σε όλους σχεδόν τους τομείς πολιτικής, πλην ελάχιστων εξαιρέσεων. Έτσι, η Συνθήκη της Λισαβόνας προώθησε σημαντικά τη μετάβαση από τον διακυβερνητικό στον υπερεθνικό χαρακτήρα μετάβαση η οποία είχε δρομολογηθεί για τη λήψη αποφάσεων στον ΧΕΑΔ, από την Συνθήκη του Άμστερνταμ.

"Οι παράγοντες που προαναφέρθηκαν, οι οποίοι κατέστησαν τον ΧΕΑΔ ένα τόσο σημαντικό και ταχέως διευρυνόμενο τομέα πολιτικής τα τελευταία χρόνια, θα εξασφαλίσουν αναμφίβολα ότι θα κατέχει και στη συνέχεια κεντρική θέση στο πρόγραμμα πολιτικής της Ε.Ε. Παρ' ότι έχει ήδη θεσπιστεί σημαντικός όγκος νομοθεσίας από την Ε.Ε. στον τομέα του ΧΕΑΔ, για παράδειγμα τουλάχιστον 40 νομοθετήματα έχουν απλώς ως αντικείμενο διαφορετικές πτυχές της νόμιμης και της παράνομης μετανάστευσης, υπάρχουν πολλά άλλα μέτρα τα οποία πρόκειται να εξεταστούν ή εξετάζονται ήδη. Αυτά και άλλα μέτρα θα εξασφαλίσουν αναμφίβολα τη διατήρηση της δυναμικής του ΧΕΑΔ, καθώς η Ε.Ε. συνεχίζει να αντιμετωπίζει τρέχουσες προκλήσεις, όπως είναι η προστασία των ατομικών δικαιωμάτων, ο έλεγχος των εξωτερικών συνόρων, η προώθηση της πολιτικής ασύλου και της μεταναστευτικής πολιτικής, η καταπολέμηση της οργανωμένης εγκληματικότητας και η καταπολέμηση της χρήσης ναρκωτικών"³.

3.2 Πολιτική συνοχής

Υπάρχουν διάφορες πολιτικές οι οποίες συγκεντρώνονται κάτω από τη γενική ονομασία "πολιτική συνοχής", σκοπός των οποίων είναι να παράσχουν μερική αντιστάθμιση στις "φυσικές" συνέπειες της εσωτερικής αγοράς προωθώντας μια πιο ισορροπημένη κατανομή των πόρων και της οικονομικής ανάπτυξης σε ολόκληρη την Ε.Ε. Κεντρικός σκοπός της πολιτικής συνοχής είναι επομένως η μείωση των οικονομικών και κοινωνικών ανισοτήτων.

Από τα μέσα της δεκαετίας του 1980 αποδίδεται αυξημένη σημασία στην πολιτική συνοχής. Αυτό απηχεί εν μέρει το αίσθημα ότι μια ισχυρή πολιτική συνοχής είναι αναγκαία για λόγους κοινωνικής δικαιοσύνης, εν μέρει απηχεί την πεποίθηση ότι τα πιο αδύναμα τμήματα της οικονομίας της Ε.Ε. μπορούν να γίνουν ισχυρότερα εάν τους παρασχεθεί επικεντρωμένη και κατευθυνόμενη συνδρομή και εν μέρει απηχεί τις σκληρές διαπραγματεύσεις που διεξάγουν οι κυβερνήσεις των κρατών-μελών που είναι οι κύριοι δικαιούχοι της πολιτικής συνοχής, όπως αποδεικνύεται από τον τρόπο με τον οποίο, πριν από την διεύρυνση του 2004, η Ισπανία, ειδικότερα, απείλησε περισσότερες από μία φορές να δημιουργήσει προβλήματα σε άλλους τομείς πολιτικής εάν η πολιτική συνοχής δεν ιεραρχούνταν / προστατευόταν / αναπτυσσόταν κατά τρόπο που να αποβαίνει προς όφελος της Ισπανίας.

Τα κύρια μέσα πολιτικής της πολιτικής συνοχής είναι τα υποστηρικτικά χρηματοδοτικά μέσα, τα οποία αναφέρονται γενικά ως Διαρθρωτικά Ταμεία και Ταμεία Συνοχής. Το μέγεθος τους είναι συγκρίσιμο με εκείνο της ΚΓΠ όσον αφορά τη διάθεση δημοσιονομικών πόρων της Ε.Ε., αντιπροσώπευαν άνω του 35% των συνολικών δαπανών του προϋπολογισμού κατά την περίοδο χρηματοδότησης 2000-06, ενώ τους διατέθηκαν περίπου 347 δισ. ευρώ, ήτοι άνω του 40% των συνολικών δαπανών του προϋπολογισμού, για την περίοδο 2007-13 (βλ. κεφάλαιο 22 για λεπτομέρειες). Οι βασικές αρχές στις οποίες στηρίζονται τα χρηματοδοτικά μέσα της πολιτικής συνοχής είναι η προσθετικότητα, πράγμα που σημαίνει ότι οι πόροι της Ε.Ε. πρέπει να προστίθενται μάλλον στους εθνικούς πόρους παρά να τους υποκαθιστούν, και η συγχρηματοδότηση, μέσω της οποίας προγράμματα και έργα συγχρηματοδοτούνται

3) Πολιτική και Διακυβέρνηση στην Ευρωπαϊκή Ένωση
Ιστορία, θεσμοί πολιτικές. NEILL NUGENT, εκδόσεις Σαββάλας

από την Ε.Ε. και τα κράτη-μέλη (τα κράτη-μέλη συνεισφέρουν συνήθως από 15 έως 50% του κόστους του σχεδίου, ανάλογα με το ταμείο που χρησιμοποιείται και με την οικονομική κατάσταση του κράτους – αποδέκτη).

Στο πλαίσιο της δημοσιονομικής προοπτικής 2000-06, υπήρχαν δύο βασικά χρηματοδοτικά μέσα, ή κεφάλαια τα οποία ασχολούνταν με την πολιτική συνοχής: το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ), το οποίο αντιπροσώπευε το 49% της χρηματοδότησης και το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ), το οποίο αντιπροσώπευε το 30% της χρηματοδότησης. Πρόσθετη χρηματοδότηση ήταν διαθέσιμη από τέσσερις άλλες πηγές: το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (ΕΓΤΠΕ) (κυρίως για το τμήμα του Προσανατολισμού) το Χρηματοδοτικό Μέσα Προσανατολισμού της Αλιείας (ΧΜΠΑ), το Ταμείο Συνοχής και διάφορες κοινοτικές πρωτοβουλίες τις οποίες διαχειριζόταν απευθείας η Επιτροπή. Στο πλαίσιο της δημοσιονομικής προοπτικής 2007-13, η στήριξη της γεωργίας και της αλιείας μεταβιβάστηκε σε χωριστά χρηματοδοτικά μέσα και ο αριθμός των χρηματοδοτικών μέσων της συνοχής μειώθηκε σε τρία: το ΕΤΠΑ, το ΕΚΤ και το Ταμείο Συνοχής.

3.2.1 Οι λειτουργικές ενότητες της πολιτικής συνοχής

«Σύγκλιση:

Στήριξη της ανάπτυξης και της δημιουργίας θέσεων απασχόλησης στα λιγότερο ανεπτυγμένα κράτη και περιφέρειες. Αυτή είναι η κύρια προτεραιότητα της πολιτικής συνοχής και σχεδόν το 82% της συνολικής χρηματοδότησης για την συνοχή προορίζεται για τις περιφέρειες σύγκλισης, τις περιφέρειες στις οποίες το κατά κεφαλή ΑΕΠ είναι κατώτερο του 75% του μέσου όρου της Ε.Ε.

Περιφερειακή ανταγωνιστικότητα και απασχόληση

Πρόληψη και προώθηση της αλλαγής. Σχεδιασμένος για τη χρηματοδότηση δραστηριοτήτων εκτός των λιγότερο ανεπτυγμένων κρατών-μελών και περιφερειών, ο συγκεκριμένος στόχος αποσκοπεί, μέσω περιφερειακών και εθνικών προγραμμάτων, να προωθήσει την ανταγωνιστικότητα, την πλήρη απασχόληση και την κοινωνική ένταξη. Αντιπροσωπεύει σχεδόν το 16% της χρηματοδότησης για τη συνοχή.

Ευρωπαϊκή εδαφική συνεργασία

Πρωώθηση αρμονικής και ισορροπημένης ανάπτυξης της επικράτειας της Ένωσης. Ο συγκεκριμένος στόχος αντιπροσωπεύει περίπου το 2,5% της χρηματοδότησης για τη συνοχή και περιλαμβάνει τη στήριξη κοινών και ολοκληρωμένων προσεγγίσεων προβλημάτων τα οποία αντιμετωπίζονται από τα κράτη-μέλη σε διασυνοριακό, διεθνικό και διαπεριφερειακό επίπεδο. Στα παραδείγματα δραστηριοτήτων που πληρούν τις προϋποθέσεις λήψης χρηματοδότησης περιλαμβάνονται κοινά σχέδια αστικής, αγροτικής και παράκτιας ανάπτυξης, δίκτυα και συμπράξεις έρευνας και ανάπτυξης και ολοκληρωμένη ανάπτυξη υδάτων⁴».

3.2.2 Κοινωνική πολιτική, πολιτική απασχόλησης και πολιτική οικονομικής ανάπτυξης

Η Συνθήκη ΕΟΚ προέβλεπε την ανάπτυξη μιας κοινοτικής κοινωνικής πολιτικής. Αυτό έγινε με δύο τρόπους: τα άρθρα 117-122 ανέφεραν ότι πρέπει να υπάρχει στενότερη συνεργασία μεταξύ των κρατών-μελών στον κοινωνικό τομέα, και προσδιόρισαν ειδικότερα (στο άρθρο 119) ότι τα κράτη-μέλη πρέπει να εφαρμόζουν την αρχή της ισότητας των αμοιβών για όμοια εργασία μεταξύ εργαζόμενων ανδρών και γυναικών.

Τα άρθρα 123-128 έθεσαν τα θεμέλια για το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο.

Παρ' ότι το ΕΚΤ συστάθηκε γρήγορα, για αρκετά χρόνια έγιναν ελάχιστα προκειμένου να πραγματοποιηθεί το περιεχόμενο των άρθρων 117-122, εκτός από μερικές εξαιρέσεις, μέσω νομοθεσίας και αποφάσεων του ΔΕΚ, σε τομείς που σχετίζονται με θέματα απασχόλησης, όπως οι συνθήκες εργασίας, το δικαίωμα σε επιδόματα και οι ίσες ευκαιρίες. Ωστόσο, το 1989 δόθηκε σημαντική ώθηση στην κοινοτική κοινωνική πολιτική, όταν η Επιτροπή, πιστεύοντας ότι το πρόγραμμα για την ΕΕΑ έπρεπε να έχει "κοινωνική διάσταση" εκπόνησε τον Κοινοτικό Χάρτη των Θεμελιωδών Κοινωνικών Δικαιωμάτων των Εργαζομένων. Ο Χάρτης είχε αναπόφευκτα κάπως γενικό χαρακτήρα και ορολογία, αλλά περιείχε τις θεμελιώσεις αρχές που πρέπει να εφαρμόζονται σε δώδεκα κύρια θέματα. Στα θέματα αυτά συγκαταλέγονται: η ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων βάσει της ίσης μεταχείρισης όσον αφορά την πρόσβαση στην απασχόληση και στην κοινωνική προστασία, η απασχόληση βάσει δίκαιης αμοιβής, η βελτίωση των συνθηκών εργασίας και διαβίωσης, η ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι και των συλλογικών διαπραγματεύσεων και η προστασία των παιδιών και των εφήβων. Ο

4) Πολιτική και Διακυβέρνηση στην Ευρωπαϊκή Ένωση
Ιστορία, θεσμοί πολιτικές. NEILL NUGENT, εκδόσεις Σαββάλας.

Κοινωνικός Χάρτης εγκρίθηκε από 11 από τα τότε 12 κράτη-μέλη της Ε.Ε., την εξαίρεση αποτέλεσε το Ηνωμένο Βασίλειο, στην Σύνοδο Κορυφής του Στρασβουργου το 1989 και αποτέλεσε τη βάση για τον επακόλουθο Κοινωνικό Χάρτη, τον οποίο τα ίδια 11 κράτη προσάρτησαν στην Συνθήκη του Μάαστριχτ με τη μορφή Πρωτοκόλλου και Συμφωνίας σχετικά με την Κοινωνική Πολιτική.

Η Συνθήκη του Άμστερνταμ ενίσχυσε το έρεισμα της κοινωνικής πολιτικής στη Συνθήκη με δύο σημαντικούς τρόπους. Πρώτον, το Ηνωμένο Βασίλειο το οποίο είχε πλέον κυβέρνηση Εργατικών, ήρε τις αντιρρήσεις του στη συμφωνία για την κοινωνική πολιτική της Συνθήκης του Μάαστριχτ, με αποτέλεσμα η συμφωνία να ενσωματωθεί στη ΣΕΚ. Δεύτερον, δημιουργήθηκε ένας νέος Τίτλος για την Απασχόληση στη ΣΕΚ, με έμφαση στην ενθάρρυνση και στην παρότρυνση των κρατών-μελών να θεωρούν την προώθηση της απασχόλησης θέμα υψηλής προτεραιότητας και κοινού ενδιαφέροντος.

Η απασχόληση βρισκόταν επίσης στο επίκεντρο ειδικής συνεδρίασης του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, η οποία πραγματοποιήθηκε στη Λισαβόνα το Μάρτιο του 2000. Στην εν λόγω Σύνοδο Κορυφής τέθηκε ένας στρατηγικός στόχος για την ένωση: "Να γίνει η ανταγωνιστικότερη και δυναμικότερη οικονομία της γνώσης ανά την υφήλιο, ικανή για βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη με περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας και με μεγαλύτερη κοινωνική συνοχή". (European Council, 2000 2). Στους συγκεκριμένους στόχους που τέθηκαν στην Λισαβόνα περιλαμβάνονταν η αύξηση του ποσοστού απασχόλησης από τον μέσο όρο του 61% το 2000 σε ένα ποσοστό όσο γίνεται πιο κοντά στο 70% έως το 2010, και η αύξηση του αριθμού των γυναικών στην αγορά εργασίας από τον μέσο όρο του 51% σε 60% έως το ίδιο έτος. Διάφορα μέσα προσδιορίστηκαν για να μπορέσουν να επιτευχθούν οι στόχοι της Συνόδου Κορυφής, πολλά εκ των οποίων επικεντρώνονταν στην "καινοτομία" στην "επιχειρηματικότητα" και στην "κοινωνία της πληροφορίας". Η πρόοδος στην επίτευξη των στρατηγικών στόχων της Λισαβόνας επρόκειτο να επανεξετάζεται και κατά περίπτωση, θα επικαιροποιούνταν ή θα επεκτεινόταν κάθε άνοιξη από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο.

Η πρόοδος προς την επίτευξη των στόχων της ήταν απογοητευτική και ότι οι βασικοί στόχοι δεν επρόκειτο να επιτευχθούν.

Ανταποκρινόμενο στην κατάσταση αυτή το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο σύστησε μια ομάδα εμπειρογνομόνων υψηλού επιπέδου για να ερευνήσει τρόπους ανανέωσης της Στρατηγικής. Η ομάδα παρουσίασε την έκθεση της και οι συστάσεις της, οι περισσότερες αποτέλεσαν την βάση για την ανακοίνωση που επέβαλε η Επιτροπή στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο που συγκλήθηκε την άνοιξη του 2005. Προσδιορίστηκε μια σειρά μέτρων και δράσεων μεταξύ των οποίων περαιτέρω μεταρρυθμίσεις για την ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς, περισσότερες δαπάνες από τον δημόσιο και τον

ιδιωτικό τομέα για την έρευνα και την ανάπτυξη, πιο προορατική εφαρμογή των κανόνων του ανταγωνισμού, και πιο άμεσες πολιτικές απασχόλησης που θα βοηθήσουν τους πολίτες να βρουν εργασία και θα τους παράσχουν κίνητρα για να παραμείνουν στην εργασία.

Στην συνεδρίαση του το Μάρτιο του 2005, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο χαιρέτησε την ανακοίνωση της Επιτροπής και συμφώνησε στην επαναδρομολόγηση της Στρατηγικής της Λισαβόνας. Στο πλαίσιο της επαναδρομολόγησης, ο βασικός στόχος να καταστεί η Ε.Ε. "ανταγωνιστικότερη και δυναμικότερη οικονομία της γνώσης ανά την υφήλιο" εγκαταλείφθηκε. Απηχώντας τις επικρίσεις της Αριστεράς και των συνδικαλιστικών οργανώσεων, στα Συμπεράσματα του το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο έδωσε μεγαλύτερη προτεραιότητα στις πτωχές κοινωνικής αγοράς της Στρατηγικής απ' ότι είχε πράξει η Επιτροπή στην ανακοίνωση της (European Council 2005a).

Ωστόσο, κατά το δεύτερο ήμισυ της δεκαετίας του 2000 δεν υπήρχαν πολλά στοιχεία που να δείχνουν ότι η αναθεωρημένη Στρατηγική της Λισαβόνας "λειτουργούσε". Ακόμη και λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι η διεθνής ύφεση κατέστησε πολύ πιο δύσκολη την επίτευξη των στόχων της Λισαβόνας, οι περισσότεροι παρατηρητές θεωρούν ότι η Στρατηγική δεν συνέβαλε ιδιαίτερα στην αντιμετώπιση των προβλημάτων ολόκληρης της Ε.Ε., όπως τα υψηλά επίπεδα ανεργίας, τα χαμηλά ποσοστά ανάπτυξης, η έλλειψη επενδύσεων και η ανεπαρκής καινοτομία. Ωστόσο καθώς ξεκινούσαν οι συζητήσεις το 2009-10 σχετικά με το διάδοχο πρόγραμμα της Στρατηγικής της Λισαβόνας και ένα δεκαετές σχέδιο το οποίο θα οδηγήσει την Ε.Ε. στο 2020, υπήρχαν ελάχιστες ενδείξεις ότι το νέο σχέδιο, με την ονομασία Ευρώπη 2010.

3.3 Ενεργειακή πολιτική

Λαμβάνοντας υπόψη την ύπαρξη της Συνθήκης ΕΚΑΧ και της Συνθήκης Ευρατόμ, την κεντρική θέση που κατέχει η ενέργεια σε κάθε σύγχρονη οικονομία, τις διαταραχές και τις ζημιές που προκλήθηκαν από την αύξηση των τιμών του πετρελαίου στη δεκαετία του 1970 και τη τεράστια εξοικονόμηση, όπως έχει εντοπίσει εδώ και χρόνια η Επιτροπή, που προκύπτει από μια ολοκληρωμένη αγορά ενέργειας, προκαλεί έκπληξη ίσως το γεγονός ότι έως τα τέλη της δεκαετίας του 1980 ελάχιστη πρόοδος είχε επιτευχθεί προς την κατεύθυνση μιας κοινής ενεργειακής πολιτικής (ενώ υπήρχαν μερικές πολιτικές για συγκεκριμένους ενεργειακούς τομείς). Το κύριο εμπόδιο στην πρόοδο ήταν ότι τα κράτη-μέλη με τους διαφορετικούς εγχώριους ενεργειακούς πόρους τους, τις διαφορετικές ενεργειακές απαιτήσεις τους, και τις μεγάλες και συχνά κρατικές και μονοπωλιακές ενεργειακές βιομηχανίες τους, προτιμούσαν ουσιαστικά τις εθνικές λύσεις.

Ωστόσο, από τα τέλη της δεκαετίας του 1980 η ιδέα μιας κοινής ενεργειακής πολιτικής γίνεται περισσότερο αποδεκτή και τα τελευταία χρόνια η ενεργειακή πολιτική απέκτησε μεγάλη προβολή και προτεραιότητα.

Αυτό οφείλεται σε διάφορους παράγοντες που περιγράφονται πιο κάτω.

3.3.1 Λόγοι για το αυξημένο ενδιαφέρον ανάπτυξης ενεργειακής πολιτικής της Ε.Ε.

Γίνεται ολοένα και περισσότερο αποδεκτό ότι ο τομέας της ενέργειας δεν πρέπει να απομονωθεί από την εσωτερική αγορά, αλλά πρέπει να υπόκειται στις πολιτικές απελευθερώσεις που επηρεάζουν άλλους τομείς.

Αναγνωρίζεται ολοένα και περισσότερο η υπερβολική εξάρτηση της Ε.Ε. από εξωτερικούς προμηθευτές, η Ε.Ε. εξαρτάται από τρίτες χώρες για το ήμισυ σχεδόν των ενεργειακών απαιτήσεων της, και η εξάρτηση αυτή ανέρχεται στο 70% όσον αφορά το πετρέλαιο.

Η "επιθετική" στάση που υιοθέτησαν μερικοί από τους προμηθευτές ενέργειας της Ε.Ε., και ιδίως η Ρωσία, η οποία διέκοψε τον εφοδιασμό ορισμένων κρατών-μελών της Ε.Ε. για κάποιες περιόδους, τροφοδότησε τις ανησυχίες για τον ενεργειακό εφοδιασμό.

Η αυξημένη προσοχή που αποδίδεται στην αναγκαιότητα λήψης μέτρων για την αντιμετώπισης της αλλαγής του κλίματος είχε ως αποτέλεσμα να αυξηθεί το ενδιαφέρον για μέτρα εξοικονόμησης ενέργειας και προώθησης της καθαρότερης παραγωγής ενέργειας.

Ως αποτέλεσμα των παραγόντων που προσδιορίστηκαν ανωτέρω οι στάσεις απέναντι στην ενεργειακή πολιτική της Ε.Ε. μεταβάλλονται και υπήρξε ταχεία εξέλιξη στην έκταση της πολιτικής δραστηριότητας και της ανάμειξης της Ε.Ε. στις διάφορες πτυχές της πολιτικής αυτή περιλαμβάνονται:

Ανάπτυξη μιας εσωτερικής αγοράς στον τομέα της ενέργειας

Βασικός στόχος του συγκεκριμένου τομέα πολιτικής είναι η προώθηση της εσωτερικής ανταγωνιστικότητας. Είχε επιτευχθεί πρόοδος σε ορισμένους τομείς, μεταξύ άλλων άνοιγμα των δημόσιων συμβάσεων στον τομέα του ενεργειακού εξοπλισμού, τυποποίηση ενεργειακού εξοπλισμού και προϊόντων, πρόβλεψη αποτελεσματικότερης κανονιστικής εποπτείας σε ολόκληρη την Ε.Ε. και κάποια απελευθέρωση (αν και όχι στο βαθμό που θα επιθυμούσαν η Επιτροπή και ορισμένα κράτη-μέλη,

συμπεριλαμβανομένων του Ηνωμένου Βασιλείου, των Κάτω Χωρών, της Δανίας και της Σουηδίας) των αγορών ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου.

Ανάπτυξη εξωτερικών ενεργειακών σχέσεων και διασφάλιση της ασφάλειας του εφοδιασμού

Οι πρωτοβουλίες στον συγκεκριμένο τομέα επικεντρώνονται σε μεγάλο βαθμό στα ακόλουθα θέματα: θέσπιση δεσμευτικών κανόνων σε διεθνές επίπεδο για την πώληση και την μεταφορά ενέργειας, συμμετοχή σε συνεχή διάλογο και εγκαθίδρυση εταιρικών σχέσεων με σημαντικούς προμηθευτές, κυρίως τη Ρωσία και τα κράτη της Μέσης Ανατολής και επιδίωξη συμφωνιών με νέους προμηθευτές ενέργειας και παροχή συνδρομής σε αυτούς σχετικά με ρυθμίσεις εφοδιασμού κατά περίπτωση, όπως στην περίπτωση της στήριξης που παρείχε η Ε.Ε. στους αγωγούς από την Κεντρική Ασία στην Ε.Ε., οι οποίοι παρακάμπτουν τη Ρωσία.

Διαχείριση της ζήτησης

Υπάρχουν διάφορα σχέδια και προγράμματα για τη μείωση της κατανάλωσης ενέργειας.

Διαφοροποίηση πηγών

Η Ε.Ε. δεν αποκλείει καμία εναλλακτική δυνατότητα, συμπεριλαμβανομένης αυτής της πυρηνικής ενέργειας και χρηματοδοτεί ερευνητικά προγράμματα σχετικά με τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας.

Ελαχιστοποίηση των αρνητικών συνεπειών στο περιβάλλον από τη χρήση και την παραγωγή ενέργειας

Η Ε.Ε. διαθέτει εδώ και καιρό διάφορα προγράμματα τα οποία αποσκοπούν στην ανάπτυξη εναλλακτικών πηγών ενέργειας που δεν ρυπαίνουν και στην ενίσχυση της οικιακής και βιομηχανικής απόδοσης.

3.4 Πολιτική έρευνας και καινοτομίας

Στο αρχικό κείμενο της Συνθήκης ΕΟΚ δεν υπήρχε καμία αναφορά στην πολιτική έρευνας, ωστόσο αυτή άρχισε να αναπτύσσεται από τα τέλη της δεκαετίας του 1970 ως απόκριση στην αυξανόμενη ανησυχία ότι τα κράτη-μέλη της ΕΚ δεν προωθούσαν αρκετά την καινοτομία ούτε προσαρμόζονταν στην καινοτομία, ιδίως στον τομέα της υψηλής τεχνολογίας και σε άλλους προηγμένους τομείς. Αναγνωρίζοντας και επιθυμώντας να προωθήσουν περαιτέρω τη σημασία του συγκεκριμένου τομέα

πολιτικής, τα κράτη-μέλη πρόσθεσαν τον νέο τίτλο “Έρευνα και Τεχνολογική Ανάπτυξη”(Ε & ΤΑ στη Συνθήκη ΕΟΚ μέσω της ΕΕΠ. Ακολούθως ο τίτλος ενισχύθηκε με τους ευρείς στόχους της εν λόγω πολιτικής μετά τη Συνθήκη της Λισαβόνας οι οποίοι περιγράφονται στο άρθρο 179 παρ. 1 της Συνθήκης για την Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

“Η Ένωση έχει ως στόχο να ενισχύει τις επιστημονικές και τεχνολογικές της βάσεις, με τη δημιουργία ευρωπαϊκού χώρου έρευνας στον οποίο οι ερευνητές, οι επιστημονικές γνώσεις και οι τεχνολογίες θα κυκλοφορούν ελεύθερα, να διευκολύνει την ανάπτυξη της ανταγωνιστικότητας της, συμπεριλαμβανομένης της ανταγωνιστικότητας της βιομηχανίας της, καθώς και να προωθήσει τις ερευνητικές δράσεις που κρίνονται αναγκαίες βάσει άλλων κεφαλαίων των Συνθηκών”.

Η πολιτική έρευνα και τεχνολογική ανάπτυξη της Ε.Ε. ή Πολιτική Έρευνας και Καινοτομίας όπως αποκαλείται ολοένα και συχνότερα από την Επιτροπή, επιδιώκεται αφενός μέσω της άμεσης διαχείρισης και χρηματοδότησης ερευνητικών δραστηριοτήτων και αφετέρου μέσω της προσπάθειας να δημιουργηθεί ένα πλαίσιο και ένα περιβάλλον όπου η έρευνα που περιλαμβάνεται στις προτεραιότητες της Ε.Ε. ενθαρρύνεται και διευκολύνεται. Πιο συγκεκριμένα, η ερευνητική δραστηριότητα προσλαμβάνει τέσσερις κυρίως μορφές:

1. Έρευνες διενεργούνται άμεσα από την ίδια την Ε.Ε. στο Κοινό Κέντρο Ερευνών (ΚΚΕρ) της. Το ΚΚΕρ περιλαμβάνει επτά εγκαταστάσεις και διαθέτει προσωπικό 1700 υπαλλήλων. Το μεγαλύτερο μέρος του έργου του ΚΚΕρ αφορά την πυρηνική ενέργεια (ιδίως ζητήματα ασφάλειας), τα υλικά, την ενέργεια, τη βιοτεχνολογία, την πληροφορική, περιβαλλοντικά ζητήματα και ολοένα και περισσότερο τη βιομηχανική έρευνα που σχετίζεται με την εσωτερική αγορά.
2. Το μεγαλύτερο μέρος της έρευνας που υποστηρίζεται από την Ε.Ε. είναι έρευνες επιμερισμένου κόστους ή συμβατικές έρευνες. Οι έρευνες αυτές δεν διενεργούνται από υπαλλήλους της Επιτροπής, αλλά από δεκάδες χιλιάδες ερευνητές σε πανεπιστήμια, ερευνητικά ιδρύματα και δημόσιες και ιδιωτικές εταιρείες. Ρόλος της Ε.Ε. είναι να αναπτύσσει και να συμφωνεί στις αρχές, στους στόχους και στις προϋποθέσεις των προγραμμάτων στο πλαίσιο των οποίων διενεργείται η έρευνα, να συντονίζει τις δραστηριότητες και να παρέχει μέρος της χρηματοδότησης (συνήθως περίπου 50% του συνολικού κόστους της έρευνας).

3. Υπάρχουν συντονισμένα σχέδια έρευνας-δράσης, στα οποία η Ε.Ε. δεν χρηματοδοτεί την ίδια την έρευνα αλλά διευκολύνει και χρηματοδοτεί το συντονισμό των εργασιών που εκτελούνται σε εθνικό επίπεδο. Το πρόγραμμα ιατρικής έρευνας της Ε.Ε. έχει τη μορφή αυτή.
4. Μέρος της ερευνητικής δραστηριότητας δεν προσλαμβάνει καμία από τις προαναφερθείσες τρεις "συμβατικές" μορφές, αλλά συνίσταται σε συμφωνίες στις οποίες, για παράδειγμα, συμμετέχουν μόνο μερικά κράτη-μέλη ή στις οποίες η Ε.Ε. συνεργάζεται με τρίτα κράτη και με διεθνείς οργανισμούς. Οι εργασίες που εκτελούνται στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Οργανισμού για το Συντονισμό της Έρευνας (EUREKA) ανήκουν στην κατηγορία αυτή, καθώς η συμμετοχή στον EUREKA έχει επεκταθεί σε αρκετά Ευρωπαϊκά κράτη εκτός της Ε.Ε., συμπεριλαμβανομένης της Ρωσίας.

3.5 Περιβαλλοντική πολιτική

Όπως και στην περίπτωση της πολιτικής στον τομέα της έρευνας η αρχική Συνθήκη ΕΟΚ δεν έκανε καμία αναφορά στην περιβαλλοντική πολιτική. Ωστόσο, και αυτή ενσωματώθηκε στην Συνθήκη από την ΕΕΠ. Μεταγενέστερες Συνθήκες ανέπτυξαν τις διατάξεις της ΕΕΠ, μολονότι όχι σε μεγάλο βαθμό.

Οι ευρείς στόχοι της περιβαλλοντικής πολιτικής της Ε.Ε. περιγράφονται στα άρθρα 11 και 191 της ΣΛΕΕ, των οποίων τα κύρια σημεία παρατίθενται πιο κάτω.

Σύμφωνα με το άρθρο 11 της ΣΛΕΕ:

“Οι απαιτήσεις της περιβαλλοντικής προστασίας πρέπει να ενταχθούν στον καθορισμό και στην εφαρμογή των πολιτικών και δράσεων της Ένωσης ιδίως προκειμένου να προωθηθεί η αειφόρος ανάπτυξη”.

Σύμφωνα με το άρθρο 191 της ΣΛΕΕ:

“1. Η πολιτική της Ένωσης στον τομέα του περιβάλλοντος συμβάλλει στην επιδίωξη των ακόλουθων στόχων:

- Στη διατήρηση, προστασία και βελτίωση της ποιότητας του περιβάλλοντος
- Στην προστασία της υγείας του ανθρώπου
- Στην συνετή και ορθολογική χρησιμοποίηση των φυσικών πόρων

- Στην προώθηση, σε διεθνές επίπεδο, μέτρων για την αντιμετώπιση των περιφερειακών ή παγκόσμιων περιβαλλοντικών προβλημάτων, και ιδίως στην καταπολέμηση της αλλαγής του κλίματος.

2. Η πολιτική της ένωσης στον τομέα του περιβάλλοντος αποβλέπει σε υψηλό επίπεδο προστασίας και λαμβάνει υπόψη την ποικιλομορφία των καταστάσεων στις διάφορες περιοχές της Ένωσης. Στηρίζεται στις αρχές της προφύλαξης και της προληπτικής δράσης της επανόρθωσης των καταστροφών του περιβάλλοντος, κατά προτεραιότητας στην πηγή, καθώς και στην αρχή “ο ρυπαίνων πληρώνει”.

Σήμερα υπάρχουν περισσότερες από 200 νομικές πράξεις στον τομέα της περιβαλλοντικής πολιτικής ως επί το πλείστον με τη μορφή οδηγιών. Καλύπτουν θέματα μεγάλης ποικιλίας, όπως η ρύπανση των υδάτων και της ατμόσφαιρας, η διάθεση χημικών ουσιών, η επεξεργασία των αποβλήτων και η προστασία ειδών και φυσικών πόρων. Παράλληλα, οι εν λόγω νομικές πράξεις υποστηρίζουν από αρκετούς άλλους τύπους μέσων πολιτικής, από εκστρατείες ενημέρωσης έως ρυθμίσεις για τη συλλογή περιβαλλοντικών δεδομένων. Η συλλογή περιβαλλοντικών δεδομένων αποτελεί ειδικότερα ευθύνη του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Περιβάλλοντος, ο οποίος ιδρύθηκε το 1994 και έχει την έδρα του στην Κοπεγχάγη.

Κεφάλαιο 4

4. Τομεακές πολιτικές

Μερικές πολιτικές της Ε.Ε. αφορούν συγκεκριμένους οικονομικούς τομείς. Μερικές τέτοιες πολιτικές, οι οποίες αφορούν τον άνθρακα και το χάλυβα, την ατομική ενέργεια, τη γεωργία και τις μεταφορές, προβλέφθηκαν ρητά στις Ιδρυτικές Συνθήκες. Άλλες προέκυψαν λόγω διάφορων παραγόντων, όπως δυσκολίες προσαρμογής στις μεταβληθείσες συνθήκες της αγοράς, ταχεία παρακμή ενός τομέα και αποτελεσματική άσκηση πολιτικών πιέσεων από τους ενδιαφερόμενους.

4.1 Αλιεία

Ύστερα από πολυετείς συζητήσεις και την περιοδική δημοσίευση νόμων που ρύθμιζαν πτυχές του κλάδου, το 1983 συμφωνήθηκε μια νομικά εκτελεστή Κοινή Αλιευτική Πολιτική (ΚΑΠ). Βασικό σκεπτικό της ΚΑΠ, το οποίο βασίζεται σε μεταρρυθμίσεις που θεσπίστηκαν στα τέλη του 2002, είναι να διασφαλιστεί ότι, καθώς μειώνονται οι πόροι, τα υπάρχοντα αποθέματα ιχθύων αποτελούν αντικείμενο υπεύθυνης εκμετάλλευσης, με κατάλληλη μέριμνα για το θαλάσσιο οικοσύστημα και σε συνδυασμό με τη μέγιστη δυνατή προστασία των συμφερόντων των αλιέων και των καταναλωτών. Οι κύριοι πυλώνες της ΚΑΠ περιγράφονται πιο κάτω.

4.1.1 Οι κύριοι πυλώνες της Κοινής Αλιευτικής Πολιτικής

Πρόσβαση

Όλα τα ύδατα εντός της αποκλειστικής ζώνης αλιείας της Ε.Ε., η οποία εκτείνεται σε 200 ναυτικά μίλια από τις ακτές της είναι ανοιχτά σε όλους τους αλιείς της Ε.Ε. Ωστόσο, εντός του ορίου των 12 μιλίων από τις ακτές τα κράτη-μέλη μπορούν να επιτρέπουν την αλιεία μόνο στους δικούς τους αλιείς και σε εκείνους που διαθέτουν παραδοσιακά δικαιώματα.

Διατήρηση

Τα αποθέματα ιχθύων ελέγχονται μέσω της ετήσιας θέσπισης συνολικών Επιτρεπόμενων Αλιευμάτων (ΤΑC), τα οποία καθορίζονται στο πλαίσιο πολυετών προγραμμάτων πλαισίων διαχείρισης που προορίζονται να προστατεύουν και κατά περίπτωση να επιτρέπουν την ανασύσταση των αποθεμάτων. Τα ΤΑC διαιρούνται σε εθνικές ποσοστώσεις. Το μέγεθος των ΤΑC και των ποσοστώσεων καθορίζεται το Δεκέμβριο κάθε έτους από το Συμβούλιο βάσει προτάσεων της Επιτροπής, η οποία ενεργεί λαμβάνοντας υπόψη επιστημονικές συμβουλές. Οι εγχώριες πολιτικές πιέσεις

έχουν πάντοτε ως αποτέλεσμα να θεσπίζει το Συμβούλιο υψηλότερα όρια από εκείνα που προτείνει η Επιτροπή, για μερικά τουλάχιστον από τα είδη.

Η επιβολή των ΤΑC και των ποσοστώσεων είναι πολύ δύσκολη και είναι γνωστό ότι οι καταχρήσεις είναι διαδεδομένες, με την εκφόρτωση αλιευμάτων τα οποία υπερβαίνουν τις ποσοστώσεις ή είναι μεγέθους μικρότερου από το επιτρεπόμενο. Η Ε.Ε. προσπάθησε να αντιμετωπίσει το πρόβλημα ενισχύοντας τους μηχανισμούς εφαρμογής της πολιτικής. Στους υφιστάμενους μηχανισμούς περιλαμβάνονται οι ακόλουθοι: όλα τα αλιευτικά σκάφη της Ε.Ε. υποχρεούνται να διαθέτουν άδεια αλιείας επί του σκάφους επιθεωρητές της Επιτροπής (οι οποίοι είναι λιγοστοί) έχουν το δικαίωμα να επισκέπτονται απροειδοποίητα λίμνες και σκάφη, χρησιμοποιείται δορυφορική τεχνολογία για την παρακολούθηση των αλιευτικών δραστηριοτήτων. Το Μάρτιο του 2005, το Συμβούλιο ενέκρινε την ίδρυση της Κοινοτικής Υπηρεσίας Ελέγχου της Αλιείας (ΚΥΕΑ) για την ενίσχυση του συντονισμού και της αποτελεσματικότητας της επιβολής της νομοθεσίας. Στις αρμοδιότητες της υπηρεσίας περιλαμβάνεται η ανάπτυξη προτύπων στο σύνολο της Ε.Ε. για την κατάρτιση επιθεωρητών και την οργάνωση της ανάπτυξης των πόρων εποπτείας.

Διαρθρωτικά μέτρα

Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Αλιείας με προϋπολογισμό 3,8 δισ. ευρώ για την περίοδο 2007-13, είναι διαθέσιμο για διάφορους, κυρίως διαρθρωτικούς σκοπούς. Σε αυτούς περιλαμβάνονται σχέδια στον τομέα της μεταποίησης και της ανάπτυξης της αγοράς, προγράμματα ασφάλειας, μέτρα αναδιοργάνωσης και συνδρομή στη μετατροπή αλιευτικών σκαφών και εξοπλισμού προκειμένου να εκλείψουν αλιευτικές πρακτικές που καταστρέφουν το περιβάλλον.

Εξωτερικές διαπραγματεύσεις

Οι διαπραγματεύσεις με χώρες εκτός της Ε.Ε. σχετικά με την αλιεία, οι οποίες αφορούν ως επί το πλείστον την πρόσβαση σε ύδατα και τη διατήρηση αποθεμάτων ιχθύων, διενεργούνται από εκπροσώπους της Ε.Ε. για λογαριασμό όλων των κρατών-μελών⁵.

5) Πολιτική και Διακυβέρνηση στην Ευρωπαϊκή Ένωση
Ιστορία, θεσμοί πολιτικές. NEILL NUGENT, εκδόσεις Σαββάλας.

4.2 Ναυπηγική βιομηχανία

Όπως και στην περίπτωση της αλιείας, κεντρικό πρόβλημα της ναυπηγικής βιομηχανίας είναι η πλεονάζουσα δυναμικότητα. Ενώ όμως στην περίπτωση της αλιείας πλεονάζουσα δυναμικότητα δημιουργήθηκε λόγω της ανεπάρκειας των αποθεμάτων ιχθύων, στην περίπτωση της ναυπηγικής βιομηχανίας προκλήθηκε από την ανεπαρκή ανταγωνιστικότητα στις παγκόσμιες αγορές. Αυτή η έλλειψη ανταγωνιστικότητας οφείλεται κυρίως σε δύο παράγοντες: αφενός στις πολυετείς κρατικές ενισχύσεις από τις ευρωπαϊκές κυβερνήσεις προς τα εθνικά ναυπηγεία προκειμένου να διατηρηθούν εν ζωή αφετέρου στις πολύ χαμηλές τιμές που ζητούν οι ανταγωνιστές, ιδίως στην Ιαπωνία και στην Κορέα. Σήμερα η Ε.Ε. αντιπροσωπεύει μόλις το 10% περίπου της παγκόσμιας παραγωγής, σε σύγκριση με το 32% της Ιαπωνίας και το 29% της Κορέας. Προκειμένου να αντιμετωπίσει την πλεονάζουσα δυναμικότητα και την έλλειψη ανταγωνιστικότητας των ναυπηγείων, η πολιτική της Ε.Ε. στον τομέα της ναυπηγικής βιομηχανίας επικεντρώνεται σε τρεις ευρείς και αλληλένδετους στόχους:

- Βελτίωση της παραγωγικότητας και της ανταγωνιστικότητας του κλάδου, ιδίως των τμημάτων εκείνων της ναυπηγικής στα οποία η Ε.Ε. διατηρεί παγκόσμια θέση. Τα τμήματα αυτά περιλαμβάνονται σε τομείς παραγωγής υψηλής τεχνολογίας, όπως προηγμένα σκάφη, μεταφορές εμπορευματοκιβωτίων, δεξαμενόπλοια, πλοία μεταφοράς χημικών ουσιών και φυσικού αερίου, και μικρά εξειδικευμένα πλοία.
- Παροχή ευκαιριών αναδιάρθρωσης για τις περιοχές που επηρεάζονται από τον εξορθολογισμό και ευκαιριών επαγγελματικού επαναπροσανατολισμού για τα άτομα που καθίστανται πλεονάζον προσωπικό.

Βασικό μέσο πολιτικής σε σχέση με τον πρώτο και τον δεύτερο από τους ως άνω στόχους είναι η αυστηροποίηση των κανόνων για τις κρατικές ενισχύσεις. Οι κανόνες είναι πλέον συγκρίσιμοι με εκείνους που ισχύουν σε άλλους κλάδους και οι ενισχύσεις επιτρέπονται για μερικές δραστηριότητες εκσυγχρονισμού και αναδιάρθρωσης, αλλά απαγορεύονται σε μεγάλο βαθμό για τις λειτουργικές ενισχύσεις που σχετίζονται με συμβάσεις. Ένα άλλο μέσο πολιτικής, ζωτικής σημασίας σε σχέση με τον δεύτερο στόχο, είναι η ανάπτυξη σχέσεων και η διαπραγμάτευση με τους ανταγωνιστές σχετικά με τη διακοπή της παροχής ενισχύσεων στην ναυπηγική βιομηχανία.

4.3 Γεωργική Πολιτική

Η γεωργία είναι αναμφισβήτητα ο οικονομικός τομέας στον οποίο η οικονομική ολοκλήρωση έχει προχωρήσει πιο μακριά. Αυτή η διαπίστωση έχει ιδιαίτερη σημασία αν σκεφτεί κανείς ότι λόγω του εθνικού παρεμβατισμού και των διαφόρων εθνικών συμφερόντων ήταν ιδιαίτερα δύσκολο να εφαρμοστεί μια κοινή πολιτική σε αυτόν τον τομέα. Πράγματι, η γεωργία ήταν πριν από την πραγματοποίηση της κοινής αγοράς, το αντικείμενο έντονων παρεμβάσεων εκ μέρους των κρατών μελών. Ήταν απαραίτητο να αντικατασταθεί ο εθνικός παρεμβατισμός από τον κοινοτικό για να μπορέσει να υπάρξει ελευθερία του εμπορίου και του ανταγωνισμού στον γεωργικό τομέα της Ε.Ε. γι' αυτόν τον λόγο η πραγματοποίηση της κοινής γεωργικής πολιτικής (ΚΓΠ) έχει παραδειγματική αξία στην διαδικασία της πολυεθνικής ολοκλήρωσης.

Πάντως, η διαχείριση της κοινής γεωργικής πολιτικής είναι δύσκολη, γιατί συνεπάγεται την ύπαρξη κοινών τιμών, κοινών εργαλείων διαχείρισης αυτών των τιμών, την κοινή χρηματοδότηση των μέτρων στήριξης και την κοινή προστασία έναντι του εξωτερικού. Όλοι αυτοί οι βαρείς αλλά απαραίτητοι μηχανισμοί αποτελούν μέρος της πρώτης πτυχής της ΚΓΠ αυτής των αγορών, ενώ η άλλη πτυχή είναι εκείνη της αγροτικής ανάπτυξης. Ενώ η κοινή οργάνωση των γεωργικών αγορών εξασφαλίζει την ασφάλεια των εφοδιασμών σε τρόφιμα σε λογικές τιμές για τους καταναλωτές, δεν μπορεί μόνη της να εξασφαλίσει την επίτευξη των άλλων στόχων της Συνθήκης που είναι η αύξηση της παραγωγικότητας της γεωργίας και η εξύψωση του βιοωτικού επιπέδου του γεωργικού πληθυσμού. Για την επίτευξη αυτών των άλλων στόχων χρειάζεται μια δραστική κοινωνικοοικονομική πολιτική, η οποία ενεργούσα μαζί με τις άλλες κοινές πολιτικές, όπως η περιφερειακή και η κοινωνική μπορεί να εξασφαλίσει το μέλλον του αγροτικού κόσμου μέσα στην ενιαία αγορά.

4.3.1 Λόγοι της ιδιαίτερης μεταχείρισης της γεωργίας

Οι ιδρυτικοί πατέρες της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας είχαν επίγνωση της ανάγκης να περιλάβουν στις γεωργικές αγορές των κρατών-μελών στη μελλοντική κοινή αγορά. Αλλά είχαν επίσης επίγνωση του γεγονότος ότι δεν μπορούσε να πραγματοποιηθεί η κοινή γεωργική αγορά με την απλή εξάλειψη των εμποδίων της ελεύθερης κυκλοφορίας των προϊόντων και με κοινούς κανόνες του ανταγωνισμού, όπως στους τομείς της βιομηχανίας και των υπηρεσιών. Και τώρα ακόμη, ενώ το άρθρο 38 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ε.Ε. (πρώην άρθρο 32 ΣΕΚ) δηλώνει στην πρώτη του παράγραφο, ότι η Ένωση καθορίζει και εφαρμόζει κοινή γεωργική και αλιευτική πολιτική, διασαφηνίζει στην τέταρτη παράγραφο του, ότι η λειτουργία και η ανάπτυξη της εσωτερικής αγοράς για τα γεωργικά προϊόντα πρέπει να συνοδεύονται από την θέσπιση κοινής γεωργικής πολιτικής.

Πολλοί λόγοι εξηγούν αυτήν την ιδιαίτερη μεταχείριση της γεωργίας. Ο πρώτος ανάγεται στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των γεωργικών δραστηριοτήτων. Καθώς η γεωργία εξαρτάται από τις ατμοσφαιρικές συνθήκες, τις φυτικές και ζωικές ασθένειες και άλλους παράγοντες, οι οποίοι συχνά διαφεύγουν του ανθρώπινου ελέγχου, είναι ιδιαίτερα δύσκολο να επιτευχθεί μια καλή ισορροπία μεταξύ της προσφοράς και της ζήτησης προϊόντων διατροφής. Αλλά αυτή η ζήτηση έχει πολύ έντονες κοινωνικές και πολιτικές εκφάνσεις. Οι δημόσιες αρχές οφείλουν να επαγρυπνούν ώστε να εξασφαλίζεται ανά πάσα στιγμή ο εφοδιασμός σε τρόφιμα σε λογικές τιμές για τους καταναλωτές. Η αρχική λειτουργική και βιώσιμη γεωργική εκμετάλλευση. Αυτό σημαίνει ότι η Ευρωπαϊκή γεωργία έχει διευρύνει τους ορίζοντες της, εφόσον οι γεωργοί επιτελούν μια σειρά άλλων έργων εκτός της γεωργίας, κυρίως ως προς την προστασία της υπαίθρου και γενικότερα του περιβάλλοντος. Δεδομένου, όμως, ότι δεν λειτουργεί στο κενό, το ευρωπαϊκό μοντέλο γεωργίας πρέπει να αποδείξει την αξία του, τόσο στο εσωτερικό της Ε.Ε., αντιμετωπίζοντας προκλήσεις όπως η ανάπτυξη της αγοράς, η ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών, η εξασφάλιση ικανοποιητικών γεωργικών εισοδημάτων και η προστασία του περιβάλλοντος και στο εξωτερικό, αντιμετωπίζοντας τα προβλήματα εκ της διεύρυνσης της Ένωσης και εκ του αυξημένου ανταγωνισμού μέσα στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου.

4.3.2 Οι βάσεις και οι μεταρρυθμίσεις της ΚΓΠ

Ο τίτλος ΙΙΙ της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ε.Ε. ασχολείται με τους τομείς της γεωργίας και της αλιείας. Οι στόχοι της κοινής γεωργικής πολιτικής καθορίζονται στο άρθρο 39 της ΣΛΕε η αύξηση της παραγωγικότητας της γεωργίας, η εξασφάλιση ενός δίκαιου βιοτικού επιπέδου στον γεωργικό πληθυσμό, η σταθεροποίηση των αγορών, η εγγύηση της ασφάλειας των εφοδιασμών, η εξασφάλιση λογικών τιμών για της προμήθειες των καταναλωτών. Για την επίτευξη αυτών των στόχων το άρθρο 40 της ΣΛΕΕ (πρώην άρθρο 34 ΣΕΚΜ) ζητούσε τη δημιουργία μιας κοινής οργάνωσης των γεωργικών αγορών, η οποία ανάλογα με τα προϊόντα θα μπορούσε να πάρει μια από τις ακόλουθες τρεις μορφές; Κοινούς κανόνες του ανταγωνισμού, υποχρεωτικό συντονισμό των διάφορων εθνικών οργανώσεων των αγορών, ή μια ευρωπαϊκή οργάνωση των αγορών. Πρέπει να σημειωθεί ότι αυτή η τελευταία δυνατότητα δηλαδή η πιο αυστηρή, είναι εκείνη που επικράτησε για την κοινή οργάνωση των γεωργικών αγορών.

“Στις πολιτικές των αγορών προστέθηκε αργότερα, η πολιτική αγροτικής ανάπτυξης ως δεύτερος πυλώνας της ΚΓΠ. Οι κατευθυντήριες αρχές που διέπουν την ΚΓΠ και τις πολιτικές για την αγορά και την αγροτική ανάπτυξη καθορίστηκαν στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Γκέτεμποργκ του Ιουνίου 2001. Σύμφωνα με τα συμπεράσματα του, οι καλές οικονομικές επιδόσεις πρέπει να συμβαδίζουν με την αειφόρο χρήση των

φυσικών πόρων και με τον έλεγχο των επιπέδων απόβλητων, τη διατήρηση της βιοποικιλότητας, τη διαφύλαξη των οικοσυστημάτων και την αποφυγή της απερήμωσης. Για να αντιμετωπίσει τις προκλήσεις αυτές, η κοινή γεωργική πολιτική πρέπει να συμβάλλει στην επίτευξη βιώσιμης ανάπτυξης, δίνοντας μεγαλύτερη έμφαση στην ενθάρρυνση υγιεινών προϊόντων υψηλής ποιότητας, μεθόδων περιβαλλοντικά βιώσιμης παραγωγής, συμπεριλαμβανομένης της βιολογικής παραγωγής και των ανανεώσιμων πρώτων υλών, και στην προστασία της βιοποικιλότητας⁶.

4.3.3 Χρηματοδότηση της ΚΓΠ

Το άρθρο 40 της Συνθήκης ΕΟΚ (άρθρο 40 ΣΛΕΕ), σχετικά με την βαθμιαία ανάπτυξη της κοινής γεωργικής πολιτικής όριζε ότι για να μπορέσει η κοινή οργάνωση των γεωργικών αγορών να επιτευχθεί τους στόχους της έπρεπε να ιδρυθούν ένα ή περισσότερα γεωργικά ταμεία προσανατολισμού και εγγύησης. Τον Ιανουάριο 1962, κατά τη διάρκεια του πρώτου γεωργικού μαραθωνίου, το Συμβούλιο επέλεξε τη δημιουργία ενός ενιαίου ταμείου προοριζόμενου να χρηματοδοτεί όλες τις κοινοτικές δαπάνες για τις γεωργικές αγορές και διαρθρώσεις, το Ευρωπαϊκό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (ΕΓΤΠΕ), γνωστό ως FEOGA. Το Ταμείο ιδρύθηκε το 1962, αλλά οι ρυθμίσεις για την χρηματοδότηση της ΚΓΠ ολοκληρώθηκαν το 1970.

Η μεταρρύθμιση της κοινής γεωργικής πολιτικής τον Ιούνιο 2003 και τον Απρίλιο 2004 εισήγαγε μείζονες αλλαγές οι οποίες έχουν σημαντικές επιπτώσεις στην οικονομία των αγροτικών περιοχών της Ε.Ε. όσον αφορά τους τύπους γεωργικής παραγωγής, τις μεθόδους διαχείρισης της γης, την απασχόληση και τις ευρύτερες κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες στις διάφορες αγροτικές περιοχές. Κατά συνέπεια το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και εγγυήσεων καταργήθηκε και δύο νέα ευρωπαϊκά γεωργικά ταμεία ιδρύθηκαν το 2005, το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Εγγυήσεων (ΕΓΤΕ), το οποίο χρηματοδοτεί τα μέτρα στήριξης της αγοράς και το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ) για τη χρηματοδότηση των προγραμμάτων αγροτικής ανάπτυξης.

Από την 1^η Ιανουαρίου 2007, το ΕΓΤΕ χρηματοδοτεί με επιμερισμένη διαχείριση μεταξύ των κρατών μελών και της Ε.Ε. τις ακόλουθες δαπάνες, οι οποίες πραγματοποιούνται σύμφωνα με το ευρωπαϊκό δίκαιο: (α) επιστροφές κατά την εξαγωγή γεωργικών προϊόντων προς τρίτες χώρες, (β) παρεμβάσεις για τη ρύθμιση των αγορών γεωργικών προϊόντων, (γ) άμεσες ενισχύσεις που χορηγούνται στους γεωργούς στο πλαίσιο της

6) Πολιτική και Διακυβέρνηση στην Ευρωπαϊκή Ένωση
Ιστορία, Θεσμοί πολιτικές. NEILL NUGENT, εκδόσεις Σαββάλας.

κοινής γεωργικής πολιτικής και (δ) τη χρηματοδοτική συμμετοχή της Ένωσης στις δράσεις ενημέρωσης και προώθησης για τα γεωργικά προϊόντα στην εσωτερική αγορά της Ένωσης και στις τρίτες χώρες, οι οποίες υλοποιούνται από τα κράτη μέλη βάσει ευρωπαϊκών προγραμμάτων και που εγκρίνονται από την Επιτροπή. Το ΕΓΤΑΑ χρηματοδοτεί με επιμερισμένη διαχείριση μεταξύ των κρατών μελών της Ένωσης τη χρηματοδοτική συμμετοχή της Ένωσης στα προγράμματα αγροτικής ανάπτυξης που εκτελούνται σύμφωνα με την ευρωπαϊκή νομοθεσία σχετικά με την στήριξη της αγροτικής ανάπτυξης.

4.3.4 Οι αρχές της ΚΓΠ

Τρεις βασικές αρχές που καθορίστηκαν ήδη από το 1962 χαρακτηρίζουν την κοινή γεωργική αγορά και επομένως τις κοινές οργανώσεις αγορών: η ενότητα της αγοράς, η κοινοτική (ευρωπαϊκή) προτίμηση και η χρηματοοικονομική αλληλεγγύη. Ενώ η εισαγωγή του ευρώ ενίσχυσε την ενότητα της αγοράς και η τέταρτη μεταρρύθμιση της ΚΓΠ επηρέασαν σημαντικά τις αρχές της ευρωπαϊκής προτίμησης και της χρηματοοικονομικής αλληλεγγύης.

Η ενότητα της αγοράς σημαίνει ότι τα γεωργικά προϊόντα κυκλοφορούν μέσα στην Ευρωπαϊκή Ένωση υπό συνθήκες ανάλογες εκείνων μιας εσωτερικής αγοράς, χάρη στην κατάργηση των ποσοτικών περιορισμών στις ανταλλαγές (ποσοστώσεις, μονοπώλια εισαγωγής κλπ) και στην κατάργηση των δασμών, φόρων και άλλων μέτρων με ανάλογα αποτελέσματα. Η ενότητα της αγοράς προϋποθέτει κοινές γεωργικές τιμές σε όλη την Ε.Ε. Πράγματι, το άρθρο 40 της ΣΛΕΕ (πρώην άρθρο 34 ΣΕΚ) δηλώνει ότι μια ενδεχόμενη κοινή πολιτική τιμών πρέπει να βασίζεται επί κοινών κριτηρίων και επί ενιαίων μεθόδων υπολογισμού και το άρθρο 43 της ΣΛΕΕ (πρώην άρθρο 37 ΣΕΚ) ορίζει ότι το Συμβούλιο, μετά από πρόταση της Επιτροπής, εκδίδει μέτρα σχετικά με τον καθορισμό των τιμών, των εισφορών, των ενισχύσεων και των ποσοτικών περιορισμών στον γεωργικό τομέα. Στην πραγματικότητα, ο κανονισμός για τη θέσπιση κοινής οργάνωσης των γεωργικών αγορών και ειδικών διατάξεων για ορισμένα γεωργικά προϊόντα καθορίζει τις τιμές αναφοράς και τις τιμές παρέμβασης για τα γεωργικά προϊόντα σε όλη την Ε.Ε.

«Η κοινοτική (ευρωπαϊκή) προτίμηση, δεύτερη μεγάλη αρχή της κοινής γεωργικής αγοράς, σημαίνει ότι τα προϊόντα ευρωπαϊκής προέλευσης προτιμώνται σχετικά με τα εισαγόμενα, κατά τρόπο ώστε να προστατεύεται η κοινή αγορά από εισαγωγές με χαμηλές τιμές καθώς και από τις διακυμάνσεις των παγκόσμιων τιμών. Αυτή η αρχή, η οποία είναι πολύ εξαπλωμένη σε όλον τον κόσμο, απαιτεί μέτρα τόσο στην εισαγωγή όσο και στην εξαγωγή. Καθόσον αφορά την εισαγωγή, η Ευρωπαϊκή Ένωση προσπαθεί να εξυψώσει τις τιμές των εισαγόμενων προϊόντων τρίτων χωρών στο

επίπεδο των τιμών που επικρατούν στην κοινή αγορά. Η διαφορά μεταξύ της τιμής της παγκόσμιας αγοράς και της ελάχιστης εγγυημένης τιμής μέσα στην Ε.Ε. καλυπτόταν άλλοτε από μεταβλητές εισφορές στην εισαγωγή, οι οποίες, μετά το Γύρο της Ουρουγουάης της GATT, αντικαθίστανται προοδευτικά από σταθερούς τελωνειακούς δασμούς. Στο μέτρο που οι τιμές του εξωτερικού, επιβαρυνόμενες με τελωνειακούς δασμούς, βρίσκονται στο επίπεδο των εσωτερικών τιμών, οι έμποροι των χωρών μελών δεν έχουν συμφέρον να εφοδιάζονται στο εξωτερικό της Ε.Ε. και προτιμούν τα ευρωπαϊκά προϊόντα. Ενώ, όμως αυτό συνέβαινε ασφαλώς όταν επιβάλλονταν οι εισφορές στην εισαγωγή, είναι αμφίβολο ότι συμβαίνει με τους τελωνειακούς δασμούς και σημαίνει ότι τα κράτη μέλη είναι αλληλεγγύως υπεύθυνα για τις χρηματοοικονομικές συνέπειες της πολιτικής των γεωργικών αγορών. Εφόσον η Ένωση οργανώνει τις γεωργικές αγορές, καθορίζει και εφαρμόζει μέσα παρέμβασης σε αυτές τις αγορές, είναι λογικό το να είναι υπεύθυνη για τις χρηματοοικονομικές συνέπειες αυτών των μέτρων. Το ΕΓΤΕ φέρει έτσι το βάρος όλων των δαπανών, τις οποίες απαιτούν οι κοινές οργανώσεις της αγοράς. Αντίστροφα, οι τελωνειακοί δασμοί, οι οποίοι καταβάλλονται στα σύνορα της Ε.Ε. επί των εισαγωγών από τρίτες χώρες δεν πηγαίνουν στους εθνικούς προϋπολογισμούς αλλά αποτελούν έσοδο του προϋπολογισμού της Ένωσης.

Η νέα πολιτική αγροτικής ανάπτυξης επιδιώκει να εγκαθιδρύσει ένα συνεκτικό και βιώσιμο πλαίσιο για τις αγροτικές δραστηριότητες της Ευρώπης. Συμπληρώνει τις μεταρρυθμίσεις που έγιναν στους τομείς της αγοράς προωθώντας έναν ανταγωνιστικό και πολυλειτουργικό αγροτικό τομέα με μια ολοκληρωμένη στρατηγική για την αγροτική ανάπτυξη. Οι βασικές αρχές της νέας πολιτικής είναι η αποκέντρωση των ευθυνών που ενδυναμώνουν την επικουρικότητα και τη σύμπραξη και η ευκαμψία του προγραμματισμού που βασίζεται σε έναν κατάλογο δράσεων, οι οποίες εφαρμόζονται από τα κράτη μέλη ανάλογα με τις ειδικές ανάγκες τους.»⁷

7) Νίκος Μούσης, Ευρωπαϊκή Ένωση, Δίκαιο Οικονομία, Πολιτική Δέκατη Τρίτη Ενημερωμένη Έκδοση – Εκδόσεις Παπαζήση

ΕΝΟΤΗΤΑ 2

Εξωτερική πολιτική

Όπως αναφέρθηκε προηγουμένως η εξωτερική πολιτική της Ε.Ε. υποδιαιρείται στην εμπορική πολιτική, πολιτική ενίσχυσης της ανάπτυξης και εξωτερικές σχέσεις. Θα επιχειρήσω στην συνέχεια να αναπτύξω και αναλύσω έκαστη από τις πιο πάνω πτυχές άσκησης της εξωτερικής πολιτικής και να παραπέμπω στα σχετικά άρθρα της Νομοθεσίας μετά την Συνθήκη της Λισαβόνας που προβλέπουν και ρυθμίζουν την εξωτερική δράση της Ένωσης. Το άρθρο 205 της Συνθήκης για την λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ) αναφέρει "Η δράση της ένωσης στην διεθνή σκηνή, βάση του παρόντος μέρους, έχει ως γνώμονα τις αρχές, προωθεί τους στόχους και διεξάγεται σύμφωνα με τις γενικές διατάξεις που περιλαμβάνονται στο κεφ. 1 του τίτλου της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση".

Κεφάλαιο 5

5. Εμπορική πολιτική

Η πραγματοποίηση της τελωνειακής ένωσης της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας, το 1968 περιλάμβανε στο εσωτερικό πεδίο της εξάλειψη μεταξύ των κρατών μελών των τελωνειακών δασμών των ποσοτικών περιορισμών και των μέτρων με ανάλογο αποτέλεσμα και στο εξωτερικό πεδίο την εφαρμογή ενός κοινού τελωνειακού δασμολογίου και μιας κοινής εμπορικής πολιτικής.

Σύμφωνα με το άρθρο 206 της Συνθήκης για την Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ) «Με την δημιουργία τελωνειακής ένωσης σύμφωνα με τα άρθρα 28 έως 32 η ένωση συμβάλει, για το κοινό συμφέρον την αρμονική ανάπτυξη του παγκόσμιου εμπορίου, στην προοδευτική κατάργηση των περιορισμών στις διεθνείς συναλλαγές και στις άμεσες ξένες επενδύσεις, καθώς και στον περιορισμό των τελωνειακών και άλλων φραγμών. Το άρθρο αυτό αποσκοπεί να συμβάλει με την δημιουργία της τελωνειακής ένωσης στην αρμονική ανάπτυξη του παγκόσμιου εμπορίου. Η πραγματοποίηση της τελωνειακής ένωσης σήμαινε εξαιρετική αύξηση των ενδοκοινοτικών συναλλαγών αλλά η κοινότητα δεν κλείστηκε στον εαυτό της αλλά έγινε ο πρώτος εισαγωγέας και ο πρώτος εξαγωγέας στον κόσμο.

5.1 Τα μέσα της εμπορικής πολιτικής – σχετικές ρυθμίσεις

Η εμπορική πολιτική διαμορφώνεται βάση ενιαίων αρχών ιδίως όσο αφορά τις μεταβολές δασμολογικών συντελεστών τη σύναψη δασμολογικών και εμπορικών συμφωνιών σχετικά με τις ανταλλαγές προϊόντων και υπηρεσιών και τις εμπορικές πτυχές της διανοητικής ιδιοκτησίας.

Συγκεκριμένα το άρθρο 207 της ΣΛΕΕ ορίζει:

1. Ἡ κοινή εμπορική πολιτική διαμορφώνεται βάσει ενιαίων αρχών, ιδίως όσο αφορά τις μεταβολές δασμολογικών συντελεστών, τη σύναψη δασμολογικών και εμπορικών συμφωνιών σχετικά με τις ανταλλαγές εμπορευμάτων και υπηρεσιών και τις εμπορικές πτυχές της διανοητικής ιδιοκτησίας, τις άμεσες ξένες επενδύσεις, την ενοποίηση των μέτρων ελευθέρωσης, την πολιτική εξαγωγών και τα μέτρα εμπορικής άμυνας στα οποία περιλαμβάνονται τα μέτρα που λαμβάνονται σε περιπτώσεις ντάμπινγκ και επιδοτήσεων. Η κοινή εμπορική πολιτική ασκείται στο πλαίσιο των αρχών και των στόχων της εξωτερικής δράσης της ένωσης.

2. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο αποφασίζοντας μέσω κανονισμών σύμφωνα με την συνήθη νομοθετική διαδικασία, θεσπίζουν τα μέτρα για τον καθορισμό του πλαισίου εφαρμογής της κοινής εμπορικής πολιτικής.

3. Εάν πρέπει να διεξαχθούν διαπραγματεύσεις και να συναφθούν συμφωνίες με ένα ή περισσότερα κράτη ή με διεθνείς οργανισμούς εφαρμόζεται το άρθρο 218 με την επιφύλαξη των ειδικών διατάξεων του παρόντος άρθρου.

Η Επιτροπή υποβάλλει συστάσεις στο Συμβούλιο το οποίο την εξουσιοδοτεί να αρχίσει τις αναγκαίες διαπραγματεύσεις. Εναπόκειται στο Συμβούλιο και την επιτροπή να μεριμνούν ώστε οι υπό διαπραγμάτευση συμφωνίες να συνάδουν με τις πολιτικές και τους εσωτερικούς κανόνες της Ένωσης.

Οι διαπραγματεύσεις αυτές διεξάγονται από την Επιτροπή σε συνεννόηση με ειδική επιτροπή που ορίζεται από το Συμβούλιο για να την επικουρεί στο έργο αυτό και στο πλαίσιο των οδηγιών που μπορεί να της απευθύνει το Συμβούλιο. Η επιτροπή υποβάλλει τακτικά έκθεση στην ειδική επιτροπή καθώς και στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο για την πρόοδο των διαπραγματεύσεων.

4. Για την διαπραγμάτευση και τη σύναψη των συμφωνιών της παραγράφου 3, το Συμβούλιο αποφασίζει με ειδική πλειοψηφία.

Για την διαπραγμάτευση και τη σύναψη συμφωνίας στους τομείς του εμπορίου υπηρεσιών και των εμπορικών πτυχών της διανοητικής ιδιοκτησίας καθώς και των άμεσων ξένων επενδύσεων, το Συμβούλιο αποφασίζει ομόφωνα όταν η συμφωνία αυτή περιλαμβάνει διατάξεις για τις οποίες απαιτείται ομοφωνία για την θέσπιση εσωτερικών κανόνων.

Το Συμβούλιο αποφασίζει επίσης ομόφωνα για τη διαπραγμάτευση και τη σύναψη συμφωνιών:

- (α) στον τομέα του εμπορίου των πολιτιστικών και οπτικοακουστικών υπηρεσιών όταν υπάρχει κίνδυνος οι συμφωνίες αυτές να θίξουν την πολιτιστική και γλωσσική πολυμορφία της ένωσης.
- (β) στον τομέα του εμπορίου κοινωνικών, εκπαιδευτικών και υγειονομικών υπηρεσιών, όταν υπάρχει κίνδυνος οι συμφωνίες αυτές να επιφέρουν σοβαρή διατάραξη της οργάνωσης των υπηρεσιών αυτών σε εθνικό επίπεδο και να θίγουν οι ευθύνες των κρατών μελών όσο αφορά την παροχή τους.

5. Η διαπραγμάτευση και η σύναψη διεθνών συμφωνιών στον τομέα των μεταφορών υπόκεινται στο τίτλο VI του τρίτου μέρους και στο άρθρο 218.

6. Η άσκηση των αρμοδιοτήτων που απονέμει το παρόν άρθρο στο τομέα της κοινής εμπορικής πολιτικής δεν επηρεάζει την οριοθέτηση των αρμοδιοτήτων μεταξύ της ένωσης και των κρατών μελών, ούτε συνεπάγεται εναρμόνιση των νομοθετικών ή κανονιστικών διατάξεων των κρατών μελών κατά το μέτρο που οι Συνθήκες αποκλείουν την εναρμόνιση αυτή.”

5.1.1 Κοινό καθεστώς εισαγωγών

Η τελωνειακή ένωση είναι ένα βασικό στοιχείο της κοινής εμπορικής πολιτικής. Τα άλλα κύρια στοιχεία αυτής της πολιτικής είναι το κοινό καθεστώς που ισχύει για τις εισαγωγές και τα κοινά μέτρα εμπορικής άμυνας. Όλα μαζί συμβάλλουν στην εξομοίωση των συνθηκών εισαγωγής των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων γιατί φέρνουν στο ίδιο επίπεδο αφενός τις τιμές των εισαγόμενων πρώτων υλών και αφετέρου, τις ποσότητες και τις τιμές των ανταγωνιστικών προϊόντων.

Το κοινό καθεστώς εισαγωγών θεσπίστηκε με κανονισμό του Συμβουλίου την 22ας Δεκεμβρίου 1994 που κωδικοποιήθηκε το 2009 (Κανονισμός 260/99, EEL84). Εφαρμόζεται στις εισαγωγές προϊόντων καταγωγής τρίτων χωρών αποκλεισμένων των κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων, που υπάγονται σε κοινό καθεστώς εισαγωγής και των προϊόντων καταγωγής ορισμένων τρίτων χωρών συμπεριλαμβανομένων της Ρωσίας, της Βόρειας Κορέας και της Λαϊκής Δημοκρατίας της Κίνας.

Όταν η εξέλιξη των εισαγωγών ενός προϊόντος καταγωγής μιας τρίτης χώρας απειλεί να επιφέρει ζημιά στο ευρωπαϊκό κλάδο παραγωγής η εισαγωγή μπορεί να τεθεί υπό ευρωπαϊκή επιτήρηση. Τα υπό προηγούμενη ευρωπαϊκή επιτήρηση προϊόντα τίθενται σε ελεύθερη κυκλοφορία μόνο εφόσον προσκομίζεται έγγραφο εισαγωγής.

Αν ένα προϊόν εισάγεται στην Ε.Ε. σε ποσότητες τόσο αυξημένες ή και υπό συνθήκες τέτοιες ώστε να προκαλείται ή να απειλείται σοβαρή ζημιά τους παραγωγούς της ένωσης, η επιτροπή δύναται μετά από αίτηση κράτους μέλους ή με δική της πρωτοβουλία να λαμβάνει μέτρα διασφάλισης δηλαδή (α) να περιορίζει την διάρκεια ισχύος των εγγράφων εισαγωγής, (β) να τροποποιεί τους κανόνες εισαγωγής για το εν λόγω προϊόν, προβλέποντας ότι μπορεί να τεθεί σε ελεύθερη κυκλοφορία μόνο με την προσκόμιση άδειας εισαγωγής, η χορήγηση της οποίας προβλέπεται από τις διατάξεις και τους περιορισμούς που ορίζει η επιτροπή.

5.1.2 Κοινό καθεστώς εξαγωγών

«Η Συνθήκη για τη λειτουργία της Ε.Ε. δηλώνει ότι η κοινή εμπορική πολιτική διαμορφώνεται βάσει ενιαίων αρχών μεταξύ άλλων, όσο αφορά την πολιτική των εξαγωγών αλλά δεν προσδιορίζει αυτήν την πολιτική (άρθρο 207 ΣΛΕΕ).

Επαφίεται στο ευρωπαϊκό κοινοβούλιο και στο Συμβούλιο, αποφασίζοντας μέσω κανονισμών σύμφωνα με τη συνήθη νομοθετική διαδικασία να θεσπίσουν τα μέτρα για τον καθορισμό του πλαισίου εφαρμογής αυτής.

Ο προϋπολογισμός της ένωσης επιτρέπει στην επιτροπή να συνεισφέρει οικονομικά στην προώθηση των εξαγωγών και ιδίως σε μια στενότερη συνεργασία σε ευρωπαϊκό επίπεδο και στην διερεύνηση κοινών δράσεων υπέρ των ευρωπαϊκών εξαγωγών (διεθνείς εκθέσεις, εμπορικά φόρουμ, σεμινάρια κλπ.) σε συνεργασία με τα διάφορα ευρωπαϊκά προγράμματα και σε συμπληρωματικότητα με τα προγράμματα προώθησης των κρατών μελών».⁸

8) Νίκος Μούσης, Ευρωπαϊκή Ένωση, Δίκαιο Οικονομία, Πολιτική Δέκατη Τρίτη Ενημερωμένη Έκδοση – Εκδόσεις Παπαζήση

Κεφάλαιο 6 ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΣΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Η ενίσχυση στην ανάπτυξη ανταποκρίνεται τόσο σε μια επιδίωξη αλληλεγγύης μεταξύ αναπτυσσόμενων και μη αναπτυσσόμενων χωρών, όσο και σε μια οικονομική ανάγκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση, η οποία σχετίζεται με τον εφοδιασμό της σε πρώτες ύλες και με τη δημιουργία αγορών για τα προϊόντα της.

Σύμφωνα με το άρθρο 208 της ΣΛΕΕ:

«1. Η πολιτική της ένωσης στον τομέα της συνεργασίας για την ανάπτυξη ασκείται στο πλαίσιο των αρχών και των στόχων της εξωτερικής δράσης της ένωσης. Η πολιτική της ένωσης στο τομέα της συνεργασίας για την ανάπτυξη και οι αντίστοιχες πολιτικές των κρατών μελών αλληλοσυμπληρώνονται και αλληλοενισχύονται.

Κύριος στόχος της πολιτικής της ένωσης στον τομέα αυτό είναι ο περιορισμός και μακροπρόθεσμα η εξάλειψη της φτώχειας. Η Ένωση λαμβάνει υπόψη τους στόχους της συνεργασίας για την ανάπτυξη κατά εφαρμογή πολιτικών που ενδέχεται να επηρεάσουν τις αναπτυσσόμενες χώρες.

2. Η Ένωση και τα κράτη μέλη σέβονται τις υποχρεώσεις και λαμβάνουν υπόψη τους στόχους που έχουν εγκρίνει στα πλαίσια των Ηνωμένων Εθνών και των άλλων αρμόδιων διεθνών οργανισμών».

Σύμφωνα με το άρθρο 209 της ΣΛΕΕ

«1. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο αποφασίζοντας σύμφωνα με τη συνήθη νομοθετική διαδικασία, θεσπίζουν τα αναγκαία μέτρα για την εφαρμογή της πολιτικής στον τομέα της συνεργασίας για την ανάπτυξη, τα οποία μπορούν να αφορούν πολυετή προγράμματα συνεργασίας με αναπτυσσόμενες χώρες ή προγράμματα με θεματική προσέγγιση.

2. Η Ένωση μπορεί να συνάπτει με τρίτες χώρες και αρμόδιους διεθνείς οργανισμούς κάθε συμφωνία που λυσιτελεί για την επίτευξη των στόχων που αναφέρονται στα άρθρα 21 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση και στο άρθρο 208 της παρούσης Συνθήκης.

Το πρώτο εδάφιο δεν θίγει την αρμοδιότητα των κρατών μελών να διεξάγουν διαπραγματεύσεις στο πλαίσιο διεθνών οργανισμών και να συνάπτουν συμφωνίες.

3. Η Ευρωπαϊκή Τράπεζα επενδύσεων συμβάλλει υπό τους όρους που προβλέπονται στο καταστατικό της, στην εφαρμογή των μέτρων που αναφέρονται στη παράγραφο 1».

Σύμφωνα με το άρθρο 212 της ΣΛΕΕ

«1. Με την επιφύλαξη των άλλων διατάξεων των Συνθηκών και ιδίως των άρθρων 208 έως 211, η Ένωση αναλαμβάνει δράσεις οικονομικής χρηματοοικονομικής και τεχνικής συνεργασίας στις οποίες περιλαμβάνονται επίσης δράσεις συνδρομής στον χρηματοοικονομικό τομέα, με άλλες τρίτες χώρες πλην των αναπτυσσόμενων. Οι δράσεις αυτές είναι συνεπείς προς την αναπτυξιακή πολιτική της Ένωσης και διεξάγονται στο πλαίσιο των αρχών και των στόχων της εξωτερικής της δράσης. Οι δράσεις της ένωσης και των κρατών μελών αλληλοσυμπληρώνονται και αλληλοενισχύονται».

Το άρθρο 213 της ΣΛΕΕ ορίζει:

«όταν η κατάσταση σε τρίτη χώρα επιβάλει την επείγουσα παροχή χρηματοοικονομικής συνδρομής από την ένωση, το Συμβούλιο εκδίδει, μετά από πρόταση της Επιτροπής τις αναγκαίες αποφάσεις».

Επίσης το άρθρο 214 της ΣΛΕΕ προβλέπει ανθρωπιστική βοήθεια, ως ακολούθως:

«1. Οι δράσεις της Ένωσης στο τομέα της ανθρωπιστικής βοήθειας διεξάγονται στο πλαίσιο των αρχών και των στόχων της εξωτερικής δράσης της ένωσης. Οι εν λόγω δράσεις αποσκοπούν, κατά περίπτωση να παρέχουν εγκαίρως συνδρομή και βοήθεια στους πληθυσμούς τρίτων χωρών που πλήττονται από φυσικές ή ανθρωπογενείς καταστροφές που προκύπτουν από τις διάφορες αυτές καταστάσεις. Οι δράσεις της ένωσης και των κρατών μελών αλληλοσυμπληρώνονται και αλληλοενισχύονται.

2. Οι δράσεις παροχής ανθρωπιστικής βοήθειας της ένωσης διεξάγονται σύμφωνα με τις αρχές του διεθνούς δικαίου και τις αρχές της αμεροληψίας της ουδετερότητας και της απαγόρευσης των διακρίσεων.

3. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο, αποφασίζοντας σύμφωνα με τη συνήθη νομοθετική διαδικασία θεσπίζουν τα μέτρα για τον καθορισμό του πλαισίου εφαρμογής των ανθρωπιστικών δράσεων της ένωσης.

4. Η Ένωση μπορεί να συνάπτει με τρίτες ώρες και αρμόδιους διεθνείς οργανισμούς κάθε συμφωνία που είναι λυσιτελής για την επίτευξη των στόχων της παραγράφου 1 και του άρθρου 2 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Το πρώτο εδάφιο δεν θίγει την αρμοδιότητα των κρατών μελών να διεξάγουν διαπραγματεύσεις στο πλαίσιο των διεθνών οργανισμών και να συνάπτουν συμφωνίες.

5. Προκειμένου να δημιουργηθεί πλαίσιο για την κοινή συνεισφορά των νέων της Ευρώπης στις δράσεις παροχής ανθρωπιστικής βοήθειας της ένωσης συγκροτείται Ευρωπαϊκό Σώμα Εθελοντών Ανθρωπιστικής Βοήθειας. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο αποφασίζοντας μέσω κανονισμών σύμφωνα με τη συνήθη νομοθετική διαδικασία, καθορίζουν το νομικό καθεστώς και τους λεπτομερείς κανόνες για την λειτουργία του.

6. Η επιτροπή μπορεί να αναλαμβάνει κάθε πρωτοβουλία που είναι ωφέλιμη για την προαγωγή του συντονισμού των δράσεων με τις δράσεις των κρατών μελών, με στόχο την ενίσχυση της αποτελεσματικότητας και της συμπληρωματικότητας των μηχανισμών παροχής ανθρωπιστικής βοήθειας της ένωσης και των κρατών μελών.

7. Η Ένωση μεριμνά ώστε οι δράσεις της παροχής ανθρωπιστικής βοήθειας να είναι συντονισμένες και συνεπείς με τις δράσεις των διεθνών οργανώσεων και οργανισμών, ιδίως όσων αποτελούν μέρος του συστήματος των Ηνωμένων Εθνών».

Πράγματι στα πλαίσια της πολιτικής συνεργασίας η Ευρωπαϊκή Ένωση παρέχει τεχνική και οικονομική βοήθεια για την εφαρμογή τόσο δράσεων συνεργασίας για την ανάπτυξη, όσο και άλλων ευρωπαϊκών δράσεων οι οποίες αποβλέπουν στο γενικό στόχο της ανάπτυξης και εδραίωσης της Δημοκρατίας, του σεβασμού των δικαιωμάτων του ανθρώπου, του κράτους δικαίου και των θεμελιωδών ελευθεριών σε τρίτες χώρες. Η Ε.Ε. παρέχει επίσης χρηματοδοτική βοήθεια και κατάλληλη τεχνογνωσία που αποβλέπουν στην προαγωγή της ισότητας των δύο φύλλων σε όλες τις πολιτικές και παρεμβάσεις συνεργασίας για την ανάπτυξη στις αναπτυσσόμενες χώρες. Τέλος η Ε.Ε. προωθεί την ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής διάστασης στην διαδικασία ανάπτυξης και ιδιαίτερα τη διατήρηση και τη βιώσιμη διαχείριση τροπικών και άλλων δασών στις αναπτυσσόμενες χώρες.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση ανέλαβε το υψηλότερο πολιτικό επίπεδο, φιλόδοξες δεσμεύσεις για την ανάπτυξη αποφασίζοντας να αυξήσει σταδιακά την ενίσχυση της ώστε να φθάσει το 0,7% του ακαθάριστου εθνικού εισοδήματος το 2015 – δηλαδή 164 ευρώ ανά ευρωπαϊό πολίτη και ανά έτος και λαμβάνοντας τα αναγκαία μέτρα για να αυξηθεί η συνολική αποτελεσματικότητα των Ευρωπαϊκών ενισχύσεων.

Οι δράσεις της Ένωσης στον τομέα της ανθρωπιστικής βοήθειας διεξάγονται στο πλαίσιο των αρχών και των στόχων της εξωτερικής δράσης της ένωσης. Οι εν λόγω δράσεις αποσκοπούν να παρέχουν συνδρομή και βοήθεια στους πληθυσμούς τρίτων χωρών που πλήττονται από φυσικές ή ανθρωπογενείς καταστροφές και να τους προστατεύουν ώστε να αντιμετωπίσουν τις ανθρώπινες ανάγκες που προκύπτουν από τις διάφορες αυτές καταστάσεις. Οι δράσεις της ένωσης και των κρατών μελών αλληλοσυμπληρώνονται και αλληλοενισχύονται.

Η Ε.Ε. χρησιμοποιεί την επισιτιστική βοήθεια ως διαρθρωτικό μέσο μακροπρόθεσμης ανάπτυξης.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση και τα κράτη μέλη είναι οι κατά πολύ μεγαλύτεροι χορηγοί πόρων για ανάπτυξη στον κόσμο εφόσον η συμμετοχή τους ξεπερνάει τα 55% της παγκόσμιας δημόσιας βοήθειας για ανάπτυξη. Ενώ αρχικά κάλυπτε μόνο τις συνδεδεμένες χώρες και εδάφη, τώρα η κοινή πολιτική για την ανάπτυξη καλύπτει σχεδόν όλες τις υπανάπτυκτες χώρες του κόσμου. Επιπλέον η συμβολή της Ε.Ε. στην ανάπτυξη των χωρών της Αφρικής της Ασίας και της Λατινικής Αμερικής δεν περιορίζεται σε χορηγήσεις μέσω προϋπολογισμού της ένωσης και σε δάνεια μέσω της ευρωπαϊκής τράπεζας επενδύσεων. Ένα σημαντικό μέρος της ενίσχυσης για την ανάπτυξη παίρνει τη μορφή εμπορικών παραχωρήσεων, προς τις χώρες ΑΚΕ και VXE ως αδασμολόγητες εισαγωγές των προϊόντων τους και στις χώρες της Ασίας και Λατινικής Αμερικής ως "γενικευμένες προτιμήσεις". Το άρθρο 215 της ΣΛΕΕ προβλέπει την διακοπή ή μείωση εν όλω ή εν μέρει των οικονομικών και χρηματοοικονομικών σχέσεων με μια ή περισσότερες χώρες, επιτρέποντας έτσι στην ευρωπαϊκή ένωση να επιβάλει κυρώσεις ή περιοριστικά μέτρα σε χώρες οι οποίες δεν σέβονται το διεθνές δίκαιο ή τα δικαιώματα των υπηκόων τους.

Σύμφωνα με το άρθρο 215 της ΣΛΕΕ:

«1. Όταν απόφαση που εκδίδεται σύμφωνα με το κεφάλαιο 2 του τίτλου της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση προβλέπει την διακοπή ή τη μείωση, εν όλω ή εν μέρει, των οικονομικών και χρηματοοικονομικών σχέσεων σε μια ή περισσότερες τρίτες χώρες, το Συμβούλιο αποφασίζοντας με ειδική πλειοψηφία μετά από κοινή πρόταση του ύπατου εκπροσώπου της ένωσης για θέματα εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφάλειας και της επιτροπής, θεσπίζει τα αναγκαία μέτρα ενημερώνει σχετικά το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

2. Εφόσον προβλέπεται από απόφαση που εκδίδεται σύμφωνα με το κεφάλαιο 2 του τίτλου της συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, το Συμβούλιο μπορεί να λαμβάνει σύμφωνα με την διαδικασία της παραγράφου 1 περιοριστικά μέτρα έναντι φυσικών ή νομικών προσώπων, ομάδων ή μη κρατικών οντοτήτων.

3. Οι πράξεις που προβλέπονται στο παρόν άρθρο περιέχουν τις αναγκαίες διατάξεις περί νομικών εγγυήσεων».

Κεφάλαιο 7

7. ΕΞΩΤΕΡΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ

Οι εξωτερικές σχέσεις της ευρωπαϊκής ένωσης (Ε.Ε.) χρονολογούνται από τα πρώτα χρόνια της ύπαρξης της ευρωπαϊκής οικονομικής κοινότητας (ΕΟΚ). Οι εξωτερικές σχέσεις της Ε.Ε. αν και είναι καταρχήν οικονομικές ή εμπορικές έχουν ήδη διεισδύσει στο καθαρά πολιτικό πεδίο. Αυτό ισχύει ιδίως για τις σχέσεις με τις άλλες εμπορικές χώρες.

7.1 Χώρες υποψήφιες για ένταξη

Όταν στο τέλος του 1989 επιταχύνθηκε η ιστορία με την πτώση του ενός μετά το άλλο των κουμουνιστικών καθεστώτων των χωρών της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης, η Ευρωπαϊκή Κοινότητα έσπευσε σε βοήθεια αυτών των χωρών για να ενθαρρύνει τις πολιτικές μεταρρυθμίσεις και την ανάπτυξη του ιδιωτικού τομέα των οικονομιών τους. Περίπου δεκαπέντε χρόνια μετά την πτώση του τείχους του Βερολίνου δέκα από αυτά· τα κράτη (οκτώ την 1^η Μαΐου 2004 και δύο την 1^η Ιανουαρίου 2007) έγιναν μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Το άρθρο 2 της ΣΕΕ ορίζει "Η ένωση βασίζεται στις αξίες του σεβασμού της ανθρωπίνης αξιοπρέπειας, της ελευθερίας, της δημοκρατίας, της ισότητας, του κράτους δικαίου, καθώς και του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, συμπεριλαμβανομένων των δικαιωμάτων των προσώπων που ανήκουν σε μειονότητες. Οι αξίες αυτές είναι κοινές στα κράτη μέλη εντός κοινωνίας που χαρακτηρίζεται από τον πλουραλισμό, την απαγόρευση των διακρίσεων, την ανοχή, τη δικαιοσύνη, την αλληλεγγύη και την ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών.

Το άρθρο 49 της ΣΕΕ ορίζει «Κάθε Ευρωπαϊκό κράτος το οποίο σέβεται τις αξίες που αναφέρονται στο άρθρο 2 και δεσμεύεται να τις προάγει, μπορεί να ζητήσει να γίνει μέλος της ένωσης. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και τα εθνικά κοινοβούλια ενημερώνονται για την αίτηση αυτή. Το απών κράτος απευθύνει την αίτηση του στο Συμβούλιο, το οποίο αποφασίζει ομόφωνα αφού ζητήσει τη γνώμη της Επιτροπής και μετά από έγκριση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, το οποίο αποφασίζει με την πλειοψηφία των μελών από τα οποία απαρτίζεται. Λαμβάνοντας υπόψη τα κριτήρια επιλεξιμότητας που συμφωνεί το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο.

Οι όροι της προσχωρήσεως και οι λόγοι αυτής αναγκαίες προσαρμογές των Συνθηκών που θεμελιώνουν την ένωση, αποτελούν αντικείμενο συμφωνίας».

Όλες αυτές οι προϋποθέσεις συμπεριλαμβανομένης της ιδιότητας «Ευρωπαϊκό Κράτος» είναι επιδεκτικά ερμηνείας και πρέπει να συμφωνηθούν από όλα τα κράτη μέλη και από την απόλυτη πλειοψηφία των μελών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Εξάλλου η τυχόν συμφωνία επί των όρων της προσχωρήσεως υπόκειται σε επικύρωση εκ μέρους όλων των συμβαλλομένων κρατών, πράγμα που σημαίνει ότι αν δεν επικυρωθεί και έστω από ένα κράτος μέλος δεν μπορεί να εφαρμοστεί.

Τα κράτη που ζητούν την ένταξη τους στην Ε.Ε. οφείλουν, να ικανοποιούν ορισμένους πολιτικούς και οικονομικούς όρους. Σύμφωνα με τα κριτήρια που έχει καθορίσει το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Κοπεγχάγης το 1993 μια υποψήφια προς ένταξη χώρα πρέπει να υιοθετεί: (α) σταθερούς θεσμούς που εγγυώνται τη Δημοκρατία, το κράτος δικαίου, τα δικαιώματα του ανθρώπου και την προστασία των μειονοτήτων, (β) μια βιώσιμη οικονομία της αγοράς μέσα στην ένωση και (γ) την ικανότητα να αναλάβουν τις υποχρεώσεις της πλήρους συμμετοχής, συμπεριλαμβανομένων των στόχων πολιτικής, οικονομικής και νομισματικής ένωσης. Η Ε.Ε. βοηθάει πάντως τα υποψήφια κράτη να ανταποκριθούν στους όρους για την ένταξη τους βάσει εταιρικών σχέσεων προσχώρησης.

7.2 Βαλκανικές χώρες

Η διαδικασία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης (ΔΣΣ) είναι το πολιτικό πλαίσιο της Ε.Ε. για τις χώρες των Δυτικών Βαλκανίων στην πορεία τους προς την τελική προσχώρηση. Η διαδικασία αυτή επιδιώκει τρεις στόχους, δηλαδή τη σταθεροποίηση και την ταχεία μετάβαση σε οικονομία αγοράς, την προώθηση της περιφερειακής συνεργασίας και την προοπτική της προσχώρησης στην Ε.Ε. Η ΔΣΣ είχε μεγάλη πολιτική αξία. Είναι η βάση για την σταδιακή εφαρμογή μιας ζώνης ελευθέρων συναλλαγών και των μεταρρυθμίσεων που αποσκοπούν στο να επιτύχουν την προσέγγιση και τελικά την ένταξη στην Ε.Ε. Κάθε χώρα προχωράει βήμα βήμα προς την ένταξη της στην Ε.Ε., εφόσον εκπληρώνει τις υποχρεώσεις της στην διαδικασία σταθεροποίησης και συνεργασίας.

7.3. Ευρωπαϊκή Πολιτική Γειτονίας

Η Ευρωπαϊκή Πολιτική Γειτονίας (ΕΠΓ) επιδιώκει την αύξηση της ευημερίας, της σταθερότητας και της χρηστής διακυβέρνησης στις γείτονες χώρες της Ε.Ε. με την ανάπτυξη βαθύτερων πολιτικών σχέσεων και την οικονομική ολοκλήρωση. Η ΕΠΓ αφορά χώρες – εκτός της ΕΖΕΣ και το ΕΟΧ και των δυνάμει υποψηφίων χωρών οι οποίες γειτονεύουν άμεσα με την Ε.Ε. από ξηρά ή θάλασσα δηλαδή: το Αζερπαϊτζαν, την Αίγυπτο, την Αλγερία, την Αρμενία, τη Γεωργία, το Ισραήλ, την Ιορδανία, τη Λευκορωσία, τον Λίβανο, τη Λιβύη, τη Μολδαβία, το Μαρόκο, την Ουκρανία, την Παλαιστινιακή Αρχή, τη Συρία και την Τυνησία.

Το κεντρικό στοιχείο της Ευρωπαϊκής πολιτικής γειτονίας είναι τα σχέδια δράσης ΕΠΓ που συμφωνούνται μεταξύ Ε.Ε. και κάθε εταιρικής χώρας. Αυτά τα σχέδια δράσης καθορίζουν τις βραχυπρόθεσμες και μεσοπρόθεσμες προτεραιότητες για τις πολιτικές και οικονομικές μεταρρυθμίσεις σε ορισμένους βασικούς τομείς δράσης που περιλαμβάνουν τον πολιτικό διάλογο την εμπορική και οικονομική μεταρρύθμιση, τη δίκαιη κοινότητα και οικονομική ανάπτυξη, τη δικαιοσύνη, την ενέργεια, τις μεταφορές, το περιβάλλον, την έρευνα, την καινοτομία και την ανάπτυξη της κοινωνίας των πολιτών και των επαφών άλλων λαών.

Στα πλαίσια αυτών των σχεδίων δράσης η Ευρωπαϊκή Ένωση παρέχει σε αυτές τις χώρες χρηματοοικονομική βοήθεια και προάγει διάφορες μορφές συνεργασίας με σκοπό να δημιουργήσει κοινή ζώνη σταθερότητας ασφάλειας και ευημερίας.

7.4 **Μεσόγειος και Μέση Ανατολή**

«Οι χώρες της Λεκάνης της Μεσογείου έχουν μεγάλη σημασία για την Ευρωπαϊκή Ένωση, γιατί είναι μεταξύ των κυρίων εμπορικών εταίρων της και γιατί ορισμένα από τα κράτη μέλη έχουν στενές ιστορικές και πολιτιστικές σχέσεις μαζί τους. Το να είναι ευημερούσα, δημοκρατική, σταθερή και ασφαλής η περιοχή της Μεσογείου με στενές σχέσεις με την Ευρώπη είναι προς το συμφέρον της Ε.Ε. Οι σχέσεις της Κοινότητας / ένωσης με τις χώρες της Μεσογείου έγιναν όλο και πιο στενές σε τρεις φάσεις κατά τις δεκαετίες του 60 με 80. Μια νέα φάση στενής συνεργασίας άρχισε το Νοέμβριο του 1995 στην Βαρκελώνη με την ευρωμεσογειακή εταιρική σχέση.

Η λεγόμενη “διαδικασία της Βαρκελώνης” μετονομάστηκε και αναβαθμίστηκε σε ένωση για την Μεσόγειο στην Σύνοδο Κορυφής του Παρισιού για την Μεσόγειο τον Ιούλιο του 2008 με νέο δίκτυο σχέσεων που επικυρώθηκε στην συνεδρίαση της Μασσαλίας των Ευρωμεσογειακών Υπουργών Εξωτερικών το Νοέμβριο 2008. Η συνεργασία περιλάμβανε τα 27 κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης τώρα 28 ως επίσης και 16 εταίρους από τη Νότια Μεσόγειο και τη Μέση Ανατολή: Αλβανία, Βοσνία και Ερζεγοβίνη, Κροατία (τώρα φυσικά είναι κράτος μέλος της Ε.Ε.) Αίγυπτος, Ισραήλ, Ιορδανία, Λίβανος, Λιβύη, Μαυριτανία, Μονακό, Μαυροβούνιο, Μαρόκο, κατεχόμενα παλαιστινιακά εδάφη, Συρία, Τυνησία και Τουρκία.

Η ένωση για τη Μεσόγειο έχει προσδιορίσει έξι προγράμματα προτεραιότητας που είναι στο επίκεντρο των προσπαθειών της συνεργασίας: απορρύπανση της Μεσογείου, την καθιέρωση θαλασσίων και οδικών κεντρικών οδών, πρωτοβουλίες πολιτικής προστασίας για την καταπολέμηση φυσικών και ανθρωπογενών καταστροφών, ένα μεσογειακό σχέδιο ηλιακής ενέργειας, την ίδρυση ευρωμεσογειακού πανεπιστημίου

στην Σλοβενία και τη μεσογειακή πρωτοβουλία ανάπτυξης πολύ μικρών, μικρών και μικρομεσαίων επιχειρήσεων.

7.5 Ασιατικές χώρες και Ωκεανία

Η στρατηγική για την Ασία είναι θεμελιωμένη πάνω στην συνεργασία για την ανάπτυξη και τον πολιτικό διάλογο. Η Ευρωπαϊκή στρατηγική για την Ασία αφορά το Αφγανιστάν, το Μπαγκλαντές, το Μπουτάν, την Καμπότζη, την Κίνα, τη Βόρειας Κορέα, την Ινδία, την Ινδονησία, το Λάος, τη Μαλαισία, τις Μαλβίδες, τη Μογγολία, το Μιανμάρ, το Νεπάλ, το Πακιστάν, τις Φιλιππίνες, τη Σρι Λάνκα, την Ταϊλάνδη και το Βιετνάμ. Πολλές από αυτές τις χώρες λαμβάνουν Ευρωπαϊκή βοήθεια μέσω του μηχανισμού χρηματοδότησης της αναπτυξιακής συνεργασίας.

7.6 Χώρες της Βόρειας Αμερικής

«Η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι ο πρώτος εμπορικός εταίρος των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής και συνδέεται με αυτή τη χώρα με παραδοσιακούς πολιτιστικούς και συναισθηματικούς δεσμούς καθώς και με κοινά οικονομικά και πολιτικά συμφέροντα· τα οποία συγκεκριμενοποιούνται μέσα σε διεθνείς οργανισμούς όπως ο οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ) και ο οργανισμός του Βορειοατλαντικού Συμφώνου (NATO). Οι Ηνωμένες Πολιτείες ήταν το 2000 βασικός εταίρος της Ευρωπαϊκής Ένωσης αφού σχεδόν οι μισές επενδύσεις των κρατών μελών εκτός ευρωπαϊκής ένωσης πραγματοποιήθηκαν στις Ηνωμένες Πολιτείες (147 από τα 304 δισ. ευρώ) και σχεδόν το 80% των επενδύσεων από τρίτες χώρες στην ευρωπαϊκή ένωση πραγματοποιήθηκαν από τις Ηνωμένες Πολιτείες (98 από τα 125 δισ. ευρώ). Από πολιτική άποψη οι Ηνωμένες Πολιτείες υποστηρίζουν πάντοτε την Ευρωπαϊκή ολοκλήρωση. Αυτό δεν εμπόδισε όμως την ύπαρξη ενός εντόνου ανταγωνισμού που μεταξύ των δύο πλουσιότερων περιοχών του πλανήτη»³.

7.7. Χώρες της Λατινικής Αμερικής

Η Ευρωπαϊκή Ένωση παρέχει ενίσχυση από καιρό στις χώρες της Λατινικής Αμερικής ως μη συνδεδεμένες χώρες. Πράγματι η Ε.Ε. γνωρίζει τις υποχρεώσεις της για την ανάπτυξη αυτών των χωρών στις οποίες ζουν πληθυσμοί από τους πιο φτωχούς του πλανήτη. Οι νέες προοπτικές που προσφέρουν οι συμφωνίες του γύρου της Ουρουγουάης καθώς και η εξέλιξη των διαφόρων διαδικασιών ολοκλήρωσης στη Λατινική Αμερική αποτελούν δύο σημαντικούς άξονες για μια ενισχυμένη εταιρική σχέση

3) Νίκος Μούσης, Ευρωπαϊκή Ένωση, Δίκαιο Οικονομία Πολιτική Δέκατη Τρίτη Ενημερωμένη Έκδοση – Εκδόσεις Παπαζήση

μεταξύ Ε.Ε. και της Λατινικής Αμερικής. Ο διάλογος μεταξύ των δύο ηπείρων αφορά θέματα όπως η κοινωνική συνοχή, η καταπολέμηση των ναρκωτικών, η μετανάστευση και οι σχέσεις μεταξύ μη κυβερνητικών οργανώσεων.

Αναφορικά με την εξωτερική δράση της ένωσης το άρθρο 21 της Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΕΕ) ορίζει τα ακόλουθα:

Άρθρο 21

«1. Η δράση της Ένωσης στην διεθνή σκηνή έχει ως γνώμονα και σχεδιάζεται με στόχο να προωθεί στο ευρύτερο παγκόσμιο πλαίσιο τις αρχές που έχουν εμπνεύσει την δημιουργία, την ανάπτυξη και τη διεύρυνση της: τη δημοκρατία, το κράτος δικαίου, την οικουμενικότητα και το αδιαίρετο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών, τον σεβασμό της ανθρωπίνης αξιοπρέπειας, τις αρχές της ισότητας και της αλληλεγγύης και τον σεβασμό των αρχών του Καταστατικού Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών και του διεθνούς δικαίου.

Η Ένωση προσπαθεί να αναπτύσσει σχέσεις και να δημιουργεί εταιρικές σχέσεις με τρίτες χώρες και διεθνείς περιφερειακούς ή παγκόσμιους οργανισμούς που συμμερίζονται τις αρχές του πρώτου εδαφίου. Προωθεί πολυμερείς λύσεις σε κοινά προβλήματα, ιδίως στο πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών.

2. Η Ένωση καθορίζει και εφαρμόζει κοινές πολιτικές και δράσεις και εργάζεται για την επίτευξη υψηλού βαθμού συνεργασίας σε όλους τους τομείς των διεθνών σχέσεων, με στόχο:

- (α) τη διαφύλαξη των αξιών της, των θεμελιωδών της συμφερόντων, της ασφάλειας, της ανεξαρτησίας και της ακεραιότητάς της,
- (β) την εδραίωση και στήριξη της δημοκρατίας, του κράτους δικαίου, των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των αρχών του διεθνούς δικαίου.
- (γ) τη διατήρηση της ειρήνης, την πρόληψη των συγκρούσεων και την ενίσχυση της διεθνούς ασφάλειας, σύμφωνα με τους στόχους».

Κεφάλαιο 8

8. ΚΟΙΝΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΚΑΙ ΑΜΥΝΑΣ

«Σύμφωνα με τη Συνθήκη της Λισαβόνας, η κοινή πολιτική ασφάλειας και άμυνας (ΚΠΑΑ) αποτελεί αναπόσπαστο στοιχείο της κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφαλείας. Περιλαμβάνει τον προοδευτικό προσδιορισμό κοινής αμυντικής πολιτικής της Ένωσης, η οποία θα οδηγήσει στην κοινή άμυνα όταν το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο λάβει σχετική απόφαση με ομοφωνία. Στην περίπτωση αυτή, θα συστήσει στα κράτη μέλη την έκδοση της απόφασης αυτής σύμφωνα με τους αντίστοιχους συνταγματικούς τους κανόνες. Οι αποφάσεις σχετικά με την κοινή πολιτική ασφάλειας και άμυνας εκδίδονται από το Συμβούλιο ομόφωνα μετά από πρόταση του ύπατου εκπροσώπου της Ένωσης για θέματα εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφαλείας ή πρωτοβουλία κράτους μέλους (άρθρο 42 ΣΕΕ).

Η ΚΠΑΑ εξασφαλίζει στην Ένωση επιχειρησιακή ικανότητα βασισμένη σε μη στρατιωτικά και στρατιωτικά μέσα, των οποίων μπορεί να κάνει χρήση σε αποστολές εκτός της Ένωσης προκειμένου να διασφαλίζει τη διατήρηση της ειρήνης, την πρόληψη των συγκρούσεων και την ενίσχυση της διεθνούς ασφάλειας, σύμφωνα με τις αρχές του Καταστατικού Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών (άρθρο 42 ΣΕΕ). Οι αποστολές αυτές (γνωστές ως «αποστολές Πέτερσμπεργκ» στη Δυτικοευρωπαϊκή Ένωση, η οποία έχει τώρα αφομοιωθεί από την Ε.Ε.) περιλαμβάνουν κοινές δράσεις αφοπλισμού, ανθρωπιστικές αποστολές και αποστολές διάσωσης, αποστολές με στόχο την παροχή συμβουλών και αρωγής επί στρατιωτικών θεμάτων, αποστολές πρόληψης των συγκρούσεων και διατήρησης της ειρήνης, αποστολές μαχίμων δυνάμεων που αναλαμβάνονται για τη διαχείριση των κρίσεων, στις οποίες περιλαμβάνονται οι αποστολές αποκατάστασης της ειρήνης και οι επιχειρήσεις σταθεροποίησης μετά το πέρας των συγκρούσεων. Όλες οι αποστολές αυτές μπορούν να συμβάλλουν στην καταπολέμηση της τρομοκρατίας, μεταξύ άλλων με τη στήριξη τρίτων χωρών για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας στο έδαφος τους (άρθρο 43 ΣΕΕ).

Για την εφαρμογή της ΚΠΑΑ, τα κράτη μέλη θέτουν στην διάθεση της Ένωσης στρατιωτικές και μη στρατιωτικές δυνατότητες, προκειμένου να συμβάλλουν στους στόχους που καθόρισε το Συμβούλιο. Το Συμβούλιο δημιούργησε ένα μηχανισμό, ονομαζόμενο «Αθηνά», ο οποίος διαθέτει την αναγκαία δικαιοπρακτική ικανότητα για τη χρηματοδότηση των επιχειρήσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης που έχουν στρατιωτικές ή αμυντικές επιπτώσεις. Τα κράτη μέλη που συγκροτούν μεταξύ τους πολυεθνικές δυνάμεις μπορούν επίσης να θέτουν τις δυνάμεις αυτές στην διάθεση της κοινής πολιτικής ασφάλειας και άμυνας (άρθρο 42.3 ΣΕΕ). Το Συμβούλιο μπορεί να αναθέτει την εκτέλεση αποστολής, στο πλαίσιο της Ένωσης, σε ομάδα κρατών μελών που το επιθυμούν και διαθέτουν τις αναγκαίες ικανότητες για την εν λόγω αποστολή. Αυτά τα κράτη μέλη, σε συνεργασία με τον ύπατο εκπρόσωπο της Ένωσης για θέματα

εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφαλείας, συμφωνούν μεταξύ τους ως προς την διαχείριση της αποστολής (άρθρα 42.5 και 44 ΣΕΕ).

Τα κράτη μέλη που πληρούν υψηλότερα κριτήρια, στρατιωτικών δυνατοτήτων και έχουν αναλάβει δεσμευτικότερες υποχρεώσεις στον τομέα αυτόν, ενόψει των πλέον απαιτητικών αποστολών, μπορούν να θεσμοθετήσουν μόνιμη διαρθρωμένη συνεργασία στο πλαίσιο της Ένωσης (άρθρο 42.6 ΣΕΕ). Η συνεργασία αυτή διέπεται από το άρθρο 46 της ΣΕΕ και από το πρωτόκολλο σχετικά με την μόνιμη διαρθρωμένη συνεργασία. Αυτό το τελευταίο προβλέπει ότι αυτή η συνεργασία είναι ανοικτή σε κάθε κράτος μέλος το οποίο αναλαμβάνει τη δέσμευση: (α) να προβεί στην εντατικότερη ανάπτυξη των αμυντικών του δυνατοτήτων, μέσω της ανάπτυξης των εθνικών τους συνεισφορών και της συμμετοχής, ενδεχομένως, σε πολυεθνικές δυνάμεις, στα κύρια ευρωπαϊκά προγράμματα εξοπλισμού και στις δραστηριότητες του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Άμυνας, και (β) να έχει τη δυνατότητα να παράσχει το αργότερο το 2010, μάχιμες μονάδες ειδικευμένες για τις προβλεπόμενες αποστολές, ικανές να αναλάβουν εντός προθεσμίας 5 έως 30 ημερών αποστολές οι οποίες προβλέπονται στο άρθρο 43 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Για την επίτευξη αυτών των στόχων, τα κράτη μέλη τα οποία συμμετέχουν στην μόνιμη διαρθρωμένη συνεργασία δεσμεύονται ιδίως: να συνεργάζονται με σκοπό την επίτευξη των συμφωνηθέντων στόχων που αφορούν το επίπεδο των δαπανών για επενδύσεις στον τομέα των αμυντικών εξοπλισμών να προσεγγίσουν, στο μέτρο του δυνατού, τα αμυντικά τους μέσα και να θεσπίζουν συγκεκριμένα μέτρα για την ενίσχυση της διαθεσιμότητας, της διαλειτουργικότητας, της ευελιξίας και της δυνατότητας ανάπτυξης των δυνάμεων τους.

Ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Άμυνας ιδρύθηκε το 2004 για να αναπτύξει σχέδια και προγράμματα με σκοπό την υποστήριξη της ανάπτυξης της ευρωπαϊκής πολιτικής ασφάλειας και άμυνας. Πρωθεί μέτρα για την ικανοποίηση τους, συμβάλλει στον προσδιορισμό και ενδεχομένως στην υλοποίηση κάθε μέτρου πρόσφορου για την ενίσχυση της βιομηχανικής και τεχνολογικής βάσης του αμυντικού τομέα, συμμετέχει στον προσδιορισμό ευρωπαϊκής πολιτικής δυνατοτήτων και εξοπλισμών και επικουρεί το Συμβούλιο στην αξιολόγηση της βελτίωσης των στρατιωτικών δυνατοτήτων. Ο ΕΟΑ τίθεται υπό την εξουσία του Συμβουλίου και είναι ανοιχτός σε κάθε κράτος μέλος που επιθυμεί να συμμετάσχει σε αυτόν (άρθρα 42.3 και 45 ΣΕΕ).

Η Συνθήκη της Λισαβόνας (αντιγράφοντας το σχέδιο της συνταγματικής Συνθήκης) εισήγαγε μια ρήτρα αλληλεγγύης και μια ρήτρα αμοιβαίας βοήθειας. Η ρήτρα αλληλεγγύης δηλώνει ότι η Ένωση και τα κράτη μέλη της ενεργούν από κοινού, με πνεύμα αλληλεγγύης, εάν ένα κράτος μέλος δεχθεί τρομοκρατική επίθεση ή πληγεί από φυσική ή ανθρωπογενή καταστροφή. Η Ένωση κινητοποιεί όλα τα μέσα που έχει στην διάθεσή της, συμπεριλαμβανομένων των στρατιωτικών μέσων που θέτουν στην

διάθεση της τα κράτη μέλη για: (α) την πρόληψη τρομοκρατικής απειλής στο έδαφος των κρατών μελών, την προστασία των δημοκρατικών θεσμών και του άμαχου πληθυσμού από ενδεχόμενη τρομοκρατική επίθεση και την παροχή συνδρομής σε κράτος μέλος στο έδαφός του, μετά από αίτηση των πολιτικών του αρχών, σε περίπτωση τρομοκρατικής επίθεσης και (β) την παροχή συνδρομής σε κράτος μέλος στο έδαφός του, μετά από αίτηση των πολιτικών του αρχών, σε περίπτωση φυσικής ή ανθρωπογενούς καταστροφής (άρθρο 222 ΣΛΕΕ). Σύμφωνα με τη ρήτρα αμοιβαίας βοήθειας, σε περίπτωση κατά την οποία κράτος μέλος δεχθεί ένοπλη επίθεση στο έδαφος του, τα άλλα κράτη μέλη οφείλουν να του παράσχουν βοήθεια και συνδρομή με όλα τα μέσα που έχουν στην διάθεσή τους, σύμφωνα με το άρθρο 51 του Καταστατικού Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών (άρθρο 42.7 ΣΕΕ).

Το άρθρο 42 (ΣΕΕ) τονίζει ότι η κοινή πολιτική ασφάλειας και άμυνας δεν θίγει την ιδιαιτερότητα της πολιτικής ασφάλειας και άμυνας ορισμένων κρατών μελών, σέβεται τις υποχρεώσεις που απορρέουν για ορισμένα κράτη μέλη από το Σύμφωνο του Οργανισμού Βορείου Ατλαντικού (NATO) και συμβιβάζεται με την κοινή πολιτική ασφάλειας και άμυνας που διαμορφώνεται μέσα στο πλαίσιο αυτό. Για τα κράτη μέλη που αφορά, αυτό σημαίνει ότι οι δράσεις που αναλαμβάνουν και οι αποφάσεις που λαμβάνουν στο πλαίσιο της στρατιωτικής διαχείρισης κρίσεων της Ε.Ε. είναι πάντα σύμφωνες με όλες τις υποχρεώσεις που υπέχουν ως σύμμαχοι του NATO.

Με βάση προηγούμενες εκδόσεις της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, δημιουργήθηκαν τα εξής μόνιμα πολιτικά και στρατιωτικά όργανα για την λειτουργία της κοινής πολιτικής ασφάλειας και άμυνας:

- (α) η Μόνιμη Επιτροπή Πολιτικής και Ασφάλειας (ΕΠΑ) στις Βρυξέλλες, απαρτιζόμενη από εθνικούς αντιπροσώπους ανωτάτου επιπέδου ή επιπέδου πρέσβων, ασχολείται με όλες τις πτυχές της ΚΕΠΠΑ, συμπεριλαμβανομένης της πολιτικής για την ασφάλεια και την άμυνα. Σε περίπτωση στρατιωτικής επιχείρησης για τη διαχείριση κρίσης, η ΕΠΑ ασκεί, υπό την εξουσία του Συμβουλίου, τον πολιτικό έλεγχο και τη στρατηγική διεύθυνση της επιχείρησης.
- (β) η Στρατιωτική Επιτροπή (ΣΕ), απαρτιζόμενη από τους αρχηγούς των γενικών επιτελείων ή από τους στρατιωτικούς αντιπροσώπους τους και από πρόεδρο που διορίζεται από το Συμβούλιο κατόπιν συστάσεων της επιτροπής, παρέχει στρατιωτικές συμβουλές και υποβάλλει συστάσεις στην ΕΠΑ, δίνει δε επίσης στρατιωτικές κατευθύνσεις στο Στρατιωτικό Επιτελείο.
- (γ) το Στρατιωτικό Επιτελείο (ΣΕ), αποτελούμενο από αποσπασμένους στρατιωτικούς των κρατών μελών και ενσωματωμένο στη γενική γραμματεία του

Συμβουλίου, παρέχει στρατιωτικές γνώσεις και υποστήριξη προς την ΕΠΑ, ιδίως ως προς την έγκαιρη προειδοποίηση, εκτίμηση της κατάστασης και στρατηγικού προγραμματισμού για τις λεγόμενες αποστολές του Πέτερσμπουργκ, συμπεριλαμβανομένου του καθορισμού ευρωπαϊκών εθνικών και πολυεθνικών δυνάμεων.

Σύμφωνα με το άρθρο 23 της ΣΕΕ ορίζεται:

«Η δράση της Ένωσης στη διεθνή σκηνή, βάσει του παρόντος κεφαλαίου, έχει ως γνώμονα τις αρχές, προωθεί τους στόχους και διεξάγεται σύμφωνα με τις γενικές διατάξεις που περιλαμβάνονται στο κεφάλαιο 1».

Σύμφωνα με το άρθρο 24 της ΣΕΕ ορίζεται:

1. «Η αρμοδιότητα της Ένωσης στο πεδίο της κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφαλείας καλύπτει όλους τους τομείς της εξωτερικής πολιτικής και το σύνολο των ζητημάτων που αφορούν την ασφάλεια της Ένωσης, συμπεριλαμβανομένου του προοδευτικού καθορισμού κοινής αμυντικής πολιτικής, η οποία μπορεί να οδηγήσει σε κοινή άμυνα.

Η κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφαλείας διέπεται από ειδικούς κανόνες και διαδικασίες. Χαρασσεται και υλοποιείται από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και το Συμβούλιο, τα οποία αποφασίζουν με ομοφωνία, πλην των περιπτώσεων στις οποίες οι Συνθήκες ορίζουν άλλως. Η θέσπιση νομοθετικών πράξεων αποκλείεται. Η κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφαλείας υλοποιείται από τον ύπατο εκπρόσωπο της Ένωσης για θέματα εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφαλείας και από τα κράτη μέλη, σύμφωνα με τις Συνθήκες. Ο ειδικός ρόλος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και της Επιτροπής σ' αυτόν τον τομέα ορίζεται από τις Συνθήκες. Το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν έχει δικαιοδοσία όσον αφορά τις εν λόγω διατάξεις, πλην της αρμοδιότητας του να παρακολουθεί τη συμμόρφωση προς το άρθρο 40 της παρούσας Συνθήκης και να ελέγχει τη νομιμότητα ορισμένων αποφάσεων, κατά τα αναφερόμενα από το άρθρο 275, δεύτερο εδάφιο της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

2. Η Ένωση, στο πλαίσιο των αρχών και των στόχων της εξωτερικής της δράσης, ασκεί, καθορίζει και εφαρμόζει κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφαλείας η οποία βασίζεται στην ανάπτυξη της αμοιβαίας πολιτικής αλληλεγγύης των κρατών μελών, στον προσδιορισμό ζητημάτων γενικού ενδιαφέροντος και στην επίτευξη διαρκώς μεγαλύτερου βαθμού σύγκλισης των δράσεων των κρατών μελών.

3. Τα κράτη μέλη υποστηρίζουν ενεργά και ανεπιφυλάκτως την κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφαλείας της Ένωσης, με πνεύμα πίστης και αμοιβαίας αλληλεγγύης και σέβονται τη δράση της Ένωσης στον εν λόγω τομέα.

Τα κράτη μέλη εργάζονται ομού για την ενίσχυση και ανάπτυξη της αμοιβαίας πολιτικής τους αλληλεγγύης. Απέχουν από κάθε δράση αντίθετη προς τα συμφέροντα της Ένωσης ή ικανή να θίξει την αποτελεσματικότητα της ως συνεκτικής δύναμης στις διεθνείς σχέσεις.

Το Συμβούλιο και ο ύπατος εκπρόσωπος μεριμνούν για την τήρηση αυτών των αρχών».

Σύμφωνα με το άρθρο 25 της ΣΕΕ ορίζεται:

«1. Η Ένωση ασκεί την κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφαλείας:

- (α) Καθορίζοντας τους γενικούς της προσανατολισμούς,
- (β) εκδίδοντας αποφάσεις που καθορίζουν:
 - (i) τις δράσεις που αναλαμβάνει η Ένωση,
 - (ii) τις θέσεις που λαμβάνει η Ένωση,
 - (iii) τους λεπτομερείς κανόνες για την εφαρμογή των αποφάσεων των σημείων (i) και (ii)
- (γ) ενισχύοντας τη συστηματική συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών για την άσκηση της πολιτικής τους».

Σύμφωνα με το άρθρο 26 της ΣΕΕ ορίζεται:

«1. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο προσδιορίζει τα στρατηγικά συμφέροντα της Ένωσης, ορίζει τους στόχους και καθορίζει τους γενικούς προσανατολισμούς της κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφαλείας, συμπεριλαμβανομένων των θεμάτων που έχουν συνέπειες στην άμυνα. Εκδίδει τις απαιτούμενες αποφάσεις.

Εάν αυτό επιβάλλεται από τις διεθνείς εξελίξεις, ο πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου συγκαλεί έκτακτη σύνοδο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου για τον καθορισμό των στρατηγικών κατευθυντήριων γραμμών της πολιτικής της Ένωσης ως προς τις εξελίξεις αυτές.

2. Το Συμβούλιο καταρτίζει την κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφαλείας και λαμβάνει τις αναγκαίες αποφάσεις για τον καθορισμό και την εφαρμογή της εν λόγω πολιτικής βάσει των γενικών προσανατολισμών και στρατηγικών κατευθυντήριων γραμμών που καθορίζει το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο.

Το Συμβούλιο και ο ύπατος εκπρόσωπος της Ένωσης για θέματα εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφαλείας μεριμνούν για την ενότητα, τη συνοχή και την αποτελεσματικότητα της δράσης της Ένωσης.

3. Η κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφαλείας υλοποιείται από τον ύπατο εκπρόσωπο και από τα κράτη μέλη με τη χρησιμοποίηση των εθνικών μέσων και των μέσων της Ένωσης».

Σύμφωνα με το άρθρο 27 της ΣΕΕ ορίζεται:

«1. Ο ύπατος εκπρόσωπος της Ένωσης για θέματα εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφαλείας, ο οποίος προεδρεύει του Συμβουλίου Εξωτερικών Υποθέσεων, συμβάλλει με τις προτάσεις του στη διαμόρφωση της κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφαλείας και διασφαλίζει την εφαρμογή των αποφάσεων που εκδίδουν το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και το Συμβούλιο.

2. Ο ύπατος εκπρόσωπος εκπροσωπεί την Ένωση για ζητήματα που εμπίπτουν στην κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφαλείας. Διεξάγει τον πολιτικό διάλογο με τρίτους εξ ονόματος της Ένωσης και εκφράζει την θέση της Ένωσης στους διεθνείς οργανισμούς⁷ και στις διεθνείς διασκέψεις.

3. Κατά την εκτέλεση των καθηκόντων του, ο ύπατος εκπρόσωπος επικουρείται από ευρωπαϊκή υπηρεσία εξωτερικής δράσης. Η υπηρεσία αυτή συνεργάζεται στενά με τις διπλωματικές υπηρεσίες των κρατών μελών και απαρτίζεται από υπαλλήλους των αρμοδίων διευθύνσεων της Γενικής Γραμματείας του Συμβουλίου και της Επιτροπής καθώς και αποσπασμένο προσωπικό των εθνικών διπλωματικών υπηρεσιών. Η οργάνωση και η λειτουργία της ευρωπαϊκής υπηρεσίας εξωτερικής δράσης καθορίζονται με απόφαση του Συμβουλίου. Το Συμβούλιο αποφασίζει, προτάσσει του ύπατου εκπροσώπου, μετά από διαβούλευση με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και έγκριση της Επιτροπής».

Σύμφωνα με το άρθρο 28 της ΣΕΕ ορίζεται:

«1. Όταν μια διεθνής κατάσταση απαιτεί επιχειρησιακή δράση εκ μέρους της Ένωσης, το Συμβούλιο εκδίδει τις αναγκαίες αποφάσεις. Προσδιορίζουν τους στόχους τους, το πεδίο εφαρμογής τους, τα μέσα που πρέπει να τεθούν στην διάθεση της Ένωσης, τις προϋποθέσεις εφαρμογής τους και εφόσον είναι απαραίτητο τη διάρκεια τους.

Σε περίπτωση αλλαγής των περιστάσεων με σαφή επίπτωση στο θέμα το οποίο αποτελεί αντικείμενο μιας τέτοιας απόφασης, το Συμβούλιο αναθεωρεί τις αρχές και τους στόχους αυτής της απόφασης και λαμβάνει τις αναγκαίες αποφάσεις.

2. Οι αποφάσεις της παραγράφου 1 δεσμεύουν τα κράτη μέλη όσον αφορά τις θέσεις που υιοθετούν και τη διεξαγωγή της δράσης τους.

3. Κάθε θέση ή δράση κατ' ιδίαν κράτους μέλους η οποία σχεδιάζεται κατ' εφαρμογή απόφασης βάσει της παραγράφου 1 γνωστοποιείται από το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος εντός προθεσμίας η οποία επιτρέπει, εάν είναι αναγκαίο, προηγούμενη συνεννόηση στα πλαίσια του Συμβουλίου. Η υποχρέωση της προηγούμενης ενημέρωσης δεν εφαρμόζεται στα μέτρα που αποτελούν απλή μεταφορά, σε εθνικό επίπεδο, των αποφάσεων του Συμβουλίου.

4. Σε περίπτωση επιτακτικής ανάγκης που οφείλεται σε μεταβολή της κατάστασης και έλλειψη αναθεώρησης της απόφασης του Συμβουλίου βάσει της παραγράφου 1, τα κράτη μέλη μπορούν να λάβουν, επειγόντως τα μέτρα που επιβάλλονται στα πλαίσια των γενικών στόχων της εν λόγω απόφασης. Το αφορώμενο κράτος μέλος ενημερώνει αμέσως το Συμβούλιο για τα ληφθέντα μέτρα.

5. Σε περίπτωση σοβαρών δυσχερειών κατά την εφαρμογή μιας απόφασης που αναφέρεται στο παρόν άρθρο, ένα κράτος μέλος προσφεύγει στο Συμβούλιο το οποίο τις συζητά και αναζητεί τις κατάλληλες λύσεις. Οι λύσεις αυτές δεν μπορούν να αντιβαίνουν προς τους στόχους της απόφασης που αναφέρεται στην παράγραφο 1 ούτε να βλάπτουν την αποτελεσματικότητά της».

Σύμφωνα με το άρθρο 38 της ΣΕΕ ορίζεται:

«Με την επιφύλαξη του άρθρου 240 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, μια Επιτροπή Πολιτικής και Ασφαλείας παρακολουθεί τη διεθνή κατάσταση στους τομείς που εμπίπτουν στην κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφαλείας και συμβάλλει στον καθορισμό των πολιτικών διατυπώνοντας γνώμες απευθυνόμενες στο Συμβούλιο, είτε μετά από αίτηση του Συμβουλίου ή του ύπατου εκπροσώπου της Ένωσης για θέματα εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφαλείας είτε με δική της πρωτοβουλία. Η εν λόγω επιτροπή εποπτεύει επίσης την εφαρμογή των συμπεφωνημένων πολιτικών, με την επιφύλαξη των αρμοδιοτήτων του ύπατου εκπροσώπου.

Στο πλαίσιο του παρόντος κεφαλαίου, η Επιτροπή Πολιτικής και Ασφάλειας ασκεί, υπό την ευθύνη του Συμβουλίου και του ύπατου εκπροσώπου τον πολιτικό έλεγχο και τη στρατηγική διεύθυνση των επιχειρήσεων διαχείρισης κρίσεων του άρθρου 43.

Το Συμβούλιο δύναται, για τους σκοπούς των επιχειρήσεων διαχείρισης κρίσεων και για τη διάρκεια τους, όπως προσδιορίζονται από το Συμβούλιο, να εξουσιοδοτεί την εν λόγω επιτροπή να λαμβάνει τις προσήκουσες αποφάσεις που αφορούν τον πολιτικό έλεγχο και τη στρατηγική διεύθυνση της επιχείρησης».

Σύμφωνα με το άρθρο 40 της ΣΕΕ ορίζεται:

«Η εφαρμογή της κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφάλειας δεν επηρεάζει την εφαρμογή των διαδικασιών και το αντίστοιχο εύρος των αρμοδιοτήτων των θεσμικών οργάνων που προβλέπονται στις Συνθήκες για την άσκηση των αρμοδιοτήτων της Ένωσης, τις οποίες αναφέρουν τα άρθρα 3 έως 6 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ομοίως, η εφαρμογή των πολιτικών που αναφέρουν τα άρθρα αυτά δεν επηρεάζει την εφαρμογή των διαδικασιών και το αντίστοιχο εύρος των αρμοδιοτήτων των θεσμικών οργάνων που προβλέπονται στις Συνθήκες για την άσκηση των αρμοδιοτήτων της Ένωσης βάσει του παρόντος κεφαλαίου».

Σύμφωνα με το άρθρο 41 της ΣΕΕ ορίζεται:

«1. Οι διοικητικές δαπάνες τις οποίες συνεπάγεται για τα θεσμικά όργανα η εφαρμογή του παρόντος κεφαλαίου, βαρύνουν τον προϋπολογισμό της Ένωσης.

2. Οι λειτουργικές δαπάνες τις οποίες συνεπάγεται η εφαρμογή του παρόντος κεφαλαίου βαρύνουν επίσης τον προϋπολογισμό της Ένωσης, πλην των δαπανών που οφείλονται σε ενέργειες που έχουν στρατιωτικές συνέπειες».

Σύμφωνα με το άρθρο 42 της ΣΕΕ ορίζεται:

«1. Η κοινή πολιτική ασφαλείας και άμυνας αποτελεί αναπόσπαστο στοιχείο της κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφαλείας. Εξασφαλίζει στην Ένωση επιχειρησιακή ικανότητα βασισμένη σε μη στρατιωτικά και στρατιωτικά μέσα. Η Ένωση μπορεί να κάνει χρήση των μέσων αυτών σε αποστολές εκτός της Ένωσης προκειμένου να διασφαλίζει τη διατήρηση της ειρήνης, την πρόληψη των συγκρούσεων και την ενίσχυση της διεθνούς ασφάλειας, σύμφωνα με τις αρχές του Καταστατικού Χάρτη των

Ηνωμένων Εθνών. Η εκτέλεση των καθηκόντων αυτών βασίζεται στα μέσα που παρέχουν τα κράτη μέλη.

2. Η κοινή πολιτική ασφάλειας και άμυνας περιλαμβάνει τον προοδευτικό προσδιορισμό κοινή αμυντικής πολιτικής της Ένωσης. Η κοινή αμυντική πολιτική θα οδηγήσει στην κοινή άμυνα όταν το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο λάβει σχετική απόφαση με ομοφωνία. Στην περίπτωση αυτή, συνιστά στα κράτη μέλη την έκδοση της απόφασης αυτής σύμφωνα με τους αντίστοιχους συνταγματικούς τους κανόνες.

Η πολιτική της Ένωσης κατά την έννοια του παρόντος τμήματος δεν επηρεάζει την ιδιαιτερότητα της πολιτικής ασφάλειας και άμυνας ορισμένων κρατών μελών και σέβεται τις υποχρεώσεις που απορρέουν για ορισμένα κράτη μέλη τα οποία θεωρούν ότι η κοινή τους άμυνα υλοποιείται στα πλαίσια της οργάνωσης της Συνθήκης του Βορείου Ατλαντικού (NATO), δυνάμει της Συνθήκης του Βορείου Ατλαντικού και συμβιβάζεται με την κοινή πολιτική ασφάλειας και άμυνας που διαμορφώνεται μέσα στο πλαίσιο αυτό.

3. Τα κράτη μέλη θέτουν στην διάθεση της Ένωσης για την εφαρμογή της κοινής πολιτικής ασφάλειας και άμυνας, στρατιωτικές και μη στρατιωτικές δυνατότητες, προκειμένου να συμβάλουν στους στόχους που καθόρισε το Συμβούλιο. Τα κράτη μέλη που συγκροτούν μεταξύ τους πολυεθνικές δυνάμεις μπορούν επίσης να θέτουν τις δυνάμεις αυτές στην διάθεση της κοινής πολιτικής ασφάλειας και άμυνας.

Τα κράτη μέλη δεσμεύονται να βελτιώσουν προοδευτικά τις στρατιωτικές τους δυνάμεις. Ο Οργανισμός στον τομέα της ανάπτυξης αμυντικών δυνατοτήτων, της έρευνας, των προμηθειών και των εξοπλισμών (εφεξής αποκαλούμενος «Ευρωπαϊκός Οργανισμός Άμυνας») προσδιορίζει τις επιχειρησιακές ανάγκες, προωθεί μέτρα για την ικανοποίηση τους, συμβάλλει στον προσδιορισμό και ενδεχομένως στην υλοποίηση κάθε μέτρου πρόσφορου για την ενίσχυση της βιομηχανικής και τεχνολογικής βάσης του αμυντικού τομέα, συμμετέχει στον προσδιορισμό ευρωπαϊκής πολιτικής δυνατοτήτων και εξοπλισμών και επικουρεί το Συμβούλιο στην αξιολόγηση της βελτίωσης των στρατιωτικών δυνατοτήτων.

4. Οι αποφάσεις σχετικά με την κοινή πολιτική ασφάλειας και άμυνας, καθώς και οι αποφάσεις που αφορούν την πραγματοποίηση μιας αποστολής βάσει του παρόντος άρθρου, εκδίδονται από το Συμβούλιο ομόφωνα μετά από πρόταση του ύπατου εκπροσώπου της Ένωσης για θέματα εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφαλείας ή πρωτοβουλία κράτους μέλους. Ο ύπατος εκπρόσωπος, μπορεί να προτείνει την προσφυγή σε εθνικά μέσα καθώς και στα μέσα της Ένωσης, ενδεχομένως από κοινού με την Επιτροπή.

5. Το Συμβούλιο μπορεί να αναθέτει την εκτέλεση αποστολής, στο πλαίσιο της Ένωσης, σε ομάδα κρατών μελών προκειμένου να διατηρηθούν οι αξίες της Ένωσης και να εξυπηρετηθούν τα συμφέροντα της. Η εκτέλεση μιας τέτοιας αποστολής διέπεται από το άρθρο 44.

6. Τα κράτη μέλη που πληρούν υψηλότερα κριτήρια στρατιωτικών δυνατοτήτων και έχουν αναλάβει δεσμευτικότερες υποχρεώσεις στον τομέα αυτό, ενόψει των πλέον απαιτητικών αποστολών, θεσμοθετούν μόνιμη διαρθρωμένη συνεργασία στο πλαίσιο της Ένωσης. Η συνεργασία αυτή διθέπεται από το άρθρο 46. Δεν επηρεάζει τις διατάξεις του άρθρου 43.

7. Σε περίπτωση κατά την οποία κράτος μέλος δεχθεί ένοπλη επίθεση στο έδαφος του, τα άλλα κράτη μέλη οφείλουν να του παράσχουν βοήθεια και συνδρομή με όλα τα μέσα που έχουν στην διάθεσή τους, σύμφωνα με το άρθρο 51 του Καταστατικού Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών. Αυτό δεν επηρεάζει τον ιδιαίτερο χαρακτήρα της πολιτικής ασφάλειας και άμυνας ορισμένων κρατών μελών.

Οι δεσμεύσεις και η συνεργασία στον τομέα αυτόν εξακολουθούν να είναι σύμφωνες προς τις δεσμεύσεις που έχουν αναληφθεί στο πλαίσιο του Οργανισμού Βορείου Ατλαντικού Συμφώνου, η οποία παραμένει, όσον αφορά τα κράτη που είναι μέλη του, το θεμέλιο της συλλογικής τους άμυνας και το όργανο της εφαρμογής της».

Σύμφωνα με το άρθρο 43 της ΣΕΕ ορίζεται:

1. «Οι αποστολές του άρθρου 42, παράγραφος 1, κατά τις οποίες η Ένωση μπορεί να κάνει χρήση στρατιωτικών και μη στρατιωτικών μέσων, περιλαμβάνουν τις κοινές δράσεις αφοπλισμού, τις ανθρωπιστικές αποστολές και αποστολές διάσωσης, τις αποστολές με στόχο την παροχή συμβουλών και αρωγής επί στρατιωτικών θεμάτων, τις αποστολές πρόληψης των συγκρούσεων και διατήρησης της ειρήνης, τα αποστολές μαχίμων δυνάμεων που αναλαμβάνονται για τη διαχείριση των κρίσεων, στις οποίες περιλαμβάνονται οι αποστολές αποκατάστασης της ειρήνης και οι επιχειρήσεις σταθεροποίησης μετά το πέρας των συγκρούσεων. Όλες οι αποστολές αυτές μπορούν να συμβάλλουν στην καταπολέμηση της τρομοκρατίας μεταξύ άλλων με τη στήριξη τρίτων χωρών για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας στο έδαφος τους.

2. Το Συμβούλιο εκδίδει αποφάσεις σχετικά με τις αποστολές της παραγράφου 1, ορίζοντας το στόχο και το περιεχόμενο της καθώς και τις γενικές ρυθμίσεις εφαρμογής τους. Ο ύπατος εκπρόσωπος της Ένωσης για θέματα εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφάλειας, υπό την εξουσία του Συμβουλίου και σε στενή και διαρκή επαφή

με την Επιτροπή Πολιτικής και Ασφάλειας, μεριμνά για τον συντονισμό των στρατιωτικών και μη στρατιωτικών πτυχών των αποστολών αυτών».

Σύμφωνα με το άρθρο 45 της ΣΕΕ ορίζεται:

«1. Ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Άμυνας, ο οποίος προβλέπεται στο άρθρο 42, παράγραφος 3, και τίθεται υπό την εξουσία του Συμβουλίου, έχει ως αποστολή:

- (α) να συμβάλλει στον καθορισμό των στόχων ως προς τις στρατιωτικές δυνατότητες των κρατών μελών και να αξιολογεί την τήρηση των υποχρεώσεων που αναλαμβάνουν τας κράτη μέλη όσον αφορά τις δυνατότητες,
- (β) να προωθεί την εναρμόνιση των επιχειρησιακών αναγκών και την καθιέρωση αποτελεσματικών και συμβατών μεθόδων προμηθειών,
- (γ) να υποβάλλει προτάσεις για πολυμερή σχέδια προς εκπλήρωση των στόχων από άποψη στρατιωτικών δυνατοτήτων και να εξασφαλίζει τον συντονισμό των προγραμμάτων που εκτελούν τα κράτη μέλη, καθώς και τη διαχείριση ειδικών προγραμμάτων συνεργασίας,
- (δ) να στηρίζει την έρευνα στον τομέα της αμυντικής τεχνολογίας, να συντονίζει και να σχεδιάζει κοινές ερευνητικές δραστηριότητες και μελέτες σχετικά με τεχνικές λύσεις ανταποκρινόμενες στις μελλοντικές επιχειρησιακές ανάγκες,
- (ε) να συμβάλλει στον προσδιορισμό και ενδεχομένως να εφαρμόζει κάθε μέτρο που είναι πρόσφορο για την ενίσχυση της βιομηχανικής και τεχνολογικής βάσης του αμυντικού τομέα και για τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας των στρατιωτικών δαπανών.

2. Ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Άμυνας είναι ανοιχτός σε κάθε κράτος μέλος που επιθυμεί να συμμετάσχει σ' αυτόν. Το Συμβούλιο εκδίδει, με ειδική πλειοψηφία, απόφαση καθορισμού του καταστατικού, της έδρας και των κανόνων λειτουργίας του Οργανισμού. Στην απόφαση αυτή λαμβάνεται υπόψη ο βαθμός πραγματικής συμμετοχής στις δραστηριότητες του Οργανισμού. Συγκροτούνται ειδικές ομάδες στο εσωτερικό του Οργανισμού, απαρτιζόμενες από τα κράτη μέλη που εκτελούν κοινά σχέδια. Ο Οργανισμός εκτελεί τα καθήκοντα του σε συνεργασία με την Επιτροπή αναλόγως των αναγκών.

4. Εάν συμμετέχον κράτος μέλος δεν πληρεί πλέον τα κριτήρια ή δεν μπορεί πλέον να τηρήσει τις δεσμεύσεις των άρθρων 1 και 2 του Πρωτοκόλλου για τη μόνιμη διαρθρωμένη συνεργασία, το Συμβούλιο μπορεί να εκδώσει απόφαση για την αναστολή της συμμετοχής του κράτους αυτού.

Το Συμβούλιο αποφασίζει με ειδική πλειοψηφία. Μόνο τα μέλη του Συμβουλίου που αντιπροσωπεύουν τα συμμετέχοντα κράτη μέλη, αποκλεισμένου του ενδιαφερόμενου κράτους μέλους, λαμβάνουν μέρος στην ψηφοφορία.

Η ειδική πλειοψηφία ορίζεται βάσει του άρθρου 238, παράγραφος 3, στοιχείο (α) της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

5. Εάν συμμετέχον κράτος μέλος επιθυμεί να αποχωρήσει από τη μόνιμη διαρθρωμένη συνεργασία γνωστοποιεί την απόφαση του στο Συμβούλιο, το οποίο σημειώνει το γεγονός ότι η συμμετοχή του συγκεκριμένου κράτους μέλους λήγει.

6. Οι αποφάσεις και οι συστάσεις του Συμβουλίου στο πλαίσιο της μόνιμης διαρθρωμένης συνεργασίας, εκτός από τις προβλεπόμενες στις παραγράφους 2 έως 5, εκδίδονται με ομοφωνία. Για τους σκοπούς της παρούσας παραγράφου, η ομοφωνία υπολογίζεται μόνο με βάση τις ψήφους των αντιπροσώπων των συμμετεχόντων κρατών μελών».

ΤΕΛΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ

Η Ε.Ε. δεν διαθέτει ένα καθορισμένο κεντρικό σημείο αναφοράς με κύρος βάσει του οποίου να καθορίζονται γενικές προτεραιότητες και να γίνονται επιλογές μεταξύ ανταγωνιστικών εναλλακτικών λύσεων. Με άλλα λόγια δεν υπάρχει επαρκές πλαίσιο ή μηχανισμός για τον καθορισμό και την υλοποίηση μιας συνολικής θεώρησης πολιτικής στην οποία οι απαιτήσεις της γεωργίας, της βιομηχανίας, του περιβάλλοντος κλπ να σταθμίζονται και να αξιολογούνται τόσο ως προς την μεταξύ τους σχέση όσο σε σχέση με τους πόρους. Νέα εργαλεία σχεδιασμού πολιτικών έχουν υιοθετηθεί πρόσφατα αλλά κανένα όργανο της Ε.Ε. δεν έχει εξουσία ή τους πόρους να θέσει ένα συνεκτικό πρόγραμμα σε μια πολιτική της Ε.Ε. και στην συνέχεια να μπορεί να διασφαλίσει την υλοποίησή του.

Η έκταση της αρμοδιότητας της Ε.Ε. για την χάραξη πολιτικής και τη διαχείριση των πολιτικών διαφέρει σε μεγάλο βαθμό μεταξύ των τομέων πολιτικής. Κυμαίνεται από πολύ εκτενή ανάπτυξη σε μερικούς τομείς έως πολύ οριακή ανάμειξη σε άλλους.

Στους τομείς εκείνους στους οποίους ασκούνται σημαντικές αρμοδιότητες, οι ρυθμίσεις χάραξης πολιτικής είναι συνήθως καλά καθιερωμένες και υπάρχουν συνήθως αποτελεσματικά μέσα πολιτικής. Το εξωτερικό εμπόριο, η γεωργία και η αλιεία ξεχωρίζουν μεταξύ των τομέων πολιτικής στους οποίους υπάρχει εκτενής ανάμειξη της Ε.Ε. Στους τομείς αυτούς οι περισσότερες σημαντικές αποφάσεις πολιτικής όπως εκείνες που αφορούν τους εξωτερικούς δασμούς, τους μηχανισμούς στήριξης και τις πληρωμές στην γεωργία και τις ποσοστώσεις στην αλιεία λαμβάνονται σε επίπεδο Ε.Ε., ενώ η λεπτομερής και θεωρητικά ομοιόμορφη εφαρμογή τους επαφίεται στα κράτη-μέλη τα οποία ενεργούν ως αντιπρόσωποι της Ε.Ε. Προχωρώντας στο φάσμα της ανάμειξης της Ε.Ε. στις πολιτικές υπάρχουν πολλοί τομείς πολιτικής στους οποίους τα ενδιαφέροντα και η αρμοδιότητα της Ε.Ε. παρ' ότι λιγότερο εκτενή απ' ότι στα προαναφερθέντα παραδείγματα, εξακολουθούν να είναι πολύ σημαντικά και συμπληρώνουν και αναπληρώνουν τις δραστηριότητες των κρατών με πολλούς σημαντικούς τρόπους.

Ο τομέας του ανταγωνισμού είναι ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα. Στο συγκεκριμένο τομέα επιδιώκεται η ενθάρρυνση του ελεύθερου και ανοιχτού ανταγωνισμού σε ολόκληρη την Ε.Ε. θεσπίζοντας για παράδειγμα κανόνες βάσει των οποίων οι Εταιρείες μπορούν να κατασκευάζουν και να πωλούν τα προϊόντα τους περιγράφοντας τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες οι εθνικές αρχές μπορούν να παρέχουν βοήθεια σε Εταιρείες και επιβάλλοντας περιορισμούς σε ορισμένους τύπους συγχωνεύσεων εταιρειών. Η πολιτική για την απασχόληση είναι ένα άλλο παράδειγμα.

Μεγάλο μέρος της έμφασης της Ε.Ε. στον συγκεκριμένο τομέα επικεντρώνεται στην επαγγελματική κατάρτιση και επιμόρφωση, στη διευκόλυνση της κινητικότητας των εργαζομένων στην εξασφάλιση ασφαλών συνθηκών εργασίας και γενικά στην προώθηση της απασχόλησης. Τέλος όσον αφορά τους τομείς πολιτικής στους οποίους η ανάμειξη της Ε.Ε. είναι στην καλύτερη περίπτωση περιορισμένη, τα παραδείγματα περιλαμβάνουν την εκπαίδευση, την υγεία, τη στέγαση, τις συντάξεις και τις πληρωμές της κοινωνικής πρόνοιας. Όπως είναι σαφές από τα παραδείγματα αυτά πολλές από τις πολιτικές που εμπίπτουν στην συγκεκριμένη κατηγορία χαμηλής ανάμειξης της Ε.Ε. είναι πολιτικές δημόσιας πρόνοιας και πολιτικές οι οποίες έχουν σημαντικές δημοσιονομικές επιπτώσεις.

Σε μεμονωμένους τομείς πολιτικής υπάρχουν πολλά εμπόδια στην συνεκτική και κατάλληλα ιεραρχημένη ανάπτυξη πολιτικών. Για παράδειγμα η αντίδραση των κρατών στην υπερβολική κατά την γνώμη τους, μεταβίβαση εξουσιών στην Ε.Ε. είχε αναμφισβήτητα ως αποτέλεσμα πολλοί τομείς πολιτικής να είναι λιγότερο ολοκληρωμένοι και συνεκτικοί στην προσέγγιση τους απ' όσο θα ήταν επιθυμητό από πλευράς αποτελεσματικότητας. Η περιφερειακή, η βιομηχανική και η περιβαλλοντική πολιτική είναι παραδείγματα τομέων στους οποίους οι αρμοδιότητες πολιτικής επιμερίζονται στην Ε.Ε. και στα κράτη-μέλη. Στις περιπτώσεις αυτές συχνά οι δραστηριότητες των δύο επιπέδων δεν συντονίζονται σωστά και ορισμένες φορές ούτε καν αλληλοσυμπληρώνονται.

Η πολιτική της Ε.Ε. συνεπώς τείνει να μην είναι απόλυτα το αποτέλεσμα εφαρμογής ενός λογικού μοντέλου λήψης αποφάσεων. Αυτό σημαίνει ότι η πολιτική δεν διαμορφώνεται βάσει μιας διαδικασίας στην οποία προσδιορίζονται τα προβλήματα, καθορίζονται οι στόχοι, αξιολογούνται προσεκτικά όλες οι δυνατές εναλλακτικές λύσεις για την επίτευξη των στόχων και τελικά εγκρίνονται και εφαρμόζονται οι καλύτερες από αυτές. Αντιθέτως η πολιτική τείνει να εξελίσσεται με ένα κάπως συγκεχυμένο τρόπο, που σημαίνει ότι για να προσδιοριστούν τα βασικά χαρακτηριστικά των διαδικασιών της Ε.Ε. συχνά είναι περισσότερο χρήσιμα άλλα μοντέλα λήψης απόφασης εκτός από το λογικό αναμενόμενο.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Ευρωπαϊκή Ένωση, Νίκος Μούσης, Δέκατη Τρίτη ενημερωμένη έκδοση, Εκδόσεις Παπαζήση.
2. Νομοθεσία της ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ μετά τη Συνθήκη της Λισαβόνας, Β. Χριστιανός – Μ. Περάκης – Νομική Βιβλιοθήκη.
3. Η παγκοσμιοποίηση της Διεθνούς Πολιτικής, Μια Εισαγωγή στις διεθνείς σχέσεις JOHN BAVLIS & STEVE SMITH
4. Πολιτική και Διακυβέρνηση στην Ευρωπαϊκή Ένωση, Ιστορία Δεσμοί Πολιτικές. Γ' πλήρως αναθεωρημένη έκδοση, εκδόσεις Σάββαλος, NEILL NUGENT.
5. Διεθνές Οικονομικό Δίκαιο, γενικές αρχές, Διεθνές εμπόριο ξένες επενδύσεις, εκδόσεις Σακκούλα Παναγιώτη Γκλαβίνη.
6. Διεθνές Οικονομικό Δίκαιο, Νομική Βιβλιοθήκη, Κωνσταντίνος Α. Στεφάνου – Χρήστος Βλ. Γκορτσος.
7. Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και Διεθνές κυρώσεις επίκαιρες προκλήσεις για το κράτος Δικαίου στην Ευρωπαϊκή Ένωση (Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη 2008, Κτενίδης Ι.

ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

1. Κεντρωτής Κυριάκος, Καθηγητής Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Τμήμα Βαλκανικών, Σλαβικών και Ανατολικών Σπουδών, diethneis-sxeseis gr.